

بۆردە کۆمەرجار
ئەچراپ ئىلگىرى

مەندى اقرأ الثقافى
www.iqra.ahiamontada.com

نامەى بەختى

كۆمەلە بابەتتىكى گرنگ و نايابە
بۆ ھەموو ئەو كەسانەى بە دواى راستىدا ئەگەر ئىن

دانراوى

مامۇستا عەبدولكەرىمى مودەپرېس

بۆدابهزاندنى جۆرهها كتيب: سردانى: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پدای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتاب (کوردی ، عربی ، فارسی)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نامه‌ی به‌ختیار

سرشناسه:	مدرس، عبدالکریم، ۱۲۸۳ - ۱۳۸۴.
عنوان و نام پدیدآور:	نامه‌ی به ختیار: هونراوه‌یه کی نایینی/ دانراوی عبدالکریم محمد المدرس.
مشخصات نشر:	سنندج: امام ربانی، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری:	۲۴۰ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۹۳۰۹۱-۸-۷:
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	کردی.
موضوع:	شعر کردی -- قرن ۱۴
رده بندی کنگره:	۳۲۵۶۲IR / س۳۶۷۴۳ ۱۳۹۱
رده بندی دیویی:	۲۱/۹۱۶۸
شماره کتابشناسی ملی:	۲۸۵۰۸۳۳

بَی‌گومان ئەم پەرتۆکە شایاوی ئەوێه یە کە مامۆستایان
و زانایان لە زانکۆ و فێرگەکاندا بە وانە بیلێننەوێه

نامه‌ی به‌ختیار

کۆمه‌له‌ باسیکی گرنگ و نایابه بۆ هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ی به
دووی راستیدا ئه‌گه‌رین

دانراوی:

مامۆستا مه‌لا عه‌بدوڵکه‌ریمی موده‌پرپیس

انتشارات امام ربانی

مریوان

انتشارات امام ربانی

نامه‌ی به‌ختیار

✓ ناوی کتیب (نام کتاب):	نامه‌ی به‌ختیار
✓ نووسر (مؤلف):	مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌ر پریس
✓ که‌ره‌تی چاپ (نوبت چاپ):	به‌که‌م (اول): ۱۲۹۲
✓ ژماره‌ی چاپ‌کراو (تیراژ):	۲۰۰۰ (به‌رگ) جلد
✓ ژماره‌ی لاپه‌ره‌و قه‌واره (تعداد صفحه و قطع):	۲۴۰ صفحه‌ی رقعی
✓ بلاوکه‌ره‌وه (ناشر):	انتشارات امام ربانی

نرخه‌ی: شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۰۹۱-۸-۷
۷۰۰۰ تمه‌نه
ISBN: 978 - 600 - 92091 - 8 - 7

ناواخن

- ۵٪..... بيشه كى
- ۱۵٪..... سه نا و ستايشى خوداى په روه ردگار.
- ۲۱٪..... وه سف و سه ناى چه زرهت»
- ۲۵٪..... باسى ئال و يارانى پيغه مبه ر»
- ۲۸٪..... هوئى دانانى ئه م كتيبه.
- ۳۲٪..... باسى بوونى خوا.
- ۳۶٪..... باسى په يدا بوونى عالم.
- ۴۰٪..... ريك و پيكي له بوونه وهردا.
- ۴۶٪..... خورناسين هوئى خوا ناسينه.
- ۵۱٪..... ئايا ئه كرى سروشت داهينه رى بوونه وهر ييت؟
- ۶۰٪..... ئايا ئه كرى ته بيعت به ديهينه ر ييت؟
- ۶۴٪..... هو كارى ته نيائى خوا چيه؟
- ۶۶٪..... بُرهانُ التَّمَانع.
- ۶۷٪..... بُرهانُ التَّوَارِد.
- ۷۳٪..... ئايا مروف پيوستى به تاين هه يه؟
- ۸۴٪..... به لگه له سه ر پيغه مبه رايه تى پيغه مبه ران چيه؟
- ۸۸٪..... موعجيزه ي پيغه مبه ر.
- ۹۴٪..... به لگه له سه ر ئيعجازى فورئان چيه؟
- ۱۰۳٪..... فه رقى موعجيزه و جادوو چيه؟
- ۱۰۸٪..... مه ئموورى وه حى له كام نه ژاده؟

- ۱۱۲٪.....حه زره تی جویره ئیل چۆن وه حی وه رگرت؟
- ۱۱۵٪.....باسی ئیلهام.
- ۱۱۷٪.....به لگه له سه ر ئه وهی که حه زره تی موحه ممه د.
- ۱۱۷٪.....ره وانه کراوه بو هه موو به شه ر.
- ۱۲۳٪.....ئا یا ره هبه ران به زور ئایینیان به سه ر.
- ۱۲۳٪.....خه لکدا سه پاندوو ه؟
- ۱۳۴٪.....بوچی ئایینی ئیسلام ئاخیرین به رنامه ی خودایه ؟
- ۱۳۹٪.....دین پیوسته .
- ۱۴۳٪.....حیکمه تی هه ندی له ئادابی دین.
- ۱۵۴٪.....پاش دینی ئیسلام ته ریه قه ت چیه ؟
- ۱۵۸٪.....بوچی لاوان له ئایین دوورن؟
- ۱۶۷٪.....رازی!
- ۱۷۰٪.....جه بر و ئیختیار.
- ۱۸۴٪.....قه زا و قه ده ر.
- ۱۸۸٪.....قه زای موبره م و قه زای موعه لله ق.
- ۱۹۳٪.....له مانای روح و نه فس.
- ۱۹۷٪.....پرسیار و تازاری گۆر پاش مردن.
- ۱۹۹٪.....باسی مه عاد و زیندوو بوونه وه.
- ۲۱۵٪.....ئا یا کاری که سی بو که سیکی تر به سووده ؟
- ۲۱۸٪.....باسی شه فاعه ت.
- ۲۲۵٪.....ترس و هیوا (خوف و رجاء).
- ۲۳۴٪.....«مُنَاجَات».

پیشه کی

بیرو باوهری نیسلامی دهوریکی ئەساسی و بنه‌ره‌تی ئەهیننی له ژبان و کهسایه‌تی ههرمرۆفیککی موسولماندا وه ههر هه‌موو لق و پۆپ و به‌ره‌مه‌کانی دینی پیروزی نیسلام له‌سه‌ر نیمان و عه‌قیده‌یه‌کی ساغ و راسال بنیاد ده‌نری و گه‌شه‌ نه‌کات؛ لای هه‌موان روون و ناشکرایه تا بناغه و بنه‌ما به‌هه‌یزتر و توکمه‌تر بیت نه‌وه‌ی له‌سه‌ری بنیاد ده‌نریت سه‌قامگیرتر و به‌ره‌مه‌مدارتر ده‌بیت؛ که‌واته‌ مرۆفی نیماندار هه‌تا بیر و باوهری قوولتر و به‌هه‌یزتر بیت به‌ره‌مه‌می باوهره‌که‌شی که‌ موسولمانه‌تی و ناکار و ره‌فتاری به‌رزو په‌سه‌نده‌ فراوانتر و به‌ربلاوتر ده‌بیت. پینچه‌وانه‌که‌شی به‌میزانی بی‌هه‌یزی و له‌رزوکی بیروباوهری هه‌رکس ناکار و ره‌فتاریشی لاوازتر و بی‌که‌لک‌تر ده‌بیت.

که‌وابوو پینویستی سه‌رشانی هه‌رمرۆفیککی برواداره‌ به‌تایه‌ت له‌م هه‌لومه‌رجه‌ هه‌ستیار و ناسکه‌دا که‌ ئوممه‌تی نیسلام پینیدا تیه‌په‌رده‌کات به‌ هه‌رجۆر بۆی نه‌کری له‌ پنه‌وکردن و لی‌تیگه‌یه‌شتنی بنه‌ماکانی بیروباوهری نیسلامی و خووره‌رشتی به‌رز و جوان که‌مه‌ته‌رخه‌می نه‌کات؛ دیاره‌ به‌بی زانیاری و به‌رچاو‌روونی هه‌چ که‌ ناتوانیت وه‌کوو پینویست له‌ ریه‌بازی دینا هه‌ره‌که‌ت بکه‌یت و به‌خته‌وه‌ری و سه‌رفرازی دونیا و دوا‌رۆژ به‌ ده‌س بیه‌یت به‌لکوو زۆرجار درۆزن و چه‌واشه‌که‌ر هه‌ر رۆژ له‌ به‌رگ و لی‌بایسکه‌دا له‌ راسته‌ شه‌قامی بیروباوهره‌که‌ت ده‌تتزازین و به‌ره‌و هه‌لدیرت نه‌به‌ن و ملت

نه‌شکینن. هەر بۆیه خوای بالاده‌ست نه‌مرمان پین‌ه‌کات و نه‌فه‌رموی «وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ»^۱.

جا خوینه‌ری هیژا نه‌م کتیبه‌ی به‌رده‌ستت که نووسراویکی دیکه‌یه له نووسراوه به‌هیز و پیزه‌کانی زانا و هه‌لکه‌وتوو و پیشه‌وای زه‌مان، ماموستا عه‌بدوکه‌ریمی موده‌رپرپس؛ هه‌ولیکه له بواری به‌هیز کردنی بناغه و بنه‌ماکانی ناییندا. باس و بابته‌کانی نه‌م کتیبه که له شیوازی پرسیار و وه‌لامدایه له ده‌وری ئیمان و عه‌قیده به‌هه‌موو لق و پۆبه‌کانیه‌وه و نیازی مروّف به‌ نایین و هه‌روه‌ها فه‌لسه‌فه‌ی «تشریح»ی حوکمه‌کانی شه‌ریعه‌ت و... سوور ده‌خۆن. به‌لام به‌و پێو دانک دارشته‌ی که زانیانی عیلمی که‌لامی له‌سه‌ر بوون؛ که ده‌کریت بلّیین: نه‌م کتیبه‌ی ماموستا بوخته‌یه‌که له زانستی که‌لام. به‌ واتایه‌کی تر نه‌توانین بلّیین: لایه‌نی به‌ره‌به‌هیزی نه‌م کتیبه نه‌وه‌یه نه‌و باس و بابته‌سه‌خت و ئالۆزانه‌ی که ته‌نها له کتیبه مه‌زن و گرانه‌کانی عیلمی که‌لامدا ئویزینه‌وه و ئیکۆلینه‌وه‌یان له‌سه‌ر کراره‌، وه بو تێگه‌یشتن لێیان نیاز به‌ شاره‌زاییه‌کی هه‌مه‌لایه‌ن و تیر و ته‌سه‌ل له زانستی «حکمت، کلام، منطق و اصول» هه‌بوو ماموستای خه‌مخۆر و مشوورخۆری گه‌له‌که‌ی به‌ کورتی و بوخنی وه له ژێر تیشکی تێگه‌یشتنی پینشینه‌چاکه‌کاندا (السلف الصالح) به‌ دارشته‌بکی ناسان و ساکار له‌سه‌ر زمانی زۆرینه‌ی خه‌لکی ناراسته‌ی ده‌کات؛

^۱ - الاسراء، ۳۶/ قه‌ت مه‌که‌وه‌ره شوینی شتی که زانست و فامت پینی نه‌گه‌یشتوه.

که به راستی به کوردی کردن وه زمانی کوردی به عیلمی کردن «که له زور
 بواردانه و کاره‌ی کردووه» له بابه‌تیک‌ی و اقورس و گراندای هه‌موو که س
 نییه، مه‌گه‌ر پسیورپیک‌ی وه‌کوو ماموستا که خوی قالبووی نه‌ومه‌بدانه پر له
 سه‌ختی و ئالۆزه‌یه. وه نه‌وپه‌ری ده‌سه‌لاتی نه‌و زانا مه‌زنه له‌و بواران‌ه‌شدا
 پیشان نه‌دات. دل‌نیام که نه‌م کتیبه بو هه‌موو چین و تویژئی گه‌وه‌ه‌ریکی
 بن‌هاوتایه؛ یه‌که‌م: بو نه‌وانه‌ی نه‌یانه‌وی به‌به‌لگه‌ی به‌هه‌یزه‌وه کو‌سپ و
 ته‌گه‌ره‌کانی سه‌ر ریژیانی پر له هه‌وراز و نشیو ته‌خت و ناچۆخ بکه‌ن، وه
 ته‌م و مژی کو‌فر و بن‌باوه‌ری له‌سه‌ر لو‌نگه‌ی چیا‌ی ئیمان بره‌ویننۆ. دووهم
 خویار بی ده‌بیته ریگه‌پیشانده‌ر بو هه‌موو نه‌و که‌سانه‌ی که له‌به‌ر ناشاره‌زاییان
 له راسته‌ی‌کانی شه‌ریعه‌تی بن‌هه‌له و په‌نی خوا به‌قور و لیته و زه‌لکاوی
 بیری کرچ و کال و پر له قسه و قسه‌لۆکی به‌تال فیتره‌تی خویان دا‌پۆشیوه و
 له‌گی‌زای دوودلی و سه‌رگه‌ردانیدا سو‌ر ده‌خۆن و وه‌کوو پووش و که‌فی
 سه‌ر ده‌ریا، با ره‌شی بن‌باوه‌ری و «الحد» هه‌ر سات به‌ره‌و لایی گیزیان ده‌دا
 و راپیچیان نه‌کات. به‌لام به‌و مه‌رجه‌ی به‌چاکی قام بکری و بخوینرتنه‌وه . با
 من له‌مه زیاتر سه‌رتان نه‌یه‌شینم ده‌لین: پیشینانیش گوتوویانه: هه‌چکات
 بیستن نابینه دیتن نه‌وه ئیوه‌ی به‌ریز و وه‌ش کتیبه‌که بیخوینره‌وه تا نه‌و
 زانسته‌ت بو ده‌رکه‌وی.

لیره دا ناماژه به چند شت پیویسته

یه که م: ئەم کتیبەش وەک «شەوچەرە ی دلدار» یە که مجارە نامادە ی چاپ دەکریت و بلاو دەبیتەو. بە هەوڵ و کۆششی بەرپرز مامۆستا مەلا یۆنسی وەبسی دزاورە ی، نووسراوە کە ی مامۆستا ساغ کراوە تەو و نووسراوە تەو؛ بەندەش لە گەڵ ئەو بەرپزانەدا لە ئەووە ئەو تەو تا کۆتایی لە گەڵ دەسنووسە کە ی مامۆستادا بەراورد و هەلە گیریمان کردوو.

دوو م: وشە عەرەبیبە کانیمان لە سەر شێو ی ریتووسی عەرەبی نووسیو و لەبەین دوو کەوانەدا دامانناو؛ مەگەر لەو وشە و پرستانەدا کە کورد زۆر بەکاربان نەهینێ و پرەنگی کوردییان بەخۆو گرتوو؛ ئەو ئیتر مامە ئە ی وشە ی کوردییان لە گەڵدا کراو و لە سەر ریتووسی کوردی نووسراون.

سێ م: بە یێی بواری گونجاو لە هەر شویتێ پیویست بە راست کردنەو یان گۆرانکاریبە ک بوویت راستمان کردوو تەو و گۆریومانە؛ وە ئە گەر لە جێگە یە کدا نایە تیک یا فرمودە یە ک وە یا وشە و پرستە یە کە ی عەرەبی یا کوردی نیازی بە پروونکردنەو بوویت لە پەراوێزدا پروونمان کردوو تەو و مانامان بۆ لیکداو تەو.

پوخته یە ک لە ژبانی مامۆستا :

هەر چەند شویتێ لە دایکبوونی مامۆستا زۆر پروون نییە بە لام بە گوێرە ی نووسراوە کانی خۆی، مامۆستا لە ناوایی «تەکیه» ی ناوچە ی «سەید سادق» ی

ناوچه‌ی شاره‌زور چاوی به دنیا هه‌لیناوه. هه‌رچه‌ند کۆمه‌لیک ده‌لین هه‌ندی به‌لگه‌ و نیشان نه‌ده‌ن که مامۆستا له‌ ناوایی «گۆیزه‌کۆیره»ی نزیک‌ی شاری مهربوان له‌ دایکبوویی.

مامۆستا ناوی عه‌بدولکه‌ریمه‌ و کۆری محهممه‌دی کۆری فه‌تتاحی کۆری سلیمانی کۆری موسته‌فای کۆری محهممه‌ده‌ و له‌ بنه‌ماله‌ی ناوداری قازیبه‌، که وه‌ک پیتشر ناماژه‌مان پیندا له‌ ناوچه‌ی سه‌یدسادقی ناوچه‌ی شاره‌زور دانیشتون، مامۆستا له‌ سالی هه‌زارونۆسه‌دوسینی (۱۹۰۳ز) هاتووه‌ته‌ دنیاوه‌ و له‌ کۆشی خیزانیکی نایینیدا گه‌وره‌ بۆز، وه‌ له‌ ته‌مه‌نی چوار- پینچ سالییدا وه‌به‌ر خۆیندن تراوه‌، له‌ سالی ۱۹۰۷ که ته‌مه‌نی چوار سال بووه‌، باوکی کۆچی دوايي کردووه‌ و له‌سه‌ر وه‌سپه‌تی باوکی و له‌ ژیر چاودیری دایکییدا دریزه‌ به‌ خۆیندن ده‌دات و له‌لای گه‌وره‌ زانیانی نه‌و سه‌رده‌مه‌ی ناوچه‌کانی کوردستانی ئیران و عیراق زۆریک له‌ زانسته‌کانی خۆیندووه‌ و بو‌ دوا قوناغه‌کانی خۆیندنی نه‌چیتته‌ سلیمانی و له‌ خانه‌قای مه‌ولاناخالیددا به‌ خزمه‌ت به‌ناو بانگترین زانای نه‌ه‌ سه‌رده‌مه‌ (مامۆستا شیخ عومه‌ر ئیبنولقه‌رده‌داغی) نه‌گات و دوايين پله‌کانی زانستی عه‌قلی و نه‌قلی نه‌خۆیتنی و بروانامه‌ی مه‌لایه‌تی و وانه‌بیزی له‌لای نه‌و مه‌زنه‌ زانایه‌ وه‌رئه‌گریت. پاش نیجازه‌ وه‌رگرتن نه‌چیتته‌ ناوایی «نیرگسه‌جار» و بۆماوه‌ی چوار سال له‌وی نه‌مینیته‌وه‌. پاش نه‌وه‌ له‌ سالی ۱۹۲۸ز له‌سه‌ر داوای گه‌وره‌ پیاو و مورشیدی

ئەوسەردەمەى كوردستان حەزرەتى شىخ ئەلئەددىن بە پىشوازىيەكى زۆر
 گەرمەوۈە لە تەمەنى ۲۵ سالىدا ئەچىتتە بيارە و ئەبىتتە وانەبىزى ئەو مەدرەسە بە
 كە ناوئەندىكى بەھىزى پىزى ناينى و عىرفانى، وە گەورەترىن زانكۆ فىرگەى
 ئەو سەردەمەى كوردستان بوو؛ مامۆستا لە بيارەدا بۆ ماوۈى ۲۳ سالى
 دەمىتتەوۈە و پۆل پۆل فەقى لە كورد و نەتەوۈەكانى دىكە وەكوو عەرەب و
 فارس و تورك دەھاتتە خزمەتى و بەھرى بەرزى زانستىيان لى وەرەگرت و
 لەسەر دەستى مامۆستادا پرونامەى مەلایەتتىيان پىن خەلات ئەكرام مامۆستا
 سەرەراى وانەبىزى، چەندەھا فەتوای فىقھى ورد و چەندىن پەراويز و
 تەعلىقات و لى كۆلىنەوۈەى لەسەر ئەو كىتتە گىرگانە نووسىوۈە كە ئەو كات
 خويئەندىيان لە حوجرەكانى كوردستان و جىھانى ئىسلامدا باو بوو. پاشان لە
 ۱۹۵۱زدا مالتاوايى لە بيارەيش دەكات و بەرەو سلىمانى كۆچ ئەكا، لە
 مزگەوتى «حاجى خان» بە ناوى مودەررپىسەوۈە دانەمەزرىت. لەپاش ئەوۈى
 كە ھەندى كىشە و ناكۆكى بۆ دروست ئەبىت دلى دەرەنجىت و سلىمانىش
 بەجى دىلى و دەچىتتە تەكەيە تالەبانى لە كەركوك. لەوېش بۆ ماوۈى شەش
 سال سەرقالى نووسىن و وانە و تەوۈە بوو (زىاتر بە مامۆستايانى كەركوك).
 لە سالى ۱۹۶۰زدا دەچىتتە بەغدا و يەكەمجار لە مزگەوتى «ئەحمەدى» بەناوى
 پىشوويز و خەتتەوۈە دانەمەزرىت. لە سالى ۱۹۶۴زدا دەچىتتە بارەگای شىخ
 عەبدولقادرى گەيلانى و دەبىتتە وانەبىز و پىشوويزى ئەو بارەگابە؛ لەوبارەگا

به‌رز و پیروزه‌دا بو ماوه‌ی ۴۰ سال نه‌و گه‌وره زانایه‌ی کورد که ده‌ریایه بو له زانست، کۆری دهرس و فه‌توای له ناسمانی ههر هه‌موو ولاتانی نیسلامیه‌وه ده‌نگی ده‌دایه‌وه و سنووره‌کانی تته‌یه‌ر کرد و پۆل پۆل زانستخوازان له هه‌موو ولاتانه‌وه ده‌هاتته خزمه‌تی و به‌ پله‌ی به‌رزى زانستی ده‌گه‌یشتن و به‌ کۆلی عیلمه‌وه ده‌گه‌رانه‌وه زیندو مه‌لبه‌ندی خۆیان.

مامۆستا به‌ درتۆایی ته‌مه‌نی پرخیر و به‌ره‌که‌تی سه‌ره‌پای ته‌دریسی نه‌و کتیه‌ سه‌خت و گرانانه (تفسیر، فقه، اصول، کلام، حکمت، و ...) به‌ ده‌وام خه‌ریکی نووسین و کتیب دانان بوو. له‌ سالی ۱۹۷۴ز کراوه‌ته سه‌رۆکی رابینه‌ی عوله‌مای عیراق و دواتر بووه‌ته موفتی ههر هه‌موو عیراق. وه له‌ سالی ۱۹۷۸ز تا کۆچی دوا‌یی کردووه نه‌ندامی کۆری زانیاری عیراقیش بووه. نه‌م زانا پایه به‌رز و ماندوو نه‌ناسه دوا‌ی تته‌یه‌ر بوونی زیاتر له ۱۰۳ سال ته‌مه‌نی پرخیر و به‌ره‌که‌تی، وه نیجازه‌دان به‌ سه‌دان زانا له‌ کورد و غه‌یری کورد، وه نووسینی زیاتر له‌ سه‌د کتیب به‌ ههر سه‌ی زبانی عه‌ره‌بی و کوردی و فارسی له‌ ریکه‌وتی ۲۹ / ۸ / ۲۰۰۵ی زاینی رۆحی به‌رزى به‌ لیکای په‌روه‌ردگار شاد بوو.

فسلام‌علی «نامی» یوم‌رولدوسلام‌علیه‌یوم‌مات‌وسلام‌علیه‌یوم‌ریبعث‌حیا

جه‌میل ناشنا

به‌فرانباری سالی ۱۳۹۱ش

مه‌ریوان: مزگه‌تی هه‌زه‌تی عه‌لی

سه‌نا و ستایشی خودای په‌روه‌ردگار

به‌ناوی خودا لیوئه که‌مه‌وه

به وینه‌ی غونچه‌ی گول به‌ده‌مه‌وه^۱

خودای به‌خشه‌نده، خودای میهره‌بان

بۆ همه‌وو عالم ئه‌وه نیگابان

هر بۆ ئه‌و ئه‌شی به‌بی‌ئالایش

به همه‌وو جوړی سه‌نا و ستایش

هر ئه‌وه به‌حق «واجب الوجود»

هر به‌ئو نابوود ئیته‌ ریژی بوود

هر ئه‌وه خاوه‌ن که‌مالی به‌کسان

هر ئه‌وه دووره‌ له‌ عیب و نوقسان

هر ئه‌وه ته‌نیای بی‌وینه و مانه‌ند

ئه‌وه هر به‌روه، ئه‌وه خوداو‌ه‌ند

هر ئه‌و ئه‌مینئ، ئه‌وه ده‌وله‌مه‌ند

بی‌نیاز له‌ که‌س، ناکه‌و‌یته‌ به‌ند

هر ئه‌و زیندووه و هرگیز نامرئ

هر زانستی ئه‌و عالم دائه‌گری

۱. (نسخه):

به‌ناوی خودا ئه‌شیمه‌وه به‌ وینه‌ی غونچه‌ی گول به‌ده‌مه‌وه

هەر ئه‌وه خاوه‌ن خواست و خواهیشه
 به هیزى مرتله‌ق پىر نومایشه
 هەر ئه‌وه بىنا و شنه‌واى ئاواز
 هەر ئه‌وه زانا له‌سه‌ر ورده‌راز
 هەر ئه‌وه خاوه‌ن كه‌لام و گوفتار
 له‌بۆیه‌كسه‌د و بیست و چوار هه‌زار
 هەر ئه‌وه گه‌وره و بجووك ئه‌بینى
 له‌ فه‌رمان دانا قه‌د دانا مینى
 هەر ئه‌وه به‌ حه‌ق په‌ناى بۆ ئه‌برى
 فه‌رمانى ئه‌وه عالمه‌م دائه‌گرى

* * *

«لَا حَـٰزِلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا...»
 بِاللهِ الْحَقِّ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى»
 چۆن به‌بى شه‌رمى جه‌ساره‌تم كرد
 چۆن من زمانم بۆ سه‌ناى ئه‌و برد
 كى بى تى بگا له‌ باسى زاتى
 له‌ به‌رزى پايه و مايه و سيفاتى
 زاتى بى مىسال، بى چه‌ند و چوون بى
 له‌ بىرى ئه‌وا زانا نگوون بى
 زاتى په‌نهان بى له‌ «عالم الغيب»
 هۆش بیهۆش ئه‌بى له‌ و زاتا «لا ريب»

شاسواری عەرش و مافەوقی فەلەك
پیتشەوای جینن و ئینسان و مەلەك
فەرمووی بەرابەر بەباسی «ادراك»
«سُبْحَانَكَ سُبْحَانَكَ وَمَا عَرَفْنَاكَ»

ئیتەركی بېی بۆی عەقلی لی بئی
دەم بەدا لە باس، مەگەر بەبئی جئی!
لە مەجوودی و دوور لە خەیاڵ بئی
مەعبوودیکی و خواوەن کەمال بئی

* * *

هەرگا شابازی بورجی مەعریفەت
بگا بە ئەوجی عیلمی حەقیقەت
ئەوجا ئەزانئ بئی پەر و بالە
فرین بۆ بەرزى قودسی مەحاله
بۆیە ئەوانە بە حەق زانا بوون
لە حائی خوڤان باش ئاشنا بوون
وایان بېریار دا زانستی ئینسان
ئیتەرار کردنە بە جەهل و نوقسان
راستی ئەمەیه تۆ بوودیکی^۱ وای
خارج لە هیزی دەركی ماسیوای
ئەمەندە هەیه کە مەجوودی وای
بویت و هەر ئەبیت، بەری لە فەنای

زات و سيفات و كرده وەت پاكە
 ھەرچى تۆئەيكەى حىكمەتە و چاكە
 كەس ئاگاي نىيە لە سپرپرى كارت
 مەر ئاگادار كەى گرۆى ئەخيارت
 ئەوان بە و عىلمە تۆ بەشيان ئەدەى
 لە بازى ئەسرار ئاگايان ئەكەى
 جىھان سەراسە رھە مووى نابوودبو^۱ و
 ئە شان و شىۋە بە شىكى نەبوو
 خواستت دەر كەوئى و جوودى زاتت
 جىلوە گەر بىئى شان و سيفاتت
 ھىناتە و جوود پىشتەى مە و جوودات
 لە سارا و دەريا و سىماى سەماوات
 دار و كۆسار و سەروى جۆباران
 خەيمەى گولالەى كاتى بەھاران
 بى گيان و گياندار، پەرەندەى بالدار
 چەرەندەى دەربار، دورەندەى كۆسار
 لە عل و مەرجان و گەوھەر لە دەريا
 چەرخی ئاسمان درا بە سەريا
 شە و بە مانگە شە و، رۆژ بە ھۆى ھە تاو
 بو گيانلە بەران ژىنت ھىنا ناو
 بە ئەستىرە كان گەردوون رەنگىن بوو
 بە ھۆى ژىرە كان جىھان شىرىن بوو

هه موو پرته وى خواستى خودا يه
که خواستت نه بوو ئه روا به زا يه
به خواستت گه دا ئه بى به شاهى
بى خواستت شاهى ئه بى به گاهى
هه رتوى به پاستى فه رمانه وای حه ق
هه رتوى ئومو جده ئى ساچده هوسته حه ق
هه رچون مه يلت بوو ئه بى هه ر و ابى
به بى خواستى تو هيچ شتى نابى
بى تو نه سيمى نايى به ربه يان
نه شئه يى ناگا به دل و به گيان
به بى فه يزى تو نابى ئينسانى
بگا به باره ي خيىر و ئيحسانى
بى تو دهروونى ناكا خه يالى
بؤ كه س دهس نادا زه وق و ئه حوالى
بى تو حه ل نابى گرى له كارى
به مه نزل ناگا هيچ ده رده دارى
ده رد له تو يه و به تو يه ده رمان
به تو يه جه فا و «صداع» اى سه رمان
هه ر تو ئه زانى مه به س پرى بخه ي
له سه ر پرى مه به س يارمه تى بده ي
ئه گه رچى عالم له سه ر ئه سبابه
له گه ل خواستى تو سه به ب حيسابه

هه‌وئینی خواستت نه‌بی له و ناوه
 شیر نه‌گرساوه و دۆ پرۆزقاوه
 له‌سه‌ر ئه‌سبابه‌ ئه‌بمه‌ فیله‌سووف
 دونیام لی ئه‌بی به‌ماده‌ی مه‌کشووف
 به‌سه‌به‌ب‌سازیت ئه‌نوم له‌ شه‌ودا
 به‌سه‌به‌ب‌سووزیت ئه‌که‌ومه‌ سه‌ودا
 «فَاهِدِنِي رَيِّی لِحَیْرِ الْأَشْبَابِ
 أَنْتَ أَنْتَ الْعَلِیْمُ الْوَهَّابِ»^۱
 به‌سه‌ بو عاقل له‌ سه‌نای زانت
 له‌ ستایشی شانئ سیفاتت
 ناردت ئه‌نیبای په‌هنومای کیرام
 بو شاره‌زایی هۆش و عه‌قل و فام
 ئه‌نجامت هینا به‌ دورپی شاور
 یانی «محمّد» «سید الأبرار»
 * * *

۱. که‌وابوو تو شاره‌زام که‌ بو باشرین هۆکاره‌کان به‌راستی هه‌رتوئیت زۆر زاناو به‌خشنده.

وهسف و سه‌نای حه‌زرت ﷺ

ئه‌و موحه‌ممه‌ده کانی خیراته
مایه‌ی پیروزی پرووی سه‌ر بیساته
ئه‌و موحه‌ممه‌ده به‌و حه‌مدی خوا
له‌سه‌ر زمانی عالهم بوو په‌یدا
ئه‌و موحه‌ممه‌ده بوو به‌هۆی ته‌وحید
بوو به‌هۆی ته‌قدیس بۆ خردای مه‌جید
ناو و خاوه‌ن ناو به‌رزی و شه‌ره‌ف بوو
ئیشاره‌ی په‌نجه‌ی هه‌ر شه‌ش ته‌ره‌ف بوو
دورپی بی‌وتنه‌ی سینه‌ی سه‌ده‌ف بوو
خۆلاسه‌ی سه‌فای هموو سه‌له‌ف بوو
کوره‌ی کائینات به‌و مونه‌ووهر بوو
مه‌عنا‌ی سه‌عاده‌ت به‌و موسه‌ووهر بوو
به‌و بوو دامه‌زرا ئالای هیدایه‌ت
به‌و سه‌قامگیر بوو عهدل و عینایه‌ت
به‌و عیلم و زانست گه‌یشه‌ که‌یوان
دامه‌زرا له‌سه‌ر مه‌عریفه‌ت سه‌یوان

* * *

زات و سیفہ تی چاک ری کھوتبوو
 له رووی جیہانا تاك هه لکھوتبوو
 تۆمی نه ته وهی چاک و پاکان بوو
 له پشت و پرشته ی دل پرووناکان بوو
 بوو به چرای عهرز له گه ل ئاسمان
 به ریک و پیکی هاته رووی جیہان
 نه ونه وجودی نوریکی پاک بوو
 سیبهره که یشی له وو پرووناک بوو

به ره له بوونی نه و با اوکی بمری
 تا له خوداوه ته می وه ربگری
 خودا بۆ سه واب خاوهن هۆشی کرد
 بۆیه «توبه» به که م گۆشی کرد
 مادام بۆ عالم په نای «مأمن» بی
 با بیشکه ی کۆشی «أُمُّ أَيْمَن» بی
 که مودارا و حيلم هۆی ته ئسیری بی
 نه بی «حَلِيمَه» دایه ی شیری بی
 جیا بوو له عالم، مه گهر هه ره له وا
 هه موو مه خلوقن بۆ ذاتی خوا
 جیای کرده وه له گشت هاوسهران
 تا نه پرواته سه ره خولقی دیگهران
 بوو به هاورازی «جبریل» ی نه مین
 بوو به جیی نازی «رَبِّ الْعَالَمِينَ»

لە دەرز و دەوری ئادەم مەحفووز بوو
مامۆسای دەرزى «لوح المَحفوظ» بوو
هەتا پىيى نەگا گەردى مەدرەسە
داوینەى نەگرى تۆزى وەسوەسە
بەكىى ھەر نوور بىى سىيىي^۱ كامە
تا نوختە دانىى لەسەر پرووى نامە
بەكىى وەكوو ئەو پاك و بىى غەش بىى
چۆن پرووى لاپەرە لەوہوہ پەش بىى
مادام پەحمەت بىى لەبۆ عالەمىن
مادام چەرا بىى بۆ سەما و زەمىن
ئەبىى نوختەى پەش لە عالەم لادا
چۆن ئەبىى دەستى بۆ پەشى بادا
* * *
كەسىى كە دەرزى عالەم دابدا
ئەبىى خودا خۆى دەرزى پىى بداد
ئەبىى وەر بگىرىى قورئانىكىى وا
لە بۆ خۆرھەلات ھەتا خۆرئاوا
بە نەزمى ياسا و بەبەرزى ھىممەت
ئەبىى بەسوود بىى بۆ ھەموو ئوممەت
بۆ بىر و باوەر بە پەروەردگار
بۆ پۆزى جەزا لەسەر تۆلەى كار

بۆ ئاسایش و دادی پرووی جیهان
 یه کسان بۆ گه‌دا و بۆ زومرپی شاهان
 ئەمه‌یه ره‌حمه‌ت بۆ گشت گیانله‌به‌ر
 جا به‌ دل بلی «الله اکبر»
 کاکه شه‌هادهی عالی می وایه
 مایهی ره‌حمه‌تی هه‌ردوو دونیایه

* * *

چییه موعجیزه و قسه‌ی دار و به‌رد
 موعجیزه سه‌به‌ره له جه‌فای نامه‌رد
 ئەو که بوو به‌ پڕۆز له پرووی زه‌مانا
 مانگ بۆ له‌ت نه‌بی له ئاسمانا
 حه‌قیه بنالی کۆله‌که‌ی مزگه‌وت
 که ئەو به‌ جیی هیشت، له مینبه‌ر سه‌رکه‌وت

* * *

شه‌وره‌وی پی کرد پادشای ئەقده‌س
 له مه‌که‌وه تا «بیت المقدس»
 تابیته هاورپی سه‌فای جوهره‌ئیل
 ببینی قیبله و باره‌گای خه‌لیل
 سه‌رکه‌وت له زه‌وی و به‌رزی ئاسمان
 له‌بۆ پیروزی مه‌کان و زه‌مان
 سألها فه‌له‌ک به‌ شینی داکه‌وت
 تالیعی یار برو، هه‌تاوی ئی که‌وت

شەو زۆر موشتاق بوو بە هەتاوی ئەو
دەى با بپژێى بەسەریا پپرتەو
زوو بەوینەى بەرق هاتەووە زەوی
عالمى تەى کرد لە بەرزى و نەوی
تا بۆى دەرکەوئى ئەم پرووی دونیایە
هەر خۆدای جیهان فەرمان پەرەوایە
* * *

باسی ئال و یارانى پینغەمبەر ﷺ

بۆ نوور وەرگرتن لە سیمای پاکى
فیرى ئەدەب بوون لە خولقى چاکى
کۆمەلێکى نارد گەوهر تەبیعت
ئامادە لەسەر پینگەى حەقیقەت
مەبەس لە ئال و یارانى پراسى
فیداکارانى پینگەى حەق ناسى
گشت خاوەن هۆش و عیرفان و تەدبیر
گشت پپر لە هیزی تەنویر و تەئسیر
فریشتە مەشرەب بۆ پاکى ئەخلاق
خاوەن ئەدەب و ئیدارەى ئافاق
شابازەکانى نشینگەى ئابین
سەرفرازانى تەختگای تەمکین

نه‌ستیره‌ی بورجی عه‌قل و مه‌عرفه‌ت
 سه‌رمه‌شقی ده‌ری سهر به‌ری و عیززه‌ت
 دوور له هه‌وای نه‌فس، له په‌زیله پاک
 وینه‌ی فریشته‌ی دائیره‌ی نه‌فلاک
 له نوری پاک‌ی سیمای موسته‌فا
 وه‌ریان گرتبوو شه‌وچرای سه‌فا
 شی‌ری بی‌شه بوون بو‌ پرژی مه‌ساف
 شی‌ری هیندی بوون بو‌ نه‌هلی خیلاف
 به‌ نه‌رمی وینه‌ی شی‌ری بی‌که‌ف بوون
 به‌ گه‌رمی هه‌موو شم‌شیر به‌که‌ف بوون
 چی بلیم له وه‌سف و سه‌نای نه‌مانه
 ئایه‌تی قورئان له شه‌ئن یانه
 به‌سه بو‌ سه‌نا و بو‌ مه‌دحی نه‌وان
 په‌زایان له خودا، په‌زای نه‌و له‌وان
 په‌زای حه‌ق له‌وان عافیه‌تیانه
 په‌زایان له خودا عافیه‌تیانه
 «رَضِیَ اللهُ عَنْهُمْ أَجْمَعِينَ
 وَعَٰثْنَا بِهِمْ، مَعَ التَّٰبِعِينَ»
 * * *
 ده‌یسا با پرژی له هه‌وری ئیحسان
 په‌حمه‌ت به‌وینه‌ی بارانی «نیسان»

سەلات و سەلام ئەزەل تا ئەبەد
بۆسەر قوبەى پاك «روضە»ى موحەممەد
لەپاش ئاودانى باغچەى ئەحمەدى
بە نەشەى شەوبای سەفای سەرمەدى
وینەى نەسىمى سەحەرى بەھار
لەسەر سەوزەى رووی داوینەى كۆسار
سەروازكا و برزى سەلات و سەلام
بۆگىانى ئال و یارانى كىرام
بەھۆى عەلاقەى بەندى ئىتتىباع
بیتە سەر سەوزەى كۆمەلەى ئەتباع
بەلكوو چەن نەمى بگەین پىمان
پەلپۆى ئىمان برپوینى ئىمان
شاھەد لە وادەى نىدای مەنەدى
لە ژىر ئالاکەى حەزرەتى ھادى
مەحشور بین لە گەل پەسولى ئەمین
بگەین بە رەزای «رَبِّ الْعَالَمِينَ»

* * *

هۆی دانانی ئەم کتیبە

پاش ئەمە ئەئیم: هۆی ئەم تەئینە
بۆ ئەو یارانە خوویان شەریفە
دلم نەخۆش بوو بە گەلی ئیشکال
بۆ دلم بووبون بە مایە مەلال
پۆژ لە پۆژ بە تر چاوم تاریک بوو
رێگە هاتوچۆی دلم باریک بوو
جا کەوتە گەردش بە دواى دەرمانا
لەسەر زەمین و لە ئاسمانا
بەئکورو پزیشکی دانای دەسکەوئ
لە دەرمان کردن پەکی نەکەوئ
بیکا بە یار و بە ئاشنای گیان
هۆی پزگاریم بئ بۆ ماوەی ژیان
«نامەى بەختیار» بداتە دەستم
تا بەختەوەر بىم لەسەر مەبەستم
ئەگەر ئەپرسی دەردى دڵ چى بوو؟!
بۆچى ئەم دلم شىت و شەقى بوو؟!
ئەکەوتە خەيال: ئەم دونیا چىيە؟
كام حالى هەيه و لە چى بەرييه
لە خۆوه بووه، يا خۆ دەسکاره؟
ئەگەر دەسکاره كام کەس ميعماره؟!

سانىعى كىيە و چۆنە سىفاتى؟

ھىزى چۆن ئە گا بە مەخلووقاتى؟!؟

* * *

چىيە لە ژىنا ئاداب و ئايىن؟

كىيە پەھنوما بۆ پىنگەى بە قىن؟

يانى بزانى پەھبەر كام كەسە

كىيە سىفاتى وا موقەددەسە

بۆ كرده وەى كار ئەنجام چۆن ئە بى

كى سەربەرز ئە بى و كى نگوون ئە بى

لە پاش گەردشيا تالىعى يار بوو

فائىزى دەواى دەرد و ئازار بوو

بەختى يارى كرد گەشت بە يارى

دوكتورى حالزان شىرىن كردارى

لە روويا ئەنوار ئەدەرەوشايەو

بە وىنەى گولباغ ئەگەشايەو

دل پاك و رووناك، سىنە سادە و ساف

يانى بە وىنەى كورده كانى جاف

دل بەر، دل پاكىش وىنەى موغنايس

دەم بە شەكەرى پازانى نەفيس

موميايە بوو بۆ دەستى شكاو

توتيايە بوو بۆ چاوى ئىشاو

وىنەى نەسىمى دەپرەى كۆساران

ئەشنا لەسەر دلى دلداران

یا بئنی یه‌خه‌ی یاری قه‌د عه‌ره‌ر
 که سینه‌ی پر بی له عه‌تر و عه‌نهر
 به واته‌ی پرووناك به دوو ده‌قیقه
 په‌رده‌ی لائه‌دا له رووی حه‌قیقه
 که پی گه‌یستم دلّم ئارام بوو
 چونکی واته‌ی ئه‌و «مِسْكَ خِتَام» بوو

* * *

پووم کرده سیمای سافی نوورانی
 وتم: ئه‌ی پاشای گرۆی پووحانی
 چهن مه‌تله‌بیکى وردی پر ئیشکال
 دلّیان گرتوو به وینه‌ی چنگال
 ده‌س به داوینت وه‌ك عه‌ره‌ب ده‌خیل
 له‌م گئیژولیزا بوم به به‌ده‌لیل
 ئه‌بی بو ده‌وای دهردم تیکۆشی
 پرزگارم بکه‌ی له هۆی نه‌خۆشی
 ناسک بی قسه‌ت، چونکه مه‌لوولم
 به دلّ گئیژوده‌ی بای گئیژه‌لوولم
 قسه‌ییکم کرد له‌لات نابار بی
 نه‌کا بو دلّت مایه‌ی ئازار بی
 وه‌لامت ساده و به‌شیوه‌ی کوردی
 دوور بی له جه‌فای فه‌لسه‌فه‌ی وردی

مه‌بده ئمان چی بی؟ شوغوور و حه‌واس
 که دست ته‌که‌ون له‌لای عام و خاس
 یاخود ده‌لیلی پرووناکی عه‌قلی
 یاخود خه‌به‌ری سه‌حیحی نه‌قلی
 که زه‌وقم تامی ئەم شه‌کره‌ی نوۆشی
 «سَمِعْنَا» م بۆ‌کرد زوو به‌ دل‌خۆشی
 * * *

باسی بوونی خوا

پرسیاری یه‌که‌م:
 مامۆستای زانا به‌ ئەسراری کار
 خاوه‌ن به‌راورد، فامیده‌ی هۆشیار
 ئەم کائیناته‌که تۆ ئەیبینی
 چ ئاسمانی چ سه‌هرزه‌مینی
 مانبعی چیه‌ی واجب بی بوونی
 مه‌حال بی بۆ ئەوه‌زعی نه‌بوونی
 یاخود مومکین بی بوون و نه‌بوونی
 بشی بۆ‌کزی و فه‌نا و زه‌بوونی
 به‌لام به‌ «صُدْفَه» یانی به‌ رێکه‌وت
 خۆی په‌یدا بووی به‌ شیوه‌ی هه‌لکه‌وت
 هه‌روا به‌مینی له‌سه‌ر ئیستیمرار
 هه‌یچ ئیجاب نه‌کا به‌ په‌روه‌ردگار

وهلام:

شاگردی وردی تالیب بو که مال
ناماده له بو ته حقیقی ته حوال
سی شت هه لئه گری کورهی کائینات
ناسمان و عهرز و باقی مه جوودات
یا هه مووی یه کسه ر پئویسته بوونی
یانئ واجسبه و نابئی نه بوونی
یا خود مومکینه و قابیله بیئ
هه روا قابیله نابوود بیئ و نه بیئ
یا خود به عزیزکی واجسبه بوونی
باقی مومکینه بوون و نه بوونی
ئه ووهل و ئاخو هه ردوو به تالئ
به عه قلی سه لیم هه ردوو مه حالئ
ئه وهی که راسته حالی دو وهه مه
لای عه قلی ساغ بی باش موسه لله مه
جا با لئی بدوین بو ته حقیقی حالئ
هه تا بگهینه مه رته بهی که مالئ

* * *

به شیوهی قه تعی سابت بیئ له لات
که واجب نییه ته جزای کائینات
ئه بینی زهوی به هوی ته کانئ
زیره و ژوور ئه بیئ له هه ر مه کانئ

به چهن ده‌قیقه باش ویران ئه‌بی
 به نه‌وعی ئینسان لئی حه‌یران ئه‌بی
 شاخی ئه‌رووخی به چهن دانه‌میت
 شاری ئه‌سووتی به ده‌نکی کیبریت
 ده‌ریا وشک ئه‌بی، ئه‌بی به سارا
 عه‌رزئی رۆ ئه‌چی ئه‌بی به ده‌ریا
 خو ئه‌گه‌ر زه‌رپه^۱ بکه‌وئته‌کار
 به‌رگه‌ی ناگری ئه‌ شار نه‌ کۆسار

* * *

به‌ فه‌ن^۲ سابه‌ته‌ رۆژ له ئاسمان
 که ساغ دیاره‌ له‌ پیش چاومان
 هه‌تا شه‌وی دئی و رۆژ ئه‌بئته‌وه
 به‌ میلیۆن زه‌رپه‌ی که‌م ئه‌بئته‌وه
 که ئه‌مه‌ت زانی بزانه‌ نابئ.
 فه‌رقیکی وه‌ها له ئه‌جزادا بی
 بازیکی وابی واجب بی بوونی
 بازی مومکین بی بوون و نه‌بوونی
 «گُل» وینه‌ی «جُزه» بی شوبه‌ه و گومان
 ئه‌ویش وه‌کوو ئه‌م ئه‌شی بۆ نه‌مان
 مه‌پروانه‌ زلی عه‌رز و ئاسمان
 به‌رزتر ئه‌پروا ه‌یزی باسمان

.....
 ۲. زانست.

۱. ئه‌تۆم.

هیز هیژشی کرد هه مووی به کسانه
زۆر به یان پامی هیژی ئینسانه
ئینسانیش بوخوی گیرۆدهی ئیشه
جارجار گیرۆدهی نیشی به ک میشه
وا بو تو ده رکهوت سه راسه ر جیهان
هه مووی مومکینه، زاهیر و په نهان

* * *

به لایئ ترا چاو بکه ره وه
له وه زعی عالم ورد به ره وه
عرز و رۆژ و مانگ، باقی ئه ستیره
که چاو به دینی^۱ دیمه نیان تییه
هه موویان پامی پهروه ردگارن
بو فه رمانی خوا فه رمان به ردارن
به یاسا و میزان وان له هاتو چوو
لانادهن له ری به قه ی تالی موو
شتی هه لسووی به وینه ی په رگار
نابئ واجب بی لای عه قلی هۆشیار
مومکینه و کزه وینه ی خزمه تکار
واجب «آمر»ه و «قادره» و «قهار»

* * *

باسی په یدابوونی عالم

دیسان ئەمانه تۆ ئەیانینی
ئەگەر بەراستی چاوی هەلینی
هەموویان پرن له هەوادیسات
تاریکی و پروونی و دەوره و حەرە کات
شتی هاوملی بەندی «احداث»ە
خۆشی «حادث»ە، ئەم باسە راسە
«حادث» پشته کە ی با زۆر درێژ بی
ئینسان له زەبتي ئەو هلی گێژ بی
بەلام هەموویان عەدەم له پێشن
بە فەنای دوایش گیرۆدە ی ئیشن
شتی هەمیشە لە گەل حادیس بی
ئەبی مومکین بی، نابی واجب بی

* * *

ئەگەر تۆ بلیت «مَعروض» فەدیمە
واجبە بوونی و پایە ی عەزیمە
بەس حاله کانیان وینە ی حەرە کات
یەك یەك نیشتە جی له پروی کائینات
یانئ پیوستن بۆ ئەو زاتانە
ئەم «عوارض» و حەرە کە تانە

ئەمجار پیت ئەئیم: وا ئیقرارت کرد
خۆت بە دەمی خۆت زوو ئیزهارت کرد
ئەم «مَعْرُوضَات» هه موو موحتاجن
بۆ بوونی «عارض» گشت ناعیلاجن
دیاریشه واجب نابێ موحتاج بێ
بۆ بوونی شتی وا ناعیلاج بێ

* * *

بەئێ سیفەتی که هۆی که مال بێ
«فَلْک» ی^۱ له مه وسووف به حق مه حال بێ
مادام نافهوتی و هاو پازی زاته
ئەویش قەدیمه و له که مالاته
دلت تیک نه چی له وه زعی سیفات
هەن و نافهوتین وینە ی حەرە کات

* * *

کاتی حالی بروی سه راسه ر جیهان
هه مرووی مومکینه، زاهیر و په نهان
شیاوه له بۆ بوود و نابوودی
هه لته گری عه دەم وینە ی وجوودی
نابی به «صُدفه»، یانی به هه لکهوت
وه رگری وجوود یا نه بوون و فهوت

بەكتا لە دووتای ترازووی میزان
 خوئی ناکه و پتە خەفتان و خیزان
 دووتای ترازووی هاوسەنگ و میزان
 قەت داناکه و ئی هیچ تایی لەوان
 هەروا مومکینات نایی پتە جئ
 بوون یا نەبوونی بە ئی خاريجئ
 «خارج» لە مومکین خواستی خودایە
 ئەمە وەر بگرە، حەقیقەت وایە
 هەتا حەیانئ ببی^۱ خشە ئی
 لە سەرە پئی، لەناو بئشە ئی
 زوو پرائە وەستی ئەسلە مئتە وە
 نەکا بە دەردی ئەو بتلئتە وە
 یانئ ئەزانئ ئەو خشە نایی...
 بئ هۆی خەشاشئ لەوئ پەیدا بئ
 چوون نایی دەنگئ بە ئی خاوەن دەنگ
 هەرچەن دیار نە ئی بە قەوارە و رەنگ
 حەیان وەر نە گری دەنگئ بئ رەوەن
 چۆن تۆ وەر ئە گری جیھان بئ خاوەن
 دەخیلە لادە لەم سووی ئەو هامە
 خۆت مە کە بە «کەو» ئەو بە «دیوجامە»

* * *

یہ کی ببینی شتی نہو زوہوور
لہ پرووی جیہانا لہ نزیك یا دور
شاری، شہقامی، کاسہ بی، جامی
قہسری، ھہ یوانی، ئە گەر بفامی
سہرسام ئەمینی لہ سہنعت کاری
ئافہرین ئە کالہ کاروباری
یہ کی پیت بلی: ئەم قہسره چاکہ
یا ئەم ھہ یوانی بہ رزی، پرووناکہ
خۆی بی کہ س بووہ، بی ئیشی میعمار
ئو کہ سہ ئە گری بہ مہسخہ رہی شار
تۆ چۆن ئەرۆیتہ ژیر بیری بہ تال
جیہان نایہ وی خوای بہ کہ مال!

* * *

پڙيڪ و پڙيڪي له بوونه وهردا

بپروانه خه یمه ی بهرزی ئاسمان
له پڙو و مانگ و له ئه ستيه کان
به و نه خشانه وه كه فيكري «مانی»^۱
سهرگه ردان ئه بي له شيوه ی جوانی
به پڙا هه تاو نور به خشان ئه كا
به شو له ی دنیا دره خشان ئه كا
له شهوانا مانگ ئه تته تريفه
ئه لئي پوخساری یاری له تیفه
لايی «موشتهری» دلته وهرئه گری
له لایي «زوهره» گیانت دائه گری
له لایي «سیوهیل» میری خه زانه
له لایي «کڙ» به، لایي «میزان» ه
له لایي «جوزا» ی پشتینه زیوه
چاوت جوانیکی وه های نه دیوه
لایي نه خشی «گا»، له لایي «گول» ه
له لایي «جدیه» مات و ماتله
له لایي «شیر» ی بهندی زه نجیره
له لایي «قوس» ه و «کهوان» و «تیر» ه

۱. کابراه کی چینی بووه که له وینه کیشاندا زور به ناوانگ بووه.

له لايي پړنگه ی به رزی «کاکه شان»
هه نده سه ی سه مات پي نه دا نیشان
حه سيب ناکري و نازميری بوم
شيوه و ته رتیبی ده رته که وی بوم
هه موو به شيوه ی ته رتیبای خاس
هاتوچو نه که ن به حه دد و ميقياس
به ميليارى سال دائيره و ده وره
تيك ناچي رسته ی هم ته رز و ته وره
نه مانه هه مروی شيوه ی ديارى
نادووم له که شفی وه زع و ئاسارى
له سه ر حه سيبی زه يچ^۱ و ته قويمات
بو وه زعی خو شى و ناخوشى ولات
يا وه زعی جه ووی له سه رما و گه رما
له به فر و باران له کاتى سه رما
يا پرواندى نه نوعی گيا
به وينه ی بو شاك له سه ر پرووی دونيا
يا بو ته وليدی کاتى سه ر زه وى
يا بو مه ناخى^۲ جيى به رز و نه وى

* * *

. خسته به که بو ديارى کردنى جموجوولى هه ساره گه وره کان.
. ئاو و هه ووا، که ش وهه ووا.

چاوى داينە بەسەر دونيادا
 بىروانە نزمى يا بە بالادا
 بىروانە شىۋەى قوللەى كۆساران
 لە چوار فەسلەدا، مەخسوس بەھاران
 جارجار چارەپەش، مات و مەبھوتە
 وئىنەى ھەتىۋى بىئى خىۋى پروتە
 بىئى پەنگ و بۆيە، بىئى شان و شىۋە
 سەر تا داوئىنەى ساغ سىياكىۋە
 جارجار ئەپۇشى سەرپۇشى بۆران
 ئەئىت نازارە و ئەروا بۆ تۆران
 بە دەمەى سەر كىۋ، بە ھەناسەى سەرد
 وئىنەى غەمبارى دەروون پر لە دەرد
 جارجار ئەبىتە شەخسى سىپى پۇش
 سەر تا داوئىنەى، لە كەللە تا گۆش
 ئەئىت حاجىبە و وا لە ئىحراما
 بە دەورى خانوۋى «دارالسلام»

* * *

جارجار ئەگۆررى شىۋەى سارا و كۆ
 زىنەت و جەمال دەرئەخا بۆ تۆ
 باران ئەبارى بەسەريا بە خور
 لافاۋ دەرئەكا لە دۆلا بە گور

وینځى د پوانه ی عاشقى شهیدا
نه که وینته دهشت سهر پر له سهودا
به بی ئارامی، به پرژ و شهودا
به گور سهر نه دا به دار و بهردا
چه م خوی لول نه دا دیار به دیار
به وینځى ماری گیروده ی زامدار

* * *

جار جار به نه شه ی هه وای به ربه یان
نه شنه نه به خشى به دل و به گیان
نه هونیته وه له قه تره ی شهونم
مله وانه ی دور پر بو ملی خانم
شهونم پر نه کا له سهر گولالان
وینځى عاره قی پرووی ورده سالان
به سه فای مهوسم زه وی نیته جوش
سهر چاوه و کانی گشت نینه خروش
فواره نه کا ئاوی سهر چاوه
نه لیت «که وسهر» که وته دونیاوه
هاژه ی شه تاو و قه لیه زه ی سافی
بو نه خوش نه بی به ده وای شافی
نه سیم نه جوولئ له سهر نه مامان
نه دا له گونای نازک نه ندامان

ئینیتَه لَه‌ره پَه‌رَه‌ی گولالان
 بۆ گولاو پاشی گۆنای نه‌وسالان
 ئینیتَه خرۆش بولبولی شه‌یدا
 به‌ ساز و نه‌غمه‌ی پِر سۆز و سه‌ودا
 ئینیتَه سه‌ما عاشقی بی‌حال
 به‌وینَه‌ی شیتتی بۆی لیده‌ی شمشال
 ئینیی به‌یه‌کا ریزی چناران
 بیت نیشان ئه‌دا وینَه‌ی دلداران
 که ئین به‌یه‌کا ده‌ست ئه‌که‌نه‌ مل
 لای دل نامینیی ئارام و تامل
 سه‌ر ئه‌خاته‌ده‌ر وه‌نه‌وشه‌ و نه‌رگس
 مردووی بی‌ئیتَه‌ حالیی «تَنفُس»
 لاییی گول سۆسه‌ن، لاییی نه‌سرینه
 وینَه‌ی نموونه‌ی ریزی په‌روینه
 چیمه‌ن به‌ چینی گولالان ئاله
 زه‌رده و سیایه و نارنجی کاله
 ئه‌بی به‌ فه‌رشی، وینَه‌ی «ئیسته‌بره‌ق»
 کافر ئیتَه‌ ده‌نگ به‌ «رُننا حَق»
 هه‌وا ساف ئه‌بی به‌وینَه‌ی مینا
 کیوت لی ئه‌بی به‌ «طور»ی سینا
 هه‌رکوی ئه‌روانی عه‌کست دباره
 ئه‌لیی باره‌گای بلور ته‌لاره

گشت گیانت ئه بی به قروهی شامه
گل بونخوش ئه بی وینهی شه مامه
هوات بو ئه بی به عتر و عنبر
به وینهی سینه و بهرؤکی دولبر
جاریه جار باخات هموو ئیته بهر
به میوهی ئهلوان «الله اکبر»
پر ئه بی له خیر کهژ و کیو و دهشت
دولیا ئه بیته نمورنهی به ههشت
ئهم هموو وه زعه ئهم گشت ئه حواله
بی هیزی خواته حقیق مه حاله
عرز هر عرزه، ههوا ههوايه
هوی ئهم ئه حواله خواستی خودایه

* * *

خوناسين هۆي خواناسينه

ئەمە ئافاق بوو ئەحوالت زانى
ئەمجا بېرە سەير شەخسى ئىنسانى
جاری پروانە ماددەى وجودت
مەكىنە ئەعزای بە خيّر و سوودت
چ لە دەماخا، چ لە كەللەى سەر
چ هېزى بيستن، چ نوورى «بَصْر»
چ لەناو قورگ و چ لە حەنجرە
چ مەعدە كە هۆي ژينى بەشەرە
ئەجزای كەللەى سەر تا پەردەى دەماخ
باش رېنكخراوہ بە نەزم و پەرداخ
لە دەماخوہ هېزى نوورى چاۋ
لە شوينى گرده و لە دوو جى بلاۋ
دوو رەگ لەو پوہ ئين، بو بىنينە
چاۋ وينەى گلۆپ ساف و شيرينە
دەزگای كارەبا و «مِصباح»ى بەرقى
دەماخ و چاۋت بوون بە سەرمەشقى
ئەمجار بېرە سەر ميزانى حەواس
سەرگەردان ئەكەن دوكتورانى خاس

سەیری زەنجیرە ی پشتی ئادەمی
سەرگەردان ئەکا وەستای عالەمی
مە کینە ی تەحلیل بۆ خوین و «عَذا»
ھیزی تەسفیه و تەوزیعی ئەعزا
بە کورتی شەرحی ھەیکەلی ئینسان
پێویستە بە لای «تشریح الأبدان»^۱

ساتیکیش لادە لە «جسّیات» ی	پروو بکە بۆ لای مەعنەویاتی
پروانە وەزعی تەبعی ئینسانی	پروانە ھیز و قووە ی نەفسانی
پروانە بۆ دڵ سیرپری خودایە	ھەزار ئەسراری عەجیبی تیایە
پارچەیی گۆشتی سنە و بەریبە	سوورەتی بە لام سیرەت پەریبە
کانی زانست و پەوشتی بەرزە	کاشفی سەما و ئەسراری عەرزە
بەوینە ی جامی جیھان نومایە	ئاوینە ی پەسمی ھەموو دونیایە
ئەونە شیاوی بەرز ی ھیممە تە	جیلووە گای نووی «احدیت» ە
پادشای مولکی و جوودی تۆیە	فەرمانرەوایە و ھیزی بی شوپە

ھەنێ^۲ دڵ ئەونە ساف و ئارامە
لە ناکامیشا ھاوشانی کامە
حەقیقەت ئەبیین و ھەر حەق ئەبینی
لە پێی پرزگاری قەت دانامیننی

۱. زانستیکە توپکاری لەسەر لاشە ی مروّف ئەکات.

۲. واتە: ھەندی.

بە كورتى وئىنەى فەرقى شېۋە و پەنگ
قەوارە و قامەت يا ئاوازە و دەنگ
دلى ئادەمى لە يەك جىايە
دلى پۇلايىە و دلى مېنايە
دلى تارىكە و دلى پووناكە
دلى ناپاكە و دلىكىش پاكە
دلى جىلوە گای جەمال و نوورە
پووى لە بارە گای «قرب» و «حضور»
دلى ئەوئەندە پەش و بى نوورە
بە دوورى لە حەق شاد و مەسروورە
ئەم فەرقە زۆرەى لە دلانايە
لە ھەموو زەپرەى پووى جىھانايە
بەردى لە بەردى، دارى لە دارى
كىوى لە كىوى، شارى لە شارى
بەلگى لە بەلگى، گوللى لە گوللى
پوومى لە پوومى، قوللى لە قوللى
ئەمانە ھەموو پەھنومى نەفسە
عالم دەسكارى زاتى ئەقدەسە
ئەو بە خواستى خوى عالم بەش ئەكا
يەكى بە جوان و يەكى پەش ئەكا
مەبەس ئەوئەندە ئەو كاروبارە
ئادەمى تىيايا مات و ناچارە

به کورتی یانی گشت ئه جزای جیهان
 غه‌یب و شه‌هاده زاهیر و په‌نهان
 هه‌مووی مه‌وسووفه به وه‌سفی ئیمکان
 ئه‌روا به‌سه‌ریا هیژی لامه‌کان
 بیجگه له «حدوث» کاتی هاته پروو
 ده‌رئه‌که‌وی بۆت فه‌رقی زووبه‌زوو

* * *

یانی موحتاجه سه‌راسه‌ر عالم
 به هیژی خالیق بی زیاد و کهم
 هۆی ئیحتیاجی وه‌سفی ئیمکانه
 بۆ ته‌سدیقی دل باشی بزانه
 «حدوث» بزانه به‌هۆی ئیحتیاج
 له په‌یدا بوونا به «ئنیه» و مه‌زاج
 یانی به ئیمکان بۆت ئه‌بی «اثبات»
 که خوای پی ئه‌وی هه‌موو مومکینات
 شتی به‌کسان بی بون و نه‌بوونی
 به غه‌یری ئه‌بی نه‌بوون و بوونی
 «حدوث» وه‌سفیکه کاتی هه‌لکه‌وی
 پیژیستی فیعلی پی ده‌رئه‌که‌وی
 ئه‌نا مومکینات هه‌تا مه‌عدومه
 فاعیلی ناری، ئه‌مه مه‌علومه
 خو‌لاسه‌ی که لام نابی به‌رپکه‌وت
 بلئیت وجودی کائینات هه‌لکه‌وت

تایا ئه کرئی سروشت داهینه ری بوونه وهر بیټ؟

پرسیاری دووهم:

مامۆسای زانای ئهم سه‌ریساته

«سَلَّمْنَا»^۱ عالم له مومکیناته

«مَمَكِن» و «حَادِث» کاتی هه‌لکه‌وئ

به شیوه‌ی فه‌تعی فاعیلی ئه‌وئ

به‌لام ئهم بیره با حه‌قیقه‌ت بی

فاعیلی عالم ههر ته‌بیعه‌ت بی

با ته‌بیعه‌تی عالم سه‌راسهر

خاوه‌ن ته‌ئسیر بی له‌م دونیا به‌کسه‌ر

وه‌لام:

شاگردی عه‌زیز پۆله‌ی دلبه‌ندم خاوه‌ن شعوری شاهان په‌سه‌ندم

ته‌بیعه‌ت نابی بی به‌فاعیل نه‌له‌بۆ ئه‌جزا، نه‌کوللی شامیل

ئه‌هلی ته‌بیعه‌ت به‌ئیشتیباهن له‌رێگه‌ی راستی ته‌واو گو‌مراهن

حوکمی ئه‌وه‌مامه و فکری به‌تاله له‌ته‌بیعه‌تۆ ته‌ئسیر مه‌حاله

بۆ باسی ئه‌مه‌ به‌کورتی و ئاسان ده‌لیلێ ئه‌لیم مه‌قبوولی ئینسان

ئهم ته‌بیعه‌ته‌ یا ههر عالمه‌مه

یاخود هی‌زیکه‌ که له‌واگومه

۱. دانمان پیدانا، رازی بووین.

یاخود ہیژیکہ کہ جیاہ لہمان
 «صانع» ە لەبوۆ ھەموو پرووی جیہان
 ئەگەر تەبیعیەت ەینی عالەمە
 ئەئسیری بوۆ خۆی ناموسەللەمە
 چونکی لازم ئی شت کاتی نەبوون
 بیی و خۆی بکا بە «موصوف» بە بوون
 جا چۆن وەرئەگری ھۆشی بیی جنوون
 گرد بییتەوہ نەبوون لەگەڵ بوون
 لەوکاتان نییە وجوودی بیی
 لە نەبوونیدا بوون بییتە جی
 بوون و نەبوونی گرد نابنەوہ
 بەلکوو نزیککی یەک ناکە ونەوہ

* * *

ئەگەر تەبیعیەت مانای دووھەمە
 یانی ہیژیکە وا لەم عالەمە
 ئەلیم ئەم «وصف» ە موحتاجی جیہ
 تا «موصوف» نەبی وەسفی لەکوئیە
 دەی چۆن مەعقوولە شتی پاشکەوتوو
 بیی بە «صانع» لەبوۆ پیشکەوتوو
 ئەم ئیحتیمالە لەویان پەن ترە
 لە بیینی ەقلا بیینی گەن ترە

* * *

ئە گەر بە مانای سێھەمین یانە
یانئ هیژیکێ خارج ئەوانە
ئەلیم ئەم هیژە ئە گەر زە عیفە
لە کەمالاتا پایە ی خەفیفە
بوۆ خۆت ئەزانئ ناشئ بوۆ «تأثیر»
چونکی داماوە و موحتاجە و فەقیر
ئە گەر کاملە بە ھەموو بارئ
قاییلە ئە بوۆ ھەموو ئاسارئ
یانئ «اوصاف» ی کەمائی ھە یە
لە عەیب و نوقسان زاتی بەریبە
وا ھاتیئە سەر پانایی جادە
ئەمە توۆ ئە یلئیت «ربّ العباد»ە
حاجەت بە دەرزئ رپئی قەتعی ناکا
کورد بیدوئینە شەرعئ خۆئ ئە کا
ئەوئندە ھە یە بە پرووی حەقیقەت
من ئەلیم خودا، نالیم تەبیعەت
تەبیعەت واتە ی بیئ ئەدەبانە
قسەئ سەرە رپئی دوون مەشرەبانە

* * *

بەلام بەمانای هیژئ عالمئ
خالیقی «جماد»، «حیوان»، ئادەمی

خارج له عالم، دوور له مومکینات
 تهبعن خودایه بۆگشت سه‌ریسات
 ته‌فاوه‌ت ناکا کوردی بلی «نان»
 فارسی بلی «نون» به له هججی تاران
 چ به‌سه و شه‌ی ته‌بیعت لاره
 به‌کار هی‌نانی زۆر نابه‌کاره
 ئەخاته بیرت مانای خوژ و خاک
 ئەکاته چاوت غوباری خاشاک
 مه‌لی ته‌بیعت، بفرموو «خودا»
 یانی خودتایه و دونیا به‌و په‌یدا
 به‌تورکی «تگری» عه‌ره‌بی «الله»
 به‌کوردی «خودا» ی کامل و ئاگاه
 * * *
 نازانی سپیری ئەم ئیشتیاهه
 به‌هۆی ته‌بیعت عالم گومراهه
 ئەبینن بازی ئاساری دیاری
 که ده‌رئه‌که‌وی له سه‌به‌بکاری
 له بوخار هه‌ور و له هه‌وریش باران
 له باران گیا و گولی گولزاران
 له هه‌تاوه‌وه دونیا گهرم ئەبی
 بوخار له چه‌رخ‌ی عالم جه‌م ئەبی

کاتی که شۆلە ی هەتاو کەوتە گەر
گیا وشک ئە بێ ئەمپەر تا ئەو پەر

* * *

یاخود ئە بینن ئاجۆری نمدار
هەلدینێ دوو پشک خاوەن ئیشی زار
یا تالی مووی سەر که کەوتە ژێر خاک
هەلئینێ ماری ژاراوی ناپاک
یا بەهۆی زبیل و پیسی ناو کۆلان
کرم دەرئەچن، ئە کەونە جوولان
یا بەهۆی سەرما ی هەوا ی ئاسمان
بەفر ئەبارێ بی حەدد و سامان
که ئەمانە ی دی ئینسانی فقیر
لەبۆ تەبیعت دائەنی تەئسیر
نازانێ سەبەب غەیری فاعیلە
سەبەب بۆ گەلی ئەشیا شامیلە
«فاعیل» سانعە بە عیلم و قودرەت
لەسەر حیکمەت و لەسەر بەسیرەت
«صانع» خالیقە، زاتی بی عەییە
زانای ئەحوالی شەھادە و غەییە
«خالق» پێویستە که تەوانا بی
بە ئەنجامی شت تەواو دانا بی

تەواناين و اعالم پامى بى
 دوتيا به خواست و به مەرامى بى
 «خالق» عاده تى وايه كه دوتيا
 دامەرزى لەسەر پيۆهەندى ئەشيا
 ئە گەرما بوخارا، لە بوخارۆ هەور
 لە هەورۆ باران ئەروا دەوران دەور
 لە باران گيا و دار و زەراعەت
 لەمانە سەمەر بوۆ زىنى ئوممەت
 لە ناو گيانلەبەر داينا نير و مى
 ئارەزووى جينسى زۆر وەيا كەم بى
 بوۆ كەوتنە بەك لەبوۆ نەتەو
 لە گيا و گيانلەبەر بەچكە كەوتەو
 «﴿ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ...﴾»
 سَبَّأً ﴿ كَمَا مِنْ ضَوْءٍ قَلْبٍ ﴾^۱

* * *

رینگه بى تاريك دەرنه كهوى بوى	لەبەر نەزانی و نەپرسینی خووى
لە پرسياريش تاقەتى نيبه	بوۆخووى نازانى «مؤثر» چيبه
بوونى خيلافى مەيلى مەحالى بى	«مؤثر» ئەبى داراى كەمال بى
عالم موحجاجى دەولەمەنى بى	«مؤثر» ئەبى خووى «مستغنى» بى
ئەسبابى عادى دوورن ئەى برا	لەم عەلاماتە كە بەيان كرا

۱. بەشیکە لە ئایەتى ۸۴ى سوورەتى كەهف، واتە: هەرچى بوستاىه بوى ئەسازان، وەك
 چۆن لە رووناكى سبەر پەيدا ئەبیت .

دە پروووەرگێرملە «خَلَطَ» ی ئە سباب «مُسَبَّب» بگرە وەر بگرە سەواب

* * *

با بۆت دەربخەم تەبیەت پووچە

مایە ی تەبیعی فەساد و سووچە

تەبیەت ئە گەر خاوەن تەئسیر بێ

خاوەنی هیزی خەلق و تەقدیر بێ

رشته ی تەئسیری ئە بێ «دائِم» بێ

هیزی ئیجادی دائیم «قائِم» بێ

چونکی ئاساری بە مەحزی زات بێ

بە دەوامی زات ئە بێ ئیسبات بێ

«مَعَ أَنَّهُ» تەبیەت سەد جار

وە زعی ئە گۆرێ دەربارە ی ئاسار

بە مانیعی کەم بەرگەردان ئە بێ

تەبیەت ئە ئیش سەرگەردان ئە بێ

ئە پروانی هەوا دایم هەوا یە

تاوی هەتاویش لە مەیدانایە

سالی مەلورلین لە زۆری باران

سالی بۆ نەمی ئە مرین بە هاران

* * *

بە ئی ئەم دنیا لە سەر ئە سبابە

کۆشش بۆ ئە سباب مایە ی «صواب» ه

له ٲاش ٲاويڙ و عهزميڪي قائم
ٲه ٲڙي به سه رٲا «فَسْحُ الْعِزَائِمِ»^١
وه باڪوسٲيڪٽ ٲه خاٲه به رٲي
نابيئي ههنگاو بنييٲه ٲه وڃي
* * *

زور ٲينسان هه به هوش و ته مڪين
به سه رٲا ٲه لٲن هه زار ٲافه رين
شاٲاوه له ٲو ٲيداره ي جيهان
ڊانايه به «سِر» ٲه نهان له ٲه نهان
به لام ڪه خواسٲي خوداي ٲي نه ٲوو
هه رڇهن ٲيڪوشي ٲه نجامي نه ٲوو
ڇ جايي ٲايه و مه رته به ي ڪه مال
سه رسام ٲه ميني ٲو زين ي مندال
خويشي لي ٲه بي به باري گران
ٲه سوور ٲته وه ڊاماو و جهيران
موحٲاجه جه ٲتا به مه رجه بايي
ٲيٲه سه سه ما به سووسه ي بايي
* * *

به عه ڪسي ٲه مه زور ڪه سي نادان
بي زانست و فهن بي هوش و ويڇڊان

١. هه لوه شانوه ي ٲه و ٲريارانه ي له سه ري سوور ٲوي.

خوای بۆی ری ئەخا ئەسبایی ژیان
 ئەبی بە گهورهی گەلی له جیهان
 به‌بی زه‌حمەت و کۆششی گیانی
 رێک ئەخا مایه‌ی خوۆشی ژیان
 ئەمه ئەزانئێ خواوێ «انصاف»
 ئەگەر بپروانئێ به‌دئیکێ ساف
 که‌وابئێ لێرا هئێزئێ مه‌عه‌وی
 هه‌یه بۆ عالم له‌ به‌رز و نه‌وی
 له‌سه‌ر خواستی خوۆ ئێته‌ سه‌ر ئیجاد
 بۆ فیعلی «ما شاء» و حوکمی «ما أراد»
 «أَمْسَلْنَا بِهِ وَصَدَّقْنَا»
 «سَمِعْنَا أَمْرَهُ وَاطَّعْنَاهُ»

هه‌ر بووی (ازلی) و هه‌میشه‌یی (ابدی) بۆ سروشت ناشئێ

پرسیاری سیه‌م:

مامۆسای دلپاڤ، خاوێن فکری ساف
 بیئێ تر هه‌یه بیئێ^۱ به‌ ئینساف
 مانای «طبیعت» با هه‌ر عالم بیئێ
 بوونی واجب بیئێ و که‌مالی جه‌م بیئێ
 با ئەزه‌لی بیئێ و ئەبه‌دی بوونی
 دووربیئێ له‌ نه‌قسی فه‌نا و نه‌بوونی

۱. بیئێ: واته‌: بیسه‌.

هەر ئەو خالقی بێ بۆ ئەو شتانه
کە پەیدا ئەبن لەم رووی جیهانه
بێم نیشان بده مانبعی چیه؟
بە زاھیر «مانع» لەم فکەرە نییه!
توولە ی مامۆستای بەرز ی وه کوو تو
رەوح و پەرحانە و نەسیمی شەوبۆ

وہ لام:

شاگردی سەر بەرز، نووری چاوانم
مایە ی ئاسایش بۆ دل و گیانم
لێرا چەن «مانع» هە یە ئە پێشا
کە هۆشت ئە دەن بە نروکی نیشا
یە کەم: ئەوانە ی دەسمان پێ ئە گا
هەموو نیشانە ی فەنا لێی ئە دا
پێم وتی هە تاو ئە جزای ئە فەوتی
زەوی بە بورکان^۱ زۆری ئە سووتی
باقی ئە ستیرە ی ئەم ئاسمانە
زیاتر نییە هیزیان لە مانە
شتی کە بشی بۆ نەقس و تە حلیل
ناشی بۆ پایە ی خالقی جەلیل

* * *

دوو هەم: ئە مانە هەموو تیکە لێ
لە گەلی ئە جزای ماددی حاسلێ

۱. بورکان: گرکان، «آشفشان».

شتی موحتاج بی به «أجزا» و «مواد» ناماده ئه بی بۆ کۆن و فه‌ساد
 «واجب الوجود» نابی وه‌هابی کۆن و فه‌ساد ی له‌رینگه‌دا بی
 نابی ئیحتیاج داوین‌گیری بی «خلط» و «امتزاج» به‌ره‌وپیری بی

* * *

سیه‌م: گه‌ر ئه‌ئیت ئه‌م ئه‌ستیرانه
 هه‌موو واجبن له‌م پرووی جیهانه
 به‌میلیارد واجب ئینه‌سه‌ر شانت
 ئه‌بی به‌ئازار بۆ دۆل و گیانت
 تۆ له‌واجبی که‌وتیته‌سه‌ودا
 که‌بوون به‌میلیارد شیت ئه‌بی و شه‌یدا
 ئیش به‌واجبی به‌حه‌ق ریکه‌وی
 «الباقي» له‌غوه، نابی ده‌رکه‌وی
 بیجگه‌له‌مه‌یشه، له‌پاش ته‌حقیقات
 شعوریان نییه‌ماده‌ی سه‌ماوات
 ماده‌ی بی‌شعور ناشی بۆ ئیجاد
 یا بۆ یاسایی پز بی له‌په‌شاد
 یانی مه‌واده‌ی بی‌گیان و شعور
 ناشین بۆ خه‌لق و بۆ یاسا و ده‌ستور

* * *

چواره‌م: ئه‌مانه‌به‌زات یا سیفات
 ئه‌گه‌ر نوقسانی پروویان لی‌بکات

نابن بہ ذاتی «واجب الوجود»

ناشبن بؤ خعلق و ئیجادی مہ فقوود

ئہ گہر ئہ وانہ ہہ موو کاملن

بؤ وہ زعی واجب بہ حق شاملن

یہ کیکیان بہ سہ و باقی زیادہ

ئیر چزن ہہ مووی بہ وجووب شادہ

ئیر بؤ بہ وہ ہم مہ جمووعہی شہ مسی

ئہ کہی بہ واجب بہ پایہی فردسی

لادہ لہ «مجموع»، برؤ بؤ «جامع»

با حق دہ رکہوی و ہک بہرقی «لامع»

«الله نُورٌ لِّلْسَمَواتِ...»

وَالْأَرْضِ وَمَا فِي السَّمَاواتِ»

بی عہیبی ماددہ و تیکہ ئی ئہ جزا

بی ئیحتیاج و ماجہ رای سزا

خاوہن کہ مالی لازمی ذاتی

«خَالِقٌ حَقًّا لِّلْكَائِنَاتِ»

* * *

ھۆكاری تەنیاىى خوا چىيە؟

پرسىياری چوارەم:

مامۆستای زانای ئازا و ئامادە

«كشاف»ى ئەسرار، ماىەى سەعادە

ئىمانم ھىناكە خودای عالەم

ئەبىي خارج بىي لە عالەم سەرجم

خاوەن بىي لەبۆ ئەوسافى كەمال

پاك بىي لە عەببى ئەوساف و ئەفعال

ئىشكالىي ئىستە لە دلا مابىي

ئەمەيە: بۆچى ئەبىي تەنبا بىي

«مانع» كامەيە دوو پەرورەردگار

«خالق» بن لەبۆ جەمىعى ئاسار

وہلام:

نەوجەوانى پاك، نەورەسىدە كەم

ھىيى دەروون و نوورى دىدە كەم

دوو پەرورەردگار نابىي بۆ عالەم

وہر بگرە فكري راست و موسەللەم

«تعدُد» كانه بۆ فیتنە و فەساد

مايەى شەراكەت زايعە و بەرباد

ٺه زانئ زاناي خاوهن به راورد
شهرڪ ٽيڪڻه چن له سهر شتي ورد
چ جايئ شتي خاوهن قيمهت بي
به عادهت خاوهن ٺهه ميههت بي
كه ي بوون دوو شهرڪ به ميانه ي ساف
بڙين له عومرا بي غه وغا و خيالاف
بووني دوو خاليق له بڙ ڪائينات
ٺه بي به مايه ي هزار فسادات
يه ڪئ ٺه ٺي خير، يه ڪئ ٺه ٺي شهر
يه ڪئ ٺه ٺي وشڪ، يه ڪئ ٺه ٺي تهر
هر سهر ناگري ڪاري ٺه مانه
گر له عه رزايه يا ٺه اسمانه
ٺه مجار ميانجي ٺه بي له ڪوي بي!
سولحي ٺه مانه ي پي جي به جي بي؟
به ڪورتي ٺه ٺيم، به ياساي عاده
شهر اڪهت مايه ي شهر و فساده

* * *

بُرْهَانُ التَّمَانِعِ ۱

لاده ده لیلی که خه تابى بی
بگره بورهانی که حسابی بی
یه کی له مانه خواستی شتی بی
ئه ویان «تَقِیْضِ» ی ئه وه خواستی بی
نابی هه ردویان له ویا بیته جی
یا هیچیان نه بن، مه حال لازم دی
چونکی «جمع» و «منع» له بؤ «تَقِیْضِین»
عه قلنه مه حاله، قهت نایته بهین
عه لاوه، هیچیان وجودیان نه بی
«عجز» ی دوو «إِلَه» له ویا ئیته جی
ئه گهر هه ره یه کی له وان بیته جی
«عجز» ی تالبی ئه ویان ئیته جی
که وایی ئه بی خالیق ته نیا بی
خاوهن هیز و خواست، تاگا و بینا بی

* * *

۱. بهر ده نگاری و بهر ده لستی دوو «خالق» له گهل یه کدا، له سه ر کردنی کارى.

بُرْهَانُ التَّوَارُودِ ١

ههروا مانيعه له بؤ «تَعَدُّدُ»

له کاتی خه لقا وه زعی «تَوَارُودُ»

بهم مه عنا نابی ههردوو به جاری

بیّن دروست بکهن «ذَرَّةُ» ئاساری

چوون هیزی یه کی کافیه بؤ کار

ئهویان بی سووده بؤ خه لقی «آثار»

ئهونه به هیزه «واجب الوجود»

خواستی هاته جی حازره مه وجود

ئیتیر بؤ چیته دوو پهروهردگار

یه کی مائل بی و یه کی خاوهن کار

* * *

ئه گهر تۆ بلیت با به «اتفاق»

یه کیکیان دانیین بؤ خه لقی ئافاق

یا پریار بدهن هه ریه کی له وان

هاته سهر «تأثیر» بی بهش بی ئهویان

ئه لیم ئه مجاره ئیمکانی خیلاف

ئه بی به مانیع به عهقل و ئینساف

١. کۆ بوونه وهی دوو «خالق» له سهر کردنی کاری که یه کیکی له وان به سه بؤ ئه نجامدانی کاره که، ئه بی به هوی بینکاری و پشتگویی خستی ئه ویتریان، که ئه مهش له گه ل سیغه تی «واجب الوجود» ی خوادا دژایه تی هه یه.

مادام «تَمَانِع» مومکینه بۆیان
 ئیمکانی عیجیزیش روو ئەدا لییان
 عیجیزیش فیعلی بی یاخود به ئیمکان
 مه‌حاله له‌بۆ واجب به‌ه‌یان
 مادام وه‌ها بوو «تَعَدُّد» نابئ
 چ به‌ رووی «واقع»، چ به‌ «امکان» بی

* * *

له‌م به‌یاناته ده‌رکه‌وت بۆ ئینسان
 بۆ عه‌قلی دوور بی له‌ ده‌ردی نوقسان
 که به‌روه‌ردگار بۆ هه‌موو ئافاق
 زاتیکی فه‌رده «مَعْبُود» و «خَلَّاق»
 خارج له‌ پرشته‌ی هه‌موو مومکینات
 به‌ری له‌ نوقسان، خاوه‌ن که‌مالات
 زیندو و زانا بی و خاوه‌ن خواهیش بی
 توانای زاتی به‌ نومایش بی
 تیکه‌لی نه‌بی «عَجْز» و داماو
 بینا و شنه‌وا و خاوه‌ن گۆیایی
 بی ئیحتیاج بی له‌ هه‌موو عالم
 بی شوبه‌ه و وینه، راست و موسه‌لله‌م
 چوون شتی مردوو یاخود ناته‌وان
 نابئ به‌ خاوه‌ن ئەئسیر بۆ جیهان

بی خواست و خواهیش، بی «سَمْع» و «بَصْر»
ناقیسه و ناچار له خه لقی ئه سه ر
هه رچی «ناقص» بی زاتی یا کاری
ناشی بۆ وه سفی پهروه ردگاری

ئه گه ر ئینسانی تیفکرئ ده قیق
ئه گات به م عیلمه به شیوه ی ته حقیق
هه مووی کائینات، سه راسه ر جیهان
ئه لئ به زمانی زاهیر یا په نهان
که پهروه ردگار تاق و ته نیایه
یه که م «مَبْدَأُ» ی هه موو ئه شیایه
مه جموعه ی ئاسار هه موو کائینات
جه ماد وحه یوان، هه موو نه باتات
نیزام و پرشته ی کائینات یه کسه ر
گۆرانی وه زعی به خیر و به شه ر
نه خشی جوانی عه رز و سه ماوات
«نظام» ی ده وره و یاسای حه ره کات
پاگرتنی وه زع به هه زاران سأل
له سه ر «تَوَازُن» بی تیکچوونی حال
هه موو شاهیدن خودا ته نیایه
پهروه ردگاری دانا و بینایه

ٺه و وه جاخانه که کوژانه وه
 گه لیان به عه‌رزا هه ئپژانه وه
 خانه دانه کان ئارامگای مه‌ردان
 که بوون به شوینی په‌ست و نامه‌ردان
 «بیت العِلْم» ه‌کان بوون به جه‌هلستان
 که بون به شوینی سووره‌ت په‌رستان
 ٺه و سه‌ردارانه بوون به خدمه‌تکار
 ٺه و نوک‌ه‌رانه که بوون به سه‌ردار
 گیرۆده‌کانی ٺه‌شکه‌نجه‌ی گه‌ردوون
 که ده‌رچوون له ژپ‌ر سه‌ریه‌نجه‌ی نگوون
 ٺه و غه‌مبارانه که دل پر غه‌م بوون
 له‌به‌ر په‌شه‌بای غه‌ما پر ته‌م بوون
 که به هوی شنوی بای میهره‌بانی
 که‌وتنه خووشی زپی زینده‌گانی
 ٺه و بی‌ناوانه که بوون به ناودار
 بوون به سه‌ریه‌سته‌ی باسی لادی و شار
 پرپه‌ دل ٺه‌لین خودا ته‌نبایه
 به‌رزی و نزمی عام له‌لای ٺه‌ودایه
 گوژرانی مه‌وسم چوار فه‌سله‌ی زه‌مان
 گوژرانی جیهان سه‌ر تا به دامان
 کلپله‌ی که‌وانی به‌فری کو‌ساران
 که‌شیده وینه‌ی ٺه‌بروی دلداران

دهمه و تۆف و تهم لهسه ر دیاران
خوڤرپهمی باران کاتی بههاران
زهنجیره ی پروبار لهناو ده رانا
رهوانسی جو بار له دپه رانا
هاژه ی قهلبهزه ی تافی سه ربه رزان
شافه ی ئاوی ساف سه ر لقان له رزان
قوله ی ئاوی ساف له سه رچاوانا
کۆله ی فواره له سه ر اوانا
نم نمی شه ونم له سه ر گولانا
چوون عاره ق له رووی نازک دلانا
لیوئه که نه وه خودا تهنیایه
به حالی عالم ئاگا و بینایه
چووزه ی ده رکه وتوو له بهر کاوانا
سه ووزه ی سه رکه وتوو له بهر ئاوانا
تاتای وه رکه ممر له بهر شاخانا
شه بو ی بو عه بهر له بهر زاخانا
باقه ی گوللان له گولزارانا
تۆقه ی گیا له ناو میرغوزارانا
لاله ی شه قایق ئال نه عمانی
به وینه ی لیوی له علی یه مانی
گول سۆسه ن به ریز له بهر مه غاران
وه نه وشه ی په ل دیز له په رچ خاران

نه‌رگسی چاومه‌ست جگه‌ر سیا بام
 سه‌ر به‌ست به‌وینته‌ی دل‌به‌رانی خام
 چرۆی ورده‌دار له‌سه‌ر شاخانا
 گۆپکه‌ی سه‌مه‌ردار له‌ناو باخانا
 لاله‌ی موعه‌تته‌ر له‌به‌ر چاوانا
 لووله‌ی نیلووفه‌ر له‌سه‌راوانا
 ئاس و یاسه‌مین، سه‌رو و سنه‌ویه‌ر
 شۆره‌بی شه‌یدا و چنار و عه‌رعه‌ر
 نه‌وباده‌ی نه‌وتوول، ریز نه‌مامان
 چوون بالای ئالای نازک ئه‌ندامان
 شنۆی نه‌سیممی کاتی به‌ربه‌یان
 رۆح‌ئه‌فزای غه‌یبی بۆسه‌ر دل و گیان
 هه‌مه‌و ئینه‌ ده‌نگ له‌م پرووی دونیایه
 که‌ په‌روه‌ردگار تاق و ته‌نیایه
 ساوای ساده‌ی ساف، لێو له‌سه‌ر مه‌مان
 نیگای دایه‌کان، خاتره‌بی خه‌مان
 دایه‌ی دوورکه‌وتوو له‌ رۆژه‌ی ئازیز
 ره‌نگ زه‌رد به‌وینته‌ی خه‌زانی پاییز
 باب‌ه‌ی دل‌که‌باب، به‌سۆزی جگه‌ر
 به‌جه‌فای دووری فورزه‌ندی دل‌به‌ر
 ده‌رده‌دارانی به‌سه‌بر و تامل
 دل‌بیماران‌ی خه‌سته‌ی بی‌حاسل

دَل سافانی پاک دَل سه فحه ی مینا
به ته جه لای نوور چون «طوری سینا»
به وینه ی قومری سه رقه لای بورجان
لیوئه که نه وه چون له عل و مهرجان:
خوا پادشای عهدل و دانایه
به ئه حوالی دَل ئاگا و بینایه

ئایا مروّف پئویستی به ئایین هه یه؟

پرسیاری پینجه م:

مامۆستای به رزی پایه بولهندم
هۆشیاری خاوه ن خوئقی په سه ندم
وا باوهرم کرد به په روه ردگار
تاق و ته نیا و تاك، بینا و خه به ردار
به لام پیم بلی به شیوه ی ته مکین
پئویستی چیه به شهر به ئایین؟!
ئاده می «بِالطَّبع» زانا و هۆشیاره
به سوود و زیان باش خه به رداره
فه رماندارانیش که فه رمانپه وان
ئاده می رامه بۆ هیژی ئه وان
حوکمی مه حکمه مه یش بۆ هه موو عامه
ئیتیر پئویستی شه رعه ت کامه؟!!

بۆچى پىۋىستە بوونى رەھبەران

كيش و ئايىن و رپى پىغەمبەران

وہلام:

بىناى چاوى جىهان دىدە كەم

داراي رەوشتى پەسەندىدە كەم

پىۋىستە بۆمان بوونى رەھبەران

دىن و ئايىن و رپى پىغەمبەران

بۆچەن فائىدە و سوودى عالمى

كە ھۆى پىرۆزىن لەبۆ ئادەمى

بە كەم: يارمەتى عەقلى بىنايە

بۆ دەركى ئەشيا لەم رووى دونيايە

بانى شتى وا پىۋىستەن بۆژىن

بەبى ئەوانە بە خۇشى ناژىن

دووھەم: يارمەتى عەقلى و وىژدانە

بۆ ھەر رەوشتى پاك و جوانە

سىپھەم: رزگارى كۆمەلى بەشەر

لە ھىزى ھەواى كوشەندەى خەتەر

چوارەم: رەھبەرى عەقلى ھۆشيارە

بۆلاى ئەو خوايە پەروەردگارە

بۆ رۆژى جەزا و تۆلەى كردهوہ

لەسەر ئەوانەى ناوى بردووہ

جا با به تەفسيل بۆت بکەم به يان

هەتا دەرکەوئى فەلسەفەى ئەديان

ئينسان مومتازە به عەقل و ئيدراك

بۆ ئەنديشەى چاك لەبۆ پيشەى پاك

تا ببەنە ريشە لەبۆ پيرۆزى

بۆ ژينى بەرزى شادى و نەورۆزى

بەلام ئادەمى كۆنە ساوا بوو

ئەوەى ئەزانى لەبەر چاوا بوو

بەي يارى دين به هەزاران سال

نەدەگەيشتە مەرتەبەى كەمال

جا بۆ تەربىەى نەتەوەى ئادەم

رەهەبەرى هەنارد خالىقى ئەكرەم

يانى ئادەمى كرد بە رينوما

بۆ باوەر بە خواى سەر زەوى و سەما

هەم بۆ يارمەتى و بۆ تىگەيانى

لەوەى پيوستە لەبۆ ژيانى

هەروەها هاتن بەوتەرز و دەورە

تا جيهان گەيشت بەم نەزم و تەورە

گەلى لە ئەشيانى بەسوود و زيان

كە زۆر پيوست بوون بۆ ماوەى ژيان

به وه‌حی خودا بۆ پیغهمبه‌ران
 هات بۆ حالی بوون له وه‌زعی جیهان
 جا که ئاده‌می گه‌یبه‌ پایه‌ی خۆی
 پیغهمبه‌ریکی وای هه‌نارد له‌بۆی
 که ئایینه‌که‌ی بشی بۆ عاڵم
 ئه‌و پیغهمبه‌ره‌یش ببی به‌ خاتمه
 * * *
 پیم وتی ئایین کۆمه‌کی هۆشه
 عه‌قل و ویجدانیش یاریان خۆشه
 به‌لام بزانه، عه‌قلی بی ویجدان
 ئینسان ناخاته سه‌ر خولقی مه‌ردان
 هه‌ر خاوه‌ن ویجدان مه‌ردی مه‌یدانه
 خاوه‌ن ویجدانه به‌لا گه‌ردانه
 شه‌خسی به‌ویجدان خیر و شه‌ری خۆی
 وینه‌ی پائه‌گری له‌گه‌ل غه‌یری خۆی
 ویجدان بوو به‌ یار بۆ عه‌قلی ئینسان
 ئینسان ئه‌باته مه‌رته‌به‌ی ئیحسان
 به‌لام ویجدانیش نه‌خۆش ئه‌که‌وئ
 به‌گێژی هه‌وا په‌کی ئه‌که‌وئ
 له‌ ترسی شتی، یا ته‌مای مائی
 یا به‌هۆی پایه و مه‌نسه‌ب و حالی

ئه كه وپته تۆز به ملاو به ولادا
له رېنگه ي راستى په وان لائهدا
ئه م حالاً ئينسان به هيزى ئابن
عه قل و ويجدانى خوئ ئه كا ته ئمين
لائهدا له رپى نه فس و شه يتانى
ئپته سه ر رېنگه ي راستى په حمانى
ئه گه رچى زۆر كه س نه عه قل و ويجدان
نه دين، نايه ئنى بو رېنگه ي په حمان
به لام ئه وان هى كه به خت يارن
تا حه ددى له گه ل ئابن يارن
خؤ لاسه ي كه لام دين ئه بى به هو
كه عه قل و ويجدان بكه وپته خو

* * *

زاناكانى چه رخ ياسا دانهران	گرؤى زانايان يا خود سه روه ران
ياسايان له گه ل هه وادا ئه پروا	خؤ ئه خه نه پيش له سه ر ماسيوا
ئه غله ب ياسايان بو خو به كاره	سه روى ئومه تى له ويا دياره
وايان داناوه ئه و ياسا و په نده	خؤ بى به پاشا خه لكى به به نده
بيجگه له ويشه گوئ به گوئ ئه پروا	له گه ل په زيله و خزمه تى هه و
به لام ئابننى خودايى عامه	له بو بيگانه و بو برا و مامه

* * *

عاقل ئه زانى نه فسى ئينسانى
گه لى چه ز ئه كا به شه هوه ترانى

زۆر مۇناسىبەت بە مۇقتەزىيە زات
 بۇ ئىشى پەست و پىرچ و خەرافات
 بە خۇشەويستى ژىنى خۇشى خۇي
 ئەكەويپتە ئىش چۇن پىكەوي بۇي
 بە ستمكارى لەسەر هەژاران
 بە ئازاردانى گىرۇي دەس داران
 بە بگرە و بەردە، بكوژ و بىر
 بە دەس درىژى بۇسەر بىرى حور
 بە رق، بە كىنە و دوورويى و نىفاق
 بە شەر و ئاشروب جىدال و شىفاق
 يانى پروي بۇلاي تەنيا ژىانە
 لاي پايدارە ئەم پروي جىهانە
 بۇ غەوغا و شۇرش تەبى شەيدايە
 بۇ شەهوەتپانى سەر بە سەودايە
 هىچ نابىتە هۇي پاكى تەبىعت
 ناپهينىتەوہ بۇرپى حەقىقەت
 مەگەر پىرۇزى ئايىنى قودسى
 تۇزى دەس بدالە هىزى نەفسى
 پىشەي رەزىلە دەربىنى لە بىخ
 شاخەي دەماخى داپاچى بە تىخ
 بە بەرقى سەفای كارەباي ئەنوار
 دل بىرژىنى لە كورەي ئەسرار

ئه مجار كه برژا شه خسی ئینسانی
رژا به سه ریا فهیزی په حمانی
قهت بۆگهن ناکا به گهرمی ههوا
پوو ناکساته لای حویبی ماسیوا
سه ریشی بپری لاناډا له ری
بۆ ده ستووری حق سه ری دائه نی
مامۆستای ده رزی ئه م عیلمه به رزه
که به یانم کرد به م توول و عه رزه
هه ر هه زه راتی پیغه مبه رانن
که به ئه مری حق له په هبه رانن
به نووری ئه وان ئینسان پی ئه گا
دلی له «حَقُّ الْيَقِينِ» تی ئه گا
خۆی پی لانه دری له باری تاوان
له شوینی ته نیا و تاریکه شه وان
ئه گه رنا بلّیین سه رۆك مانیه
له حقووقی ناس باش مودافیه
تۆ له خودای خۆت ئه گه ر نه ترسی
کی ده ستت ئه گری له هۆده ی شه خسی
به لکوو ئه توانی گه لی له تاوان
ئاشکرا بیکه ی بی ترسی ئه وان
سه رۆك رام بکه ی به مالی دنیا
قازیش ده نگ نه کا له گه ل ئه غنیا

ئیتیرکی مهنعت ئە کاله تاوان
 بی خه‌وف و پرچا و له خودا ترسان
 تاییه‌تی ئە گهر تیك بجی جیهان
 «سلطه» گوی نه‌دا به کاری تاوان
 یاخۆ هه‌لکه‌وی «سلطه» نه‌خۆش بی
 له ریعایه‌تی به‌شهر بیه‌هۆش بی
 یا سه‌رۆک بۆ خۆی له خودا نه‌ترسی
 له جه‌ور و بیداد هه‌رگیز نه‌پرسی
 که‌وابی هه‌ر دین ئە‌مینت‌ه‌وه
 ئینسان له تاوان بگپ‌پیت‌ه‌وه
 ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ﴾
 ئە‌بی به‌هاورپی و له‌ری نابی گوم
 ﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمُرْصَادِ﴾
 ئە‌تخاته‌سه‌ر پپی پاک‌ی ئازادی
 چونکی ئە‌م نووری ئایین و دینه
 ره‌ه‌به‌ری دین و پیرۆزی ژینه
 به‌هۆی ئە‌ئسیری نووری مه‌عنه‌وی
 ئە‌سووتی هه‌وای په‌وشتی نه‌وی
 هه‌تتا به‌یاری خاوه‌نانی نوور
 دوور ئە‌به‌یت‌ه‌وه له ئیشی مه‌نفور
 ئە‌بینی که‌سی که‌هه‌ستا و دانیش
 له‌گه‌ل ئینسانی به‌رزی به‌په‌وش

حالى ئەگۈرۈپ بە نەوعىكى وا
سوئند ئەخۇى وئىنەى نىبە لەم ناوا
بۇيە خوداۋەند ئەلى بە ئىنسان
بىي بە ھاۋرپى كۆمەلى پارسان
سوودى ھاۋرپى چاكان ديارە
ھاۋرپى بەختيار زۇر بەختيارە
تايبەتى «مُحيط» سەركەوت بە ئەدەب
بە دىن و ئايىن، بە بەرزى ھەسەب
ئىنسان ئەگاتە كەمالى ئىنسان
بە ئەندىشەى باش، بە پىشەى جوان
لەم باسە لادە دووسى دەقىقە
بۇ باسى رەھبەر بە پرووى ھەقىقە
خودا خەلقى كرد سەراسەر جىھان
فرىشتە و پەرى و تايغەى ئىنسان
بۇ ناسىنى ھەق لەبۇ عىبادەت
يانى بەندەگى و مايبەى سەعادەت
ھۇى ئەمەش چىيە، باۋەرى ئىنسان
بە جەزاي تاوان بە تۆلەى ئىحسان
يانى بەپاستى باۋەرى بىي
جىھان تىك ئەچى و جىھانى تر دى
پاش مردن بەشەر زىندوو ئەبنەۋە
لە دادگاداگرد ئەبنەۋە

به ترازوی راست حسابیان نه‌کری
 کرده‌وی چۆن بی‌وا نیشان نه‌دری
 نه‌وجا یا دۆزه‌خ، یا خود به‌هسته
 به‌عه‌مه‌ل یا عه‌فو و له‌کاره‌ زشته

* * *

چوون مه‌عقوول نییه‌ ژیان عه‌به‌س بی
 ژیان هه‌ر له‌بۆ هه‌وا و هه‌وه‌س بی
 چۆن نه‌بی شه‌خسی کرده‌وه‌ جوان
 یه‌کسان بی له‌گه‌ل خواه‌نی تاوان
 نه‌م گشت بی‌داد و غه‌در و کوشتاره
 نه‌م فپروفیل و سزا و ئازاره
 چۆن بی لی‌پرسین هه‌روه‌ها نه‌پروا
 وه‌کوو حه‌یوانی بمری له‌وناوا
 یا خزمه‌ت‌کاران له‌ پرووی دونیایه
 به‌گیان و به‌مال، به‌جاه و پایه
 چۆن به‌بی نه‌نجام خواه‌نی نه‌پروا
 خیری نابینی له‌ تۆله‌ی نه‌وا
 مه‌گه‌ر ئاده‌می وینه‌ی حه‌یوانه
 یا دار یا گیای بی رۆح و گیانه؟!
 نابیی، چوونکی عه‌قل باوه‌ری وایه
 له‌پاش کرده‌وه‌ کاتی جه‌زایه

مادام جەزا بوو لەبۆ گيانلەبەر
لە سىنقى پەرى و لە نەوعى بەشەر
بە ھەتمى راستە ھاتنى پەھبەر
مەحزى رەھمەتە «بَعَثْ» ى پيغەمبەر
بۆ دەربىرىنى ياساى خودايى
چ بۆ كۆمەل و چ بۆ تەنيايى
لەبۆ ئەندىشە و كوردەو و پەوشت
بۆ تۆلە و جەزا لەسەر زىبا و زشت
لەبۆ ئادابى خودا پەرىستى
لەبۆ پەوشتى بولەندى و پەستى
لەبۆ چاودىرى ھەقى خویشاوەند
بۆ ھەقى ھەزار لەسەر دەولەمەند
بۆ پاگرتنى شىوھى ئابوورى
ھەقى ولات و خەتى سنوورى
بە سوپايىكى بەرزى بەھرەمەند
خاوەن ئايىن و پاك و ئەرجومەند
لەبۆ بەيانى تۆلەى قىامەت
بۆ بەرز و نزمى مەرتەبەى ئوممەت
لەبۆ تەروىجى زانستى بەسوود
بە نەوعى ئىنسان بگا بە مەقسوود
باش بگەيىنن وەھى سەماوى
لەسەر ئەھكامى مادى و مەعنەوى

به موقته‌زای ده‌ور له پووی پوژگار
 باش پزگار بکه‌ن به‌شهر له ئازار
 جا هه‌رکەس له‌سه‌ر هۆشن و فامی خو‌ی
 به‌قه‌ی خو‌ی بگا به‌ مه‌رامی خو‌ی
 ئەمه‌ بوو سپرپی فه‌لسه‌فه‌ی ئابین
 که به‌یانمان کرد بو‌ ئەهلی ته‌مکین
 * * *

به‌لگه‌ له‌سه‌ر پینغه‌مه‌رایه‌تی پینغه‌مه‌ران چیه‌؟

پرسیاری شه‌شه‌م:

مامۆستای دانای خاوه‌ن حه‌قیقه‌ت
 راسته‌، پیویسته‌ دین و شه‌ریعه‌ت
 به‌لام نه‌ دلما ماوه‌ ئیشکالی
 ئەخاته ده‌ماخ به‌عزه‌ مه‌لالی
 ئەوه‌ی داوای کرد که پینغه‌مه‌ره
 به‌ ئەمری خودا به‌ حه‌ق ره‌هه‌ره
 له‌ سه‌ر راستی ئەو ده‌لیلمان چیه‌؟
 چۆن باوه‌ر بکه‌ین که ئەو «ئسی» به‌؟

وه‌لام:

نووری چاوانم، ئارامی گیانم
 هیژی ئەژنۆ و پشت مایه‌ی ژیانم

عاقل ئەزانى كه خوداي ئافاق
قەت تە كليف ناكا به «مألاً يُطَاق»^۱
كاتى كه ويستى به كى له به شهر
بۆ ئاده ميزاد بكا به په هبه ر
هه لئه بژيړى ئينسانى ئازاد
خاوەن ئە خلاق و دل پاك و دلشاد
له رسته يى به رز به پى زه مانه
به سيما و سوورەت ئاده ميانه
دوور له ئە حوالى ناشيرينى په ست
خاوەن غيرەت و شه جيع و سه ربه ست
ئە مجار به رله وه بيكا به په هبه ر
مه شهوورى ئە كا به فه زل و هونه ر
هم به عزى ئيشى خارج له عاده ت
به «ارهاص» ئە كا به هژ بۆ حورمه ت
كاتى واده ي هات بيكا به ئيمام
يانى پيشه واه له بۆ خاس و عام
ئە نيړى بۆ لاي جو بريلى ئە مين
پى ته بليغ ئە كا ئە حكامى ئايين
ئە مرى پى ئە كا بيان گه يينى
رڤى راست به راستى له عام بنوڤتى

۱. ئەو شته ي كه له ده سه لاتى مرو قدا نيه.

جائه و ئینسانه خاوهن جه لاله
 ئیددبعائنه کاپایه‌ی رینساله
 پاش ئه‌وه خوردا له پرووی سه‌ربیسات
 ته‌ئیبیدی ئه‌کا به‌هۆی موعجیزات
 زیاد له موعجیزات به‌ئه‌خلاق‌ی به‌رز
 به‌پیرۆزی خۆی دانه‌گرئ سهر عهرز
 به‌شهر تی‌ئه‌گه‌ن له‌که‌مالاتی
 رام ئه‌بن له‌بۆ حوکم و ئایاتی
 بۆ وینه‌کاتی نه‌مروودی جه‌بیار
 عه‌زاب به‌ئاگر ئه‌درا به‌ئازار
 ئه‌ویش ئه‌مری کرد به‌مه‌ئموورانی
 له‌سهر دله‌رقی و جۆشی توغیانی
 کردیانه‌وه ئاگرئ به‌وه‌حشەت
 گیاندار له‌تاوی ئه‌که‌وته ده‌هشەت
 جائیبراهیم‌یان هاو‌یشته‌ ناوی
 له‌کاتی جۆش و بلیسه‌ و تاوی
 خودایش به‌موعجیزه‌ له‌بۆ ئیبراهیم
 بۆی کرد به‌شوینی ئارام و سه‌لیم
 ئیبراهیم ماوه‌ وه‌کوو په‌ره‌ی گوڵ
 بی‌خاری جه‌فا و به‌بی‌ده‌ردی دله‌

لای فیرعه ونه کان «سحر» دایر بوو
چاو به ست و جادوو لایان زاهیر بوو
له بوؤ بزگاری و سه ربه رزی «موسی»
بوو به نه ژده ها عه ساکه ی موسا
بوو به موعجیزه له چه رخی زه مان
بوو به هۆی باوه ر به دین و ئیمان

* * *

هه روا له چه رخی «عیسی» ی «بن مریم»
دوکتۆری باو بوو له سه ر پرووی عالم
له بوؤ موعجیزه ی ئه م زاته گه وره
له پرووی جیهانا له و چه رخ و ده وره
کویری سکووما ی خو ش ئه کرده وه
یه ک دوو جار مردووی زیندوو کرده وه

* * *

هه روا له چه رخی مه ولای «اصفیا»
یانئ موحه ممه د «ختم الأنبیاء»
واته ی فه سیح و به لیغ دایر بوو
له به رزی ئه وان عاقل حایر بوو
له ناو بازار و نشینگا و نادى
گرد ئه بوونه وه ئه هلی به وادی

به خوتبه‌ی به‌لیغ، به هۆنراوه‌ی جوان
 «فُصْحَا»ی^۱ عه‌ره‌ب خۆیان ئه‌نووان
 هه‌رکه‌س وتاری به‌رزی بسوایی
 پایه‌ی سه‌رئه‌که‌وت به‌وینه‌ی شایی
 خوا بۆ موعجیزه‌ی سه‌راسه‌ر جیهان
 ناردی ئایاتی موعجیزه‌ی قورئان
 به‌له‌فز و مه‌عنا ته‌ئسیری ئه‌کرد
 هه‌رکه‌سی ئه‌ییبست ته‌سیری ئه‌کرد
 * * *

موعجیزه‌ی پیغه‌مبه‌ر

بیجگه‌له‌ قورئان به‌چه‌ن موعجیزات
 خه‌لات کراوه‌له‌ پرووی سه‌ریسات
 به‌ته‌سبیحی به‌رد، به‌«شوق القمر»
 به‌ده‌رچوونی ئاو له‌په‌نجه‌ی ئه‌نوه‌ر
 به‌شیفای نه‌خۆش، به‌ده‌س لیدانی
 فووی شیفای «صرع»ی^۲ و لیوه‌ی شه‌یتانی
 یا وه‌کوو سزجده‌ی داری ته‌ر بۆ ئه‌و
 شکاتی ئاهوو له‌حوزووری ئه‌و
 یا وه‌کوو ناله‌ی کۆله‌که‌ی مزگه‌وت
 که‌ئه‌و دوور که‌وتۆ، له‌مینه‌ر سه‌رکه‌وت

۱. ئه‌وانه‌ی زمان پاراو و ره‌وانبیژن له‌ده‌ربریندا.

۲. فی، جو‌ره‌نه‌خۆشینیکه‌تووشی هه‌ندی گه‌س ئه‌بی، که‌ف ده‌چینی و بیه‌وش ده‌ییت.

با خود زور بوونی خوارده‌مەنی کەم
بەهۆی پیروزی په‌هه‌بەری عەلم
غەیری ئەمانەش گەلی موعجزات
مەعلوومن لە لای عولەمای «ثقات»^۱
چەن شتی غەیبی بویان بەیان کرد
فەتحتی شارانی بە زمان ئیعلان کرد
هەموو هاتە دی وە کوو روژی پاک
چۆن پرتەو ئەدا لە بەرزێ ئەفلاک
* * *

کەسێ هاودەمی روچی قودسی بێ
خودا مورەببێ خولقی نەفسی بێ
قنیمەتی چیبە «معجزه» لای ئەو
زەرپە ئەسووتی بە تاوی پرتەو
بەرد لە دستیا با بکا تەسبیح
«وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ»
پەنجەبێ خەلقى بو شەهادەت بێ
بە ئیشارەتی ئەو با مانگ دوولەت بێ
ئەو دەستە سەخای تەمی پێچایەو
«ینبوع»^۲ ئەناو پەنجەکانیەو
دەستی سەربەستی هێزی په‌حمەت بێ
حەقە دەرمانی دەرد و زەحمەت بێ

۱. زاناوانی متمانه پێ کراو، پشت پێ بەستراو.

۲. کانی، کاریز.

دەمى ھاودەمى «ابن مريم» بى
 بۇ زامى زەحمەت ئەبى مەرھەم بى
 كەسى تەقدىسى خوا بە حەق بكا
 دار سوجدەى ئىكرام ئەبۇ ئەو ئەبا
 كە دلسۆزى بى پاىەى ئەخلاقى
 دار چۆن نەئالى لەبەر فىراقى
 كەسى ئەساس بى بۇ عەدلى بىسات
 چۆن نەرواتە لای ئاھوو، بۇ شكات
 كەسى پەحمەت بى بۇ ھەموو عالم
 «طبعا» زۆر ئەبى بەو تەعامى كەم
 كەسى كە جىگەى وەحى خوا بى
 بە گەلى ئەسرار ئەبى دانا بى
 * * *
 «علاو»، ئىنسان بە شەرتى ئىنسان
 ئەگەر بپروانى بە دەلىلى ساف
 ئەزانى خولتى پەسوولى ئەكرەم
 گشت موعجىزە بوون لە دەورەى عالم
 پەحمەت لە پۇحى عەللامەى «ئانى»
 «سعدى ناسراو بە «تفتازانى»
 ئەو ئەلى ئەعلاى موعجىزەى پەسوول
 ھەر ئەخلاقى بوو بە تەرزى مەعقوول
 وەكوو تامل و غيرەت و پراستى
 ئەستوورى دل و عەزىمە و خواستى

عه‌فوو و چاوپۆشی له تاوانباران
دلسۆزی له‌بوۆ حاللی هه‌ژاران
خۆراگرتنی نه‌کاتی نه‌هات
پشته‌سووری ئه‌و به‌خوای کائینات
سه‌فای نییه‌تی بوۆ هه‌مزو به‌شهر
له‌سه‌ر «اقتضا»ی ئاینی ره‌هه‌به‌ر
عه‌دل و دادی ئه‌و له‌پرووی جیهانا
ساغی به‌ره‌و‌پووو یا له‌په‌نه‌هانا
مودارای له‌گه‌ل نادان و مه‌غروور
ئیرشادی نه‌رمی بوۆ شه‌خسی جه‌سوور
قنیاتی به‌که‌م له‌هۆی ژيانا
دووری له‌نه‌فسی خاوه‌ن ته‌وانا
عیباده‌تی حه‌ق به‌پۆژ و به‌شه‌و
ئیسیتقامه‌ت و نه‌گۆرانی ئه‌و
«شجاعه‌ت»ی ئه‌و له‌پۆژی نه‌به‌رد
خۆراگرتنی له‌تانه‌ی نامه‌رد
موعجیزه‌ی به‌حەق ئه‌بێ ئه‌وه‌بێ
که‌ده‌خلی که‌سبێ ئه‌وی تیا هه‌بێ
ئه‌نا که‌نه‌بێ له‌ویا ده‌خلی ئه‌و
خوا ئه‌یکا و دووره‌له‌زه‌حمه‌تی ئه‌و
به‌کێ گیر نه‌خوا له‌ناو دل سهردان
نه‌که‌وه‌پته‌ناو گه‌لی نامه‌ردان
به‌کێ تووش نه‌بێ به‌جه‌فای نادان
سواری هه‌وا بووی به‌هه‌وا شادان

نه‌بئ به‌هاورپئی خاوه‌ن عینادان
 ئالووده‌ی غه‌در و جه‌فا و مل‌بادان
 نازانئ چیه‌مه‌عنای مودارا
 چۆنه‌ ئیئشی ژار له‌ دانئ مارا
 نازانئ چیه‌مه‌عنای دهردی دَلْ
 نازانئ مه‌عنای کارانئ موشکل
 که‌سی نه‌چه‌ژئ غه‌ریبی ولات
 دهردی بئ‌ده‌ستی و بئ‌که‌سی و نه‌هات
 دهردی نه‌خۆشی و زه‌بوونی جه‌سته
 دهردی بئ‌هۆشی له‌ له‌شی خه‌سته
 دهردی دوژمنئ به‌ده‌ئنده‌یشه‌ی دَلْ
 چاک به‌ خراپ دیو، دَلْ پر له‌ چقل
 نازانئ سزای سه‌رکزی چۆنه
 تئ‌ناگا جه‌فای ئه‌م چه‌رخه‌ کۆنه
 ئه‌و له‌به‌ر خودا ئه‌مانه‌ی گشت دی
 که‌چی ئه‌یفه‌رموو «اللَّهُمَّ اهْدِنَا...»

* * *

له‌م کاتادا دَلْم جۆش ئه‌خوا به‌کول
 بانگت لی‌ئه‌که‌م به‌ زمان و دَلْ
 بانگت لی‌ئه‌که‌م له‌ تاوی گیان
 به‌ چاوی ته‌ر و به‌ دَلْی بوریان
 ئه‌ی به‌نده‌ی خودا پاشای به‌نده‌کان
 سه‌رداری سوپای حه‌ق‌په‌سه‌نده‌کان

مایه‌ی پیروزی و نیعمت و پرجمت
په‌هبری پښگه‌ی خیر و سه‌عادت
ته‌ی پیغمبری مه‌جبروی نازار
له‌ پښی خودادا وه‌گر تووی نازار
هه‌لگرتووی سزای په‌قیبی نابار
وه‌گر تووی جه‌فای غه‌ریبی دیار
پښمان لی بروه به لاپښی باریک
پښمان لی بروه به شه‌وی تاریک
به‌و دلسوزیه که هه‌ته بښمان
لابکه‌روه به په‌جمت لښمان
سینه‌م په‌رؤشه به هه‌ناسه‌ی سهرد
دل‌م نه‌خؤشه به نازار و دهرد
هه‌رتوی لوقمانی دهردی ده‌روونم
ئه‌توی دهرمانی دلی زه‌بوونم
ده‌سمه داوینت وه‌ک عه‌ره‌ب: ده‌خیل
مه‌هیله به‌نده‌ت داکه‌وی زه‌لیل
خودا که توی کرد به چرای عالم
بووی به‌هوی شه‌ره‌ف بو به‌نی ئادم
له‌ناو دل‌مانا هه‌لکه چرای
ببی به‌مایه‌ی خؤشی و سه‌فایی
«أَنْتَ الرَّؤُفُ الرَّحِيمُ الْأَمِينُ
جِئْتِ رَحْمَةً إِلَى الْعَالَمِينَ»

به لگه له سه ر ئيعجازى قورئان چيه؟

پرسىارى هه وته م:

مامۆستای زانای به عقل و عيرفان

ده ليلت چيه موعجيزه قورئان؟!

که ئيعجازيشت بۆ کردم مه علووم

سيرپى ئيعجازى به يان بکه بۆم

من له م هۆيه وه دل په ريشانم

گه لى موحتاجى كه شف و به يانم

وه لام:

نه و باوهى باغى عيلم و مه عرفهت

«نامى» به په شحهى^۱ چاوگهى حه قيقهت

له بۆ ئيسباتى ئيعجازى قورئان

دوو ده ليل ئه ليم به وينهى بورهان

يه كه م: ئه مه يه يا پايهى قورئان

بالا تر نييه له واتهى ئينسان

يا بالا تره له هيژى به شه ر

ناگه ن به وينهى تا رۆژى مه حشه ر

نابى يه كه م بى، ئه نا زووبه زوو

وينه يان ئه وت به بى يه ك و دوو

ئه گهرنا بۆچى عه ره بى عه ربا
گه لى خو ته با و زومرپه ي ئوده با
له «معارضه» ي به وي نه دامان
به سه رگه ردانى له دونيادا، مان
كه و ابى پايه ي قورئان بالايه
وي نه ي له جينن و له ئينسان نايه
* * *

دوو هه م: ئه مه يه كه ميژووي جيهان
«معارض» يكي نه دي بۆ قورئان
ئه مه يان له بهر به رزي قورئان بوو
ئيرا مه به سمان ته واو عه يان بوو
يا له بهر مه نعي زاتي خودا بوو
ئيره يشا مه قسه د هه ر بۆم په يدا بوو
چونكي وتاري له قودره تا بى
خودا بۆ وي نه ي ريگه ي نه دابى
ئه م ري نه دانه ئيشى خودايه
له بۆ يارمه تي «رسول الله» يه
كه و ابى ده ركه وت «على كُلاً حال»
قورئان «مُعْجَز» ه بۆ ئه هلى كه مال
* * *

ئه مجار پيت ئه ئيم: ئه سرارى ئيعجاز
بۆ حالي بووني برائى سه رئه فراز

به‌که‌مین ئەلیم: حورووفی «ه‌جاء»
 یانی ئەلف و بی، ه‌تا «انتهاء»
 دائیر بوون له‌ناو ه‌موو عه‌ره‌با
 چ له‌ خه‌تیبیان چ له‌ «أدبا»
 ه‌موو وتاریان له‌و حه‌رفانه‌ بوو
 ئیفراد و ته‌رکیب به‌و له‌فزانه‌ بوو
 که‌چی به‌ فه‌عی قسه‌ی ه‌یچ‌که‌سی
 شیوه‌ی ئوسلووبی له‌ قورئان ناچی
 لێره‌دا ده‌رکه‌وت بۆ خاوه‌ن نه‌زه‌ر
 «أسلوب» ی^۱ قورئان دووره‌ له‌ به‌شه‌ر
 که‌وابوو ئەبێ قورئانی ئەکره‌م
 که‌لامی حه‌ق بی بۆ خودای عاله‌م
 وتاریکی وا له‌ «مدح» و «دم» دا
 یا له‌ پیوستی به‌نی ئاده‌مدا
 یاخود له‌ باسی ئادابی دینا
 یا له‌ به‌یانی ئەسه‌بابی ژینا
 له‌ شیوه‌ی واته‌ی ئاده‌می دوور بی
 ئەبێ که‌لامی «مَنْعَ النُّور» بی
 * * *
 دووه‌م: ه‌ه‌رکه‌سی وتاری به‌رزه
 له‌ به‌لاغه‌تا نایابی عه‌رزه

ھەر لە بابىككا بەرز و بالايە
لە بابى ترانناگابە و پاىبە
وہ کوو «فردوسى» بۆ شمشىر بازى
بۆ گورز و گۆپال بۆ مەيدان سازى
يا وہ کوو «سعدى» بۆ واتەى حىكمەت
بۆ جەوان مەردى پياوى بە ھىممەت
يا وہ کوو واتەى شىخى «غزالى»
لە بە يانانى باسى مىسالى
يا ئەھلى ئىنشا و ئەدەبى زەمان
يا فىداكاران لە بۆ نىشتمان
بە كورتى ھەركەس خاسە بۆ بابى
لە غەيرى ئەوا بەو تەرزە نابى
بەلام ئاياتى بەلىغەى قورئان
لە ھەر بابىككا بەدیعە و جوان
چ سەنا چ زەم، چ وەعد و وەعید
چ تەقدىسى حەق بۆ خوداى مەجید
چ لە بابەتى مېژووى ئادەمى
چ لە بە يانى وەزەى عالەمى
چ لە حىكمەت و ئەمسالى عامما
چ لە بە يانى سال و ئەيامما
چ لە ئىپشاد و تەمبى بەشەرا
چ لە پاداشى خىر و خەتەرا

له هەر بائیکا ئه‌پروانی به‌رزه
 دووره له ئه‌هلی ئه‌م چه‌رخ و عه‌رزه
 وتاری وابئی که‌لامی حه‌قه
 موعجیزی هه‌موو ته‌وانای خه‌لقه

* * *

سپه‌مین: له‌سه‌ر یاسای به‌راورد
 هه‌رچی وتاری ناسک بی‌ت و ورد
 ئه‌غله‌ب هه‌ر به‌هۆی موباله‌غاته
 که هۆی ئه‌عجابی ئه‌هلی بیساته
 یانی ره‌نگ ئه‌کرئ به‌ درۆ و گه‌زاف
 به‌لادان له‌ حه‌ق به‌شیوه‌ی خیلاف
 به‌لام قورئانی خاوه‌ن ده‌ره‌جات
 که به‌ به‌لیغی له‌ غه‌یبه‌وه‌ هات
 هه‌تا بپروانی به‌شیوه‌ی ئه‌ینساف
 تیا یا نابینی مسقالی خیلاف
 که‌لامی وابئی، «کلام‌الله» یه

* * *

چواره‌مین: قورئان له‌ ئه‌خباری غه‌یب
 گه‌لیکی فه‌رموو وابوو به‌بی ره‌یب
 له ﴿آلَمَ غُلِبَتِ الرُّومُ﴾
 که‌می ئه‌م باسه‌ت بۆ ئه‌بی مه‌علووم

باسی ئه سراری نه فسی ئینسانی
باسی ئاسمان یا ئه خته رانی^۱
باسی تیکه لی له نه باتاتا
﴿فَالِقُ النَّوَى﴾ له کائیناتا
باسی ئازاری له هه واوه بی
باسی بورکانی، له زهوی ده رچی
باسی «توازن» له حه ره کاتا
باسی «رواسی»^۲ له سهر بیساتا
هه موو غه یی بوون، ئیسته ش هه روو هه
مه گه ر فه ن که شفی به عزیزکی بکا
هیزی ئاده می ناگا به م پایه
ئسته ش که چه رخت له بیسته مایه^۳
که وایی به دل به خاترجه م
که لانی حه قه و موعجیزه ی عالم

* * *

پینجه مین: ئه ئیم وتاریکی وا
«جامع» بۆ هودا، «مانع» له هه وا
پر له وتاری ناسکی نازدار
پر له حکمه ت و ئه مسالی «اعصار»
له ئینسانیکی ناخوانده ی «أمی»
به بی دهوامی مه دره سه ی عیلمی

۲. شاخی پته و و جیگر.

۱. واته: ئه ستیره کانی.

۳. واته: له سه ده ی بیسته ما ده ژیت.

له شه‌ش جیهه‌تی سه‌ربیسات دووره

له هیژی نزمی ئاده‌م مه‌ستورره

که‌وابی ئه‌بی که‌لامی حه‌ق بی

عاقل بۆ حوکمی رام و مولحه‌ق بی

* * *

شه‌شه‌مین: ئه‌لیم ده‌لیلی نازدار

تیکه‌ل له دوو به‌ش له‌سه‌ر ئیعتیار

شه‌خسی جامیع بی بۆ فه‌یز و ئیحسان

ده‌رکه‌هوی له‌وا که‌مالی ئینسان

عالم بانگ بکا بۆ ته‌وحیدی خوا

له په‌رستاری ئاره‌زوو و هه‌وا

بۆ بیری پرووناک، بۆ کرده‌وه‌ی پاک

له‌بۆ ره‌وشتی په‌سه‌ندیده‌ی چاک

پروونه‌کاته لای ئاره‌زووی دنیا

دلی مه‌ربووت بی به‌ خودای ته‌نیا

نادامه‌زرینی ده‌وله‌تیکمی وا

تیایدا به‌شدار بن هه‌موو ماسیوا

حه‌قی هه‌رکه‌سی بداته ده‌ستی

نه‌گا به‌ که‌سی ته‌حقیر و په‌ستی

مونه‌ووهر بکاسه‌راسه‌ر ئافاق

به‌ نه‌زمی عه‌دل و به‌ به‌رزی ئه‌خلاق

بەوئىنەى ھەتاو دەرجى بۆ عالەم
دلسۆز بى لەبۆگشت بەنى ئادەم
زىيانى نەدا لە مال و نەفسى
مەگەر بە ياساى ئايىنى قودسى
بى شىك پەھبەرى خوداى بى غەيبە
قورئانە كەيشى دەستورى غەيبە
خۆى چەنى بەرزە بە ماىە و پاىە
دەستورە كەيشى بە غەينى واىە
خۆى چوون ئەخلاقى موعجىزەى عامە
قورئانە كەيشى موعجىزەى تامە
پەھبەرى عام و ئاياتى قورئان
دوو موعجىزە بوون لەسەر پرووى جىهان
بۆيە وا تىپ تىپ گەلى عاقلان
ھاتنە خزمەتى شاى زىندە دلان
گەرد بوونەو ە لىى موتبع و سامبع
ئەوئىش بۆيان بوو بە شەمسى لامبع
كاتى پروانى لەم كارساتە
كە بەو پەيدا بوو لەم سەربىساتە
باش باوەر ئەكەى پەسوولى ئەمىن
رەحمەتى عام بوو لەبۆ عالەمىن
قورئانە كەيشى كەلامى حەقە
بۆ دىن و دونيا بەرزى و پەونەقە

کلیل بوو له‌بو دهوره‌ی «انقلاب»
 عاله‌می گه‌یاند به‌پایه‌ی سه‌واب
 هه‌روا ئه‌مئیی هیژ و ته‌ئسیری
 به‌کس ناکرئ قه‌لب و ته‌غیری
 تۆزی غوباری جه‌هل و خورافات
 هه‌رگیز لئیل ناکا سه‌رچاوه‌ی حه‌یات
 دینی ئه‌ساسی له‌سه‌ر قورئان بی
 ئه‌بی پیروزی نه‌وعی ئینسان بی
 دینی هاتیی له‌سه‌ر عه‌دل و داد
 به‌کاره له‌بو گشت ئاده‌میزاد
 دینی سه‌راسه‌ر پر بی له‌په‌حمه‌ت
 یاسایه له‌بو جه‌میعی ئوممه‌ت
 ئه‌و پیغه‌مبه‌ره پاکه‌ سه‌ربه‌رزه
 قورئانه‌کیشی به‌و شیوه و ته‌رزه
 مانگ و رۆژیکین له‌ئاسمانا
 په‌رته‌و ئه‌رژن به‌سه‌ر جیهانا

* * *

فهرقی موعجیزه و جادوو چیه؟

پرسیاری هه شته م:

مامۆستای به پۆتێ سه ره رزی زانا

بئێ سه به ب نابی شت له جیهانا

سه به ب هاته جئێ ئه و شته ئه بی

یانئێ موعجیزه یش به سه به ب ئه بی

ئیتیر یانئێ چی «خارق العاده»

کاتئێ ئه سبابی هه بی ئاماده

هه روا ئه مه وئێ فه رقیکی جوان

له ناو موعجیزه و جادووی جادووان

یا «کاذب» داوای په هبه ری بکا

که موعجیزه ی بوو کئێ په ددی ئه کا

له م مه و زووعانه به یانم ئه وئێ

ده رمانی ده ردی گیانم ئه وئێ

وه لام:

شاگردی وردم پراسته قهت نابی

بئێ هه موو ئه سباب شتی په یدا بئێ

به لام ئه سبابی ئه م موعجیزاته

غه یبه و خارچی رشتی عاداته

خودا ئه‌یزانی و ههر خودا ئه‌یکا
 دهستی کاسبی که‌سی پی ناگا
 با ئه‌سباب بی، مادام نیهان بی
 له ژیر قودره‌تی خودای جیهان بی
 راسته خیلانی عاده‌تی عامه
 موعجیزی هه‌موو گه‌لی ئه‌نامه

* * *

هه‌یه به‌م شیوه فه‌رقیکی جوان
 به‌ینی موعجیزه و جادووی جادووان
 جادوو فه‌ننیکه له‌بو تۆ و بو من
 ئه‌شی ده‌س که‌وئ به‌که‌سب و خویندن
 شت که ئه‌سبابی فه‌نی و که‌سبی بی
 خارجه له‌وه‌ی غه‌یبی و وه‌هبی بی
 غه‌یبی ئه‌سبابی هه‌ر لای خودایه
 هه‌ر له قودره‌ت و هیژی ئه‌وایه
 پیغه‌مبه‌ره‌کان بی ده‌خلن له‌ودا
 ئه‌ونه ئه‌زانن بو‌یان پروو ئه‌دا
 به‌لام جادووگه‌ر یانی سحر باز
 به‌هۆی فه‌ننه‌وه ئه‌بی به‌فه‌ن باز
 به‌هۆی «ریاضه»^۱ کابرا فی‌ر ئه‌بی
 به‌مانگی جاری به‌نان تی‌ر ئه‌بی

یاخود هه ناسه ی ئه گری زه مانئ
وا مومکین نه بی بو هیچ ئینسانئ
به هۆی ریازه و باری نه فسانئ
که شف ئه کا گه لی شتی نه هانی
یا خود به فیڕ بوون کا برا ژار ئه خوا
که چی زیانی قه تعن پی ناگا

* * *

عه لاره سیحر و جادووی جادووکار
هه رچه ن ئه بیته مه نشه ئی ئاسار
وه کوو تێک چوونی تهبعی ئاده می
یا پام کردنی ئیشی عاله می
به لام گه لێکی له سه ر ئه وهامه
بی حه قیقه ته له م رووی ئه بیامه
گوریس هه ل کێشه به ناو جیوه دا
ئه جوو لئ وینه ی مار و ئه ژده ها
به لام موعجزات گشت حه قایقه
ئه سه ر ئیجادی خودای خالیقه
لیرا بۆت ده رکه وت به بی یه ک و دوو
که چیه فهرقی موعجزه و جادوو
به وینه ی فهرقی پێپر و په هبه ر
«الله اکبر، الله اکبر»

* * *

ئیرا پیئویسته بزانی جوان ئیشی موعجیز بی بۆ پیغهمبه‌ران
 ئەو‌ه‌یه کاتی «تحدی»^۱ ئەوان لە به‌رابه‌ری گه‌لی کافران
 خودا بۆی ئە‌کا به‌ مه‌حزی ته‌وفیق ئە‌بی به‌ مایه‌ی «تأیید» و ته‌سدیق
 هه‌رچی بیته‌ دی به‌ بی ته‌حه‌ددی هه‌ر که‌رامه‌ته‌ له‌ بۆ موهته‌دی
 ناوی موعجیزه‌ بۆ ئە‌م نه‌وعانه‌ به‌ عورفی خه‌لکه‌ باشی بزانه‌

* * *

له‌ واته‌ی باسی ریازه‌ی ئینسان
 ده‌رکه‌وت بۆ ئیمه‌ سیرپرێکی په‌نه‌ان
 ئە‌مه‌یه‌ که‌ شفی ئە‌سراری غه‌یبی
 نابێ به‌ ده‌لیل به‌رزی و بی‌عه‌یبی
 هه‌تا به‌ زاھیر شه‌خسی که‌ شغدار
 به‌ ئە‌حکامی دین نه‌بیته‌ په‌فتار
 چون فەیزی ئیسلام نووری موینه‌
 دووره‌ له‌ وکسه‌ پێسه‌ و بی‌دینه‌
 خاریقه‌ی فاسق هه‌ر «استدراج»ه‌
 وه‌کوو پاره‌ی قه‌لب دوور له‌ په‌واجه‌
 بی‌قه‌در و پێسه‌ له‌سه‌ر بیری پاک
 فاسق با بفری بۆ قوبه‌ی ئە‌فلاک
 ئە‌بی‌پیاوی باش پامی خودا بی
 تا‌بیعی دینی «رسول الله» بی

۱. «تحدی»، له‌ روودا وه‌ستان، به‌رانبه‌ری کردن.

وہلى تەماعى بە دونيا كەمە
وہلى خساترى بە خودا جەمە
وہلى دلسۆزە بۆ موسولمانان
وہلى دەرمانە بۆ دەردەداران
وہلى دەروونى وینەى كارەبا
دل پائە كيشى و غەم ئەدا بە با
هاورپى لە ئەوھام پاك ئەيىتەوہ
دلى بە ئەنوار ئەگەشيتەوہ
«قَوْمٌ لَا يَشْقَى لَهُمْ جَلِيسٌ
وَنَظَرُهُمْ كَنُزِّ نَفِيسٍ»
ئەمەيە دەرزى بەرزى عالەمى
هۆى رزگارايە لەبۆ ئادەمى

* * *

مه ئموورى وه حى له كام نه ژاده؟

پرسیاری نوهم:

مامۆستای دهرزی کیش و ئایینم ره هه نومای پښگهی «علم الیقین» م
ئه و جوهره ئیله که ناوت هینا له چ نه و عیقه له خه ئقی خودا
چلۆنی وه رگرت ئایاتی قورئان بۆلای خاته می گه لی په هبه ران
چلۆن بوو شیوه ی ته علماتی ئه و له بۆ په هبه ری به نوور و پرته و
وه لام:

نووری چاوانی جیهان دیده که م

خاوه ن په وشتی په سه ندیده که م

ئه و جوهره ئیله ناوی هاته به ی ن

له باسی وه حی «رَبِّ الْمَشْرِقَيْنِ»

له نه و عی مه له ک فریشته ناوون

له مادده ی ئه تیف دروست کراون

نه نیرن نه می، نه خاوه ن خۆراک

فه رمانبه ردارن بۆ یه زدانی پاک

وجوودیان له سه ر ﴿كُنْ فَيَكُونُ﴾ ه

دوورن له هه رچی سیفه تی دوونه ^۱

خۆیان ئه‌گۆرن به‌ ئه‌شکالی جوان

به‌ ئه‌مری خودای ته‌وانای جیهان

* * *

له‌سه‌ر مه‌علوومات له‌ «نصوص»ی دین

مه‌ئموورن له‌ بۆ جیهان ئافه‌رین

به‌ توولی زه‌مان فه‌رمانبه‌ردارن

هه‌موو له‌ ئیشتی خو‌خه‌به‌ردارن

وه‌کوو نووسینی کرده‌وه‌ی ئینسان

وه‌کوو پاراستن له‌ نه‌فس و شه‌یتان

وه‌کوو پرسیار له‌ شه‌خسی مردوو

له‌و باوه‌رانه‌ که‌ بوویه‌تی زوو

وه‌کوو یارمه‌تی شه‌خسی موسوڵمان

له‌ گه‌لی ئیشتا له‌سه‌ر پرووی زه‌مان

هه‌موو مه‌شغوولن به‌ زیگری خودا

له‌سه‌ر ئه‌و شیوه‌ بۆیان دانرا

* * *

نۆزده‌ تایفه، یا نۆزده‌ نه‌فه‌ر

مه‌ئموورن له‌سه‌ر عه‌زابی «سَقَر»

ئهم نۆزده‌ سینفه‌ له‌ مه‌لائیکه

سه‌رۆکه‌ که‌ یان ناوی «مَائِک»ه

بازی مه‌ئموورن بۆ باغی به‌هه‌شت

ئارام و سالم بێ کاری وه‌حشه‌ت

گہورہی ٹہ مانہ ناوی «رضوان» ہ

مہ زہری فہیزی خیر و ئیحسانہ

چوار سینفیشیان زور بہ حورمہ تن لای پورہردگار خاوان عزیزہ تن
 یہ کہ میان گہلی «مُقَرَّبِينَ» دووہم ناوبراو بہ «کَرَّوْبِينَ»
 سیہم «روحانی»، چوارہم لہ مانہ حمہ لہی عہرشن باشی بزائہ
 عہدہ دیان چوارہ لہ دەوری دنیا لہ و دنیا ہشتن بہ ٹہ مری خودا

گہلی موقہر پرب چوارن بہ دلایل

یہ کہم «جبرئیل»، دووہم «میکائیل»

سیہم «عزرائیل»، چوارہم «اسرافیل»

لہ سہر ٹاہت و حہدسی جہلیل

جوبریل ٹہ مینی «رَبِّ الْعَالَمِينَ»

بؤ وہ حی و تہ نزیل بؤ لای مورسہ لین

میکائیل لہ سہر ٹہ مری ٹہ رزاقہ

سپرری حہ و آلہی خودای خہ للاقہ

عیزرائیل لہ سہر گیان و ہر گرتنہ

ٹامادہی کاتی ٹہ جہل ہاتنہ

وہ کوو مہ ٹمووری چرای کارہ با

بہ ٹانی نووری شاری لائہ با

ئه توانى بكا به «طَرَفَةُ الْعَيْنِ»^۱
قه بزى ئه پرواحى ئه هلى «خَافَتَيْنِ»^۲
ئيسرافيل چيه؟ مه ئموورى خودا
كه به نه فخرى سوور دونيا تيك ئه دا
«صور» له ئه حاديس به يان كراوه
بهم نه وه پيمان نيشان دراوه
وينه ي شاخيكه فووى ئه كا پيادا
به قه ي گيانداران كوني واتيادا
مه ئموور به و شاخا فوو ئه كا دوو جار
به به كه مجاريان گشت ئه مرن گياندار
دونيا ساف ئه بى له بهرز و نهوى
كيو ئه بن به توژ له ههوا و زهوى
پاش ماوه ي چل سال به فووى دووهه ميان
زيندوو ئه به نه وه سه ره له نوئى ئينسان
ئيه پيشه وه مه يدانى حيساب
تو له ي كرده وه، عيقاب و سه واب
خودا به نرورى پيغه مبه رانى
به سه فای سينه ي گشت په هبه رانى
به نوورى له فز و مه عنای قورئانى
به نوورى دلى قورئان خويناى

۲. خورهه لات و خورئاوا.

۱. به چاو ترووسكائيك .

بہ خوینتی لەشی شہہیدہ کانی
 بہ بارہ و بہشی موجتہہیدانی
 بہ نووری دلی دلسۆزہ کانی
 بہ دل سافانی پیروژہ کانی
 حہشرمان بکا لہ گہل دۆسانی
 بمان خانہ ناو باغ و بیسانی
 * * *

حہزرہ تی جوہرہ ئیل چۆن وہ حی وەرگرت؟

ئەمجار بیینہ سەر باسی جوہرہ ئیل
 کہ چۆن وەرئە گری ئایاتی تەنزیل
 بزانیہ کہ لام سیفہ تی حەقہ
 لازمی زاتی فەردی موتلەقہ
 پاکہ لە شیوہی «حروف و اصوات»
 وینہی نابینی لە پرووی سەر بیسات
 بە لام بۆ تەنزیل بۆلای رەہبەران
 بۆ گەیانندی ئەوان بە یاران
 وەکوو دیارہ لە ئایہی «ملحوظ»
 نەقشیان ھەبە ئە «لوح المحفوظ»
 جاکاتی ویستی ەللامی جەلیل
 سەفیر بنیۆی، یانی جوہرہ ئیل

به ئیلقای غه بیی و هیژی رۆحانی
تیئێه گه بیئێ حوکمی سوبحانی
له سه ر خواستی ئه و به شیوه ی «ملحوظ»
ئایه ت وه رئه گری له «لوح المحفوظ»
به بی ده س لیدان له ریگای «وصول»
ئه یه ئێه بیئێ بۆلای هزره تی ره سوول
ئه مجار یا زاتی جو بریلی ئه نوهر
ئه پرواته شیوه و سووره تی به شه ر
وه یا خود ره سوول به قووه ی شه خسی
ئیتته سه ر ته بی ئه پرواحی قودسی
له سه ر ئه م یاسا ئه م دوو شه خسانه
هه رچه ن ئه و مه له ك، ئه میان ئینسانه
جو بریل بیئێ ئه کری ئیفاده و ته علیم
ره سوول وه رئه گری قورئانی عه زیم
ئه م ئایه تانه له له وحی جه لیل
که ئه یان هئێه تی هزره تی جو بریل
وه حی و که لامی خودای ئه کبه ره
جو بره ئیل لیرا ته نیا ره هبه ره
خودا به قودره ت له له وحا داینان
بیئێ ده خله له و فریشته و ئینسان
هه روا «صُحُف» و «تُورَات» و «إِنْجِيل»
هاته جئ بۆیان هینانی جو بریل

ئەوانیش نەقشن لە ئەوحی ئەکبەر
 دوورن لە دەخلی فریشتە و بەشەر
 بەلام هەر قورئان لەفزی «مُعْجِز»ە
 عالم لە وینە ی ئەودا عاجزە
 ماباقی «کُتُب» دوورن لە ئیعجاز
 ئەگەرچی بەرزن بە پایە و ئیعزاز
 حەدیی قودسی بە قەدر و ئیعزاز
 بی دەخلی جوبریل، بی وەسفی ئیعجاز
 بە لەفزی و مەعنا لەلای خوداوە
 کەوتوووەتە قەلبی «رسول الله»وە

* * *

باسی ئیلھام

غەیری قورئان و ھەدیسى قودسى
لەوھى لە خوداوە ئەگەن بە شەخسى
ئیلھام سابتە بە ئەمرى خودا
لەلای خوداوە بۆ «رسول الله»
ئەمەيش لە سیدقا و ینەى قورئانە
دوورە لە ھەرچى عەیب و نوقسانە
چونكى ئیلھامات بۆ پيغەمبەران
وہ حى خودایە لەبۆ پرەھبەران
بەلام ئیلھامى ئەولیاى ئوممەت
چوون مەحفوز نییە لە شیوہى توھمەت
نابى بە حوججەت لەسەر غەیری خوئى

ئینسان ئەتوانى گوى نہ گرى لەبۆى

* * *

«ما عدا»ى وہ حى و ئیلھامى خودا
یانى فەرموودە بۆ «رسول الله»
ھەركام لەوانە كە «متواتر»ە
بەوینەى قورئان حوكمى زاھیرە
ئینكارى لەفز و مانای ئەوانە
وہسیلەى كوفرە، باشى بزائە

ئەوھى «آحاد» بىن و پړىك بىن له گەل «نص»
 ئىنكارى مەعناى نىابى بكاكەس
 بەلام لەفزه كەى چونكى ئاحادە
 قابىلى باسى ئەھلى «اسناد»ە
 ئەونە بزانه بۆ عەقىدە و دىن
 فەرزە بگاتە مەرتەبەى يەقىن
 يا «متواتر» يا پړىكى «نص» بىن
 بەوتنەى نەسى زاتى ئەقدەس بىن
 ئەمما بۆ ئەحكام ئاحاد كافيە
 تەئىراتى «ظن» لەويا وافىيە
 ئەمە دەرزى بۆو لە ھۆى موھىمات
 باش وەرى بگرە بۆ دىن و دونيات
 رەحمەت لەوكەسە دئسۆزى عامە
 ماواى ئەوكەسە «دار السلام»ە

* * *

به لنگه له سه ر ئه وهی که چه زره تی موحه ممه د
ره وانه کراوه بو هه موو به شه ر

پرسیاری ده هه م:

مامۆستای دارای ئه فکار و ئه سرار ده رمانی ده ردی بيمارانی زار
ده ليلت چيه په سوولی ئه کره م ره هبه ری عامه بو هه موو عالم؟!
له رپی خودا به ده ليلی و شيفای ده ردم بی، پيم بده ده وا
وه لام:

شاگردی وردم وه ربه گره به دل

په ره یی بین خو ش وینه ی په ره ی گول

وه ربه گره ده ليل له نه قلی سه ليم

ره هه نومای ربه گه ی پانی موسته قيم

هه روا ده ليلی عه قلی بی و جوان

که ئه م مه وزووعه ت بو بکا به یان

له نه قلی یاتا وه ربه گره قورئان

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ﴾ بانگه له ئينسان

عه ره ب و عه جه م له تورک و چه رکه س^۱

له سامی و ئاری له هه ر شوینی هه س

* * *

۱. چه ند تيره و هوژیکي به ناوبانگن.

بخویند ره‌وه سووره‌تی «اعراف»
 لی ورد به‌ره‌وه به عه‌قل و ئینساف
 بانگی کرد ئه‌هلی ته‌ورپات و ئینجیل
 که ئیمان بیئن به مه‌ولای جه‌لیل
 ئه‌وره‌وانه کا بویان «طیبات»
 لائهدا لییان هوی «مُحَرَّمَات»
 ئه‌و فرپی ئه‌دا له‌سه‌ر شانیان
 زه‌نجیری مه‌ینه‌ت له‌سه‌ر پرووی جیهان
 ئه‌وه به‌نده‌ی پاک به بیروباوهر
 له‌لای خوداوه بووه به ره‌ه‌به‌ر
 بخویند ره‌وه سووره‌ی «انبیا»
 تا مه‌قسوودی خوٚت ده‌رکه‌وی له‌ویا
 واریسی عه‌رزن گه‌لی سألحین
 ئه‌حمه‌د ره‌حمه‌ته له‌بوٚ عاله‌مین
 بخویند ره‌وه سووره‌تی «سبأ»
 گه‌رده‌لوولی ده‌رد له دل لائه‌با
 ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ﴾ به خیتابی خاس
 ته‌کمیله‌ی ﴿الْإِنْفَاقَةَ لِلنَّاسِ﴾
 * * *
 هه‌روا له نه‌قلی وه‌ریگره نامه
 که هوی ده‌عوته‌ی «خیر الأنام»ه

زۆر نامه ی نووسی له بۆ سهرداران

به حهق بانگی کرد له شه هریاران

بۆلای «مقوقس» گه وره ی قیبتیان

هه م بۆلای «هرقل» والی روومیان

بۆ گه وره ی «بحرین»، بۆ گه وره ی «عمان»

ده عوه تی کردن بۆ دین و ئیمان

هه م له بۆ «کسری» گه وره ی ئیرانی

خوسره وی په رویز، نه وه ی ساسانی

رووناک دیاره له م نه وعه نامه

که په رساله تی «محمد» عامه

له عه قلیاتا وه ریگه ره ده لیل

با دانه مینسی به وینهی زه لیل

موحه ممد داوای په رساله تی کرد

له سهر داوای خووی «حجّت» ی هاورد

به که م: موعه جیزه ی ئافاقی قورئان

دوو هه م: موعه جیزه ی نه خلاقی جوان

سه یه م: موعه جیزه ی رووداوی زه مان

که ناژمیررین له م کاتا بۆمان

به پروانه «سیر»، باسی موعه جیزات

ئه م حه قیقه ته ت بۆ ئه بی ئیسبات

بیریکی شۆراو، شیرین بی ئاوی
 به ئاوی دەمی که کهوته ناوی
 کویری سکووما بیی به بینا
 کاتی که دهستی به چاویا هیئا
 خوڤش بیتهوه نه‌خوڤش به فوویئ
 گری نایه‌لی به قه‌ده‌ر موویئ
 چهن دانه خورما تا بیست و شه‌ش سال
 به‌کی لی بخوا به ئاره‌زووی حال
 به‌له کاره‌سات به عیلمی بی په‌یب
 پیمان نشان داگه‌لی کاری غه‌یب
 بلی بۆ تۆیه پۆشاک‌ی «کسری»
 بلی دائه‌گرین قوسووری «بصری»
 بلی فلان‌که‌س شه‌هیدی به‌حره
 بلی «بوالفضول» مه‌تروودی قه‌بره
 بلی له حیجاز ئاگری ئیته‌ده‌ر
 تا ده‌شتی بوسپرا ئه‌کا مونه‌ووهر
 بلی خه‌لافه‌ت ماوه‌ی سی ساله
 له‌وه‌لا شایی و پایه و ئیقباله
 * * *
 هه‌موو ئه‌مانه یارمه‌تی غه‌بین
 هه‌موو موعجیزه‌ی شاه‌ی بی‌عه‌بین

نه جيى فروفيل نه پيى ئه سبابه
ته نيا ته ئيدى خوداي وه هه هابه
زاتى ئاوابى موعجيزه ي خاسى
عالم نه يناسى به شيوه ي پاسى
هه رچى ئه و بيلى دل وه رى ئه گرى
به نه و عى ريگه، به شوبه نه درى
ئهمجار بپروانه به دلى دووربين
تا بهم نه تيجه بگه ي به يه قين
«أُرْسِلْتُ إِلَىٰ خَافَةِ الثَّقَلَيْنِ»

راسته، بى شوبهه، ئه ي نوورى عه ينه ين

* * *

مادام پيساله ي موحه ممه د عامه
ئايينى پاكي دينى ئيسلامه
بزانه ئيسلام بو به نى ئادم
هوى پيرؤزبىه له كوره ي عالم
ئيسلام بانگ ئه كا بو حق به رستى
به شهر لانه دا له دوونى و په ستى
ئيسلام بانگ ئه كا له بو عه دل و داد
بو ره وشتى به رز بو ئاده ميزاد
ئيسلام په هنوماى ريگه ي ئيحسانه
ئيسلام ئايينى نه و عى ئينسانه

مه‌که‌ونه دوای ئەندیشه‌ی ئەوهام
 «عَنْصُرُ» ی^۱ نیه ئایینی ئیسلام
 ئیسلام وه‌کوو پۆژ له ئاسمانا
 پرت‌ه‌و ئەپژێ ئه‌سه‌ر جیهانا
 هه‌رکه‌س به‌گوێره‌ی سافی مینای خۆی
 له دینی ئیسلام پرت‌ه‌وی دێ بۆی
 ئەمه‌ ده‌رئه‌خابه‌ له‌ف‌ز و مه‌عنا
 فه‌رموده‌ی هه‌زه‌ت «سَلْمَانُ مِثًا»
 میزانی ئیسلام بۆ به‌نی ئاده‌م
 ئەتقا ئەشه‌ره‌فه‌ و ئەعلایه‌ و ئەکه‌رم
 «أَتَقَى» شه‌خسێکی زیاده‌ ته‌قوایه
 ته‌قوا پارێزی هه‌دی خودایه
 به‌کووردی مانای فه‌رمان‌به‌رداری
 له‌بۆ ده‌ستووری هه‌زه‌تی باری
 وا ده‌رکه‌وت له‌بۆت پ‌رساله‌تی عام
 «عَمَّا اللَّهُ بِنُورِ الْإِسْلَامِ»

* * *

ئاي پرههبران به زور ئاينيان به سهر خه لكدا سه پاندووه؟

پرسيارى يازدههم:

ماموستاي دهرزى دين و ئاينم مايه ئاسايش بۆ ماوهى ژينم
باسى هاتووه له لاي بيگانته بۆ چاوى دلم بووه به تانه
ئه لىن پيوسته گه لى پرههبران... نه بن به مايه پهنجى هاوسهران
وه زيفه پرههبر ناموزگاربه نهك شير و تيرى هوى بيزاربه
وه لام:

شاگردى مهردم، به عه قلى زانا...

ئه توانيت بژى له رووى جيهانا
ئاگات له خوته ئيره لاپيه
چهن پلهى سهخت و لارت له رپيه
دووربه له بيري بتخاته ناو بير
بييره ژير سايه ته فكير و ته دبير
يه كه مجار ئه ليم: ميژووى پوژگار
كه باش ئه يزاني مهردى خه بهردار
ته ماشاي بكه بزانه پرههبر
چهنى بيزار بوو له جه فای به شه ر
بزانه چوون بوو خولق و ئادابى
ئيداره لى له گه ل ئال و ئه سحابى

چۆن بوو ئىدارەى بۆ ئادەمىزاد
 بۆ بانگ كردنيان بۆ رېگەى پەشاد
 بە تارىخى ساغ ھەزەرتى پەھبەر
 لە چال سالىدا بوو بە پىغەمبەر
 لە پاشا ريسالەت تا سياز دە سال
 لە مەككەدا بوو بە عەقل و كەمال
 عادەتى وابوو بە مېھرەبانى
 خەلكى بانگ ئەكرد بۆ موسولمانى
 بانگى ئەكردن بە شىوہى حىكمەت
 بۆ سەر شارپىگەى ئىقبال و پەحمەت
 بۆ تەوھىدى ھەق خەللاقى عەللام
 بۆ خولقى بەرز و بۆ سىلەى ئەرحام
 ھەرچەن بۆى ئەھات ئازارى تانە
 قەت لای نەئەدا لەم شىوہ جوانە
 بەئكوو موقابىل، بە غەدرى ئەوان
 دۇعاى خىرى بوو بەرابەر بەوان
 لەم ماوہى سەختاگەلى لە ئىنسان
 پروويان كەرد ئە ھەق بە وەعز و بەيان
 ئەمجار لە ترسى شەرى خوو پەستان
 لە مەككە دەرچوون بۆ ھەبەشستان
 پاشاى ھەبەشە چونكى شەرىف بوو
 مەشرەبى بەرز و قەلبى نەزىف بوو

ئیکرامی گرتن به دل و به گیان
ئه وانیش هه موو به خووشی ئه ژیان
له پاش ماوه یی هاتنه وه حیجاز
له بو حوزووری مه ولای سهر فه راز
جا چوون کافران تالیب بوون به غه ش
تیکرار چوونه وه بو مولکی حه به ش
له م به ینا گه لی ده شته کی ئه عراب
به ئیپشادی دین، به «نص» ی کیتاب
به ئامۆژگاری، به نه رمی و ئارام
شه ره فیان وه رگرت به دینی ئیسلام
قه بیلهی «غفار» هه م «بنی اشهل»
هاتنه سهر دینی په سوولی ئه کمه ل
به نامه نووسین ئه هالی یه مان
دلیان رووناك بوو به نووری ئیمان
حه زره ت خوی «بالذات» ته شریفی ئه برد
له قه بایلا ئیپشادی ئه کرد
بانگی ئه کردن بو دینی ئیسلام
بو په وشتی باش ئیحسان و ئیکرام
سی سال له سهر یه ک له «موسم»^۱ هج
چووه لای حه ججاج له «اوس و خزرج»

گہلیٰ لہمانہ بہ حق ئیسلام بوون
 تابییعی دینی «خیر الأنام» بوون
 تہعہ ہہودیان کرد بۆ «خیر الأنام»
 یارمہ تی بدن بۆ نہ شری ئیسلام

کہ ئاگادار بوون کوففاری مہ ککہ
 نہ جاحی حہ زرت بی شوبہہ و شہ ککہ
 گشت گرد بوونہ وہ لہ «دار النّدوۃ»
 بۆ ئیمحای زاتی خاوەن «نبوۃ»
 جا بہ ئەمری خوا ئەو شای ئەمینہ
 ہیجرہ تی فہرموو لہ بۆ مہ دینہ
 ئیستیقبالیان کرد یارانہی «انصار»
 ہہ تا دامہ زرا سہ ییدی ئە برار
 ہہ تا یارانہی لئی گرد بوونہ وہ
 بہ نووری لیقای دل شاد بوونہ وہ
 ئە مجارہ ہہ موو بہ لوتف و نہرمی
 کہ وتنہ ئیپرشاد زۆر بہ دل گہرمی
 لہ سہر ئوسوولی ئایینی ئیسلام
 لہ گہل «کتابی» ئە ژبان بہ ئیکرام
 نیسبہت بہ ئەہلی تہورات و ئینجیل
 رەوشتی باش بوو سہ ییدی جہلیل

«بالعکس» گه لی به نی ئیسرئیل
له و ده ورو پشتا که وتنه «تضلیل»
«بعضاً» به جیدال، «بعضاً» به شیقاق
«بعضاً» به حیلہ و سیاسه و نینفاق
به شه و به رۆژ به بی داماوی
بۆ موسولمانان شیریان ئه ساوی
به موخابه ره ی کوففاری حیجاز
به موئامه ره له شای سه رفه راز
کوففاری مه ککه یش به یاری ئه وان
قوسووریان نه کرد به گویره ی ئیمکان
جا که مه علووم بوو نه رمی بی سووده
بیدادی دوژمن زه مان ئه فزووده
موشریکه کان و جووله که ی حیجاز
ئاماده ن له بۆ ته خریب و ئیعجاز
به م حاله یش ئیسلام ناگا به پایه
هه ر سه عیی بکه ن ئه روا به زایه
به ئه مری خودا یاسایان گۆرا
ئه مری جهاد و شه ریان پی درا
* * *
له به ر حورمه تی ته ورات و ئینجیل
سی خه سله ت له گه ل به نی ئیسرئیل

بہ کہم: قہ بوولی ئایینی ئیسلام
 دووہمین: جیزیہ و ئیتاعہی ئہ حکام
 سیہہمین: دیفاع بہ چہک و سیلاح
 ئہونہ پیویست بی بؤ غایہی ئیسلام
 بہ لام موشریکین لہ ئہہلی حیجاز
 ہر دوو خہسلہ تیان بؤ کرا ئیبراز
 یا قہ بوولی دین بہ بی فیئل و گہر
 یا خود حازر بن لہ بؤ حہرب و شہر
 ہہتا ئہوانیش نہہاتنہ مہیدان
 بہ نائینسانی، بہ کیبر و توغیان
 حہزرتی رہ سوول بہ حوسنی تہ دبیر
 دہستی خوی نہ برد لہ بؤ شیر و تیر
 ہہرشتی بووی لہ غہیری ئہمہ
 ناچارى بووہ لہ وکات و دہمہ
 بہ لی، کہ دوژمن کہوتہ نامہردی
 کہوتہ مہیدانی غہدر و دل سہردی
 بؤ ئہہلی شہرہف شہرہف نامینی
 ہہتا خوینی سوور لہویا نہرژینی
 بہ کی پروانی لہ پہرہی میژوو
 ئہم حہقیقہ تہی بؤ دہرئہ چی زوو
 ئیتر با دوژمن بیئہ تہک و دہو
 سہگ ہر ئہوہرئ لہ پرووی مانگہ شہو

بەكئى بە نەرمى چارى نەكرئ

ناچار دەمى تىغ ئەبئ دەس بگرئ

* * *

عەلاوہ ئينسان بپروانى جوان

بؤى دەرئەكەوئى دوو بەشە ئينسان

بەشئكى.....

۱.....

پئويستى نييە بە رەنج و زەحمەت

خؤى ئامادەيە بؤ فەيزى رەحمەت

كاتئى كە بيستى ئيرشادى رەھبەر

ئەسەرئەمرى ئەورئ ئەگرئتە بەر

بەشى دووھەميان هؤشى نەخؤشە

لە وەرگرتنى تەمئى بئى هؤشە

گەلئى موحتاجە بە ئامۆزگارى

تا رزگار ئەبئ لە هؤى بيمارى

ئيرا پئويستە موەجيزەي رەھبەر

تەمئى و تەربىش بە سوودە و سەمەر

لەم بەشا هەيە بەشئكى نابار

سوورەت ئادەمى، سيرەت گورگى هار

۱. بەداخەوہ لە نوسخەكەي بەردەستى ئئمە بەهؤى لەناوچوون و درانى لای خواریوى ئەم لاپەرەيە، ئەم بەيتەمان بؤ ساغ نەكرایەوہ، ئەگەر كەسيك نوسخەيەكى ترى لەلايە ئاگادارمان بکاتەوہ تا لە چاپەکانى داھاتوودا بتوانين كەلكى لئى وەرگين.

ئەم نەوعە کەسە لە سەر ووی عالەم
 لە پۆژێکەوه هاتوو ئەم
 تائە پرتەوه دەورە ی بەشەری
 کار ناکا لیبان تەمێ و پەهەبری
 سەد ساڵ بە چاکە خزمەتی بکە ی
 بە واتە ی رووناک تەمیی دابده ی
 «کَانَ لَمْ يَعْلَمْ حُكْمًا مَّذْکُورًا
 کَانَ لَمْ يَعْلَمْ نَظْمًا مَشْطُورًا»
 هەر دەقیقە ی فرسەتی هینا
 شەر ئەنیتەوه لە رووی جیهانا
 تۆخوا ئینسانی پەوشتی وایی
 دوژمنی حەق و دۆستی هەوا بی
 بیجگە لە نەمان چییە تەدبیری
 تەمیی چی ئەکا، چییە تەئسیری

* * *

عەلاوێ ئەهلی ئەم تیر و تانە	یانێ نووسەری گەلی بیگانە
ئەگەر کیتابین، کیتاب حە کەمە	تەبعەن بە کیتاب خاتریان جەمە
ئەگەرنا فەرموون لاپەرە ی میژوو	تیا یا نووسراوه کارەساتی زوو
دیارە فەجری تاریخی جەلیل	ئەزانن حالی بەنی ئیسپرائیل
دیارە جەنگی «یوشع» ی جەلیل	مەردی کۆمەلی بەنی ئیسپرائیل
دیارە لە لایان هەموو بەن بە بەن	کارەساتەکان لای نەهری «اردن»
دیارە حەرب و دیناعی «داود»	دیارە قەتلی «جالوت» ی مەردوود

دياره ئيداره‌ي نه بي «سليمان» نامه‌ي بؤ به ئفيس مه له كه‌ي يه مان
 نه گهر به دخواهان نه ده بوون له ويا بؤشه ريان نه كرطه سه رپووي دونيا؟!

* * *

به ئي حه زره تي عيساي «بن مريم» نه مري پي نه بوو بؤ حه ربي «امم»
 بؤيه تايفه‌ي به ني ئيسپرائيل ده وره يان ليذا به زه رب و ته نكيل
 ويستان به ساغي بيكه ن به دارا ديني نه ييلن له دي و له شارا
 به لام خوداوهند نه وي رزگار كرد يه كي له واني به دارا هه لكرد
 خودا مه سيحي برد بؤ ئاسمان پاراستي له ده ست جووله كه‌ي زه مان
 «مَع أَنَّهُ» نه تباعي نه مان بلاو بوونه وه له ترسي گيان
 «هؤرپن» شاهيده له كوردستانا ئه يگير نه وه له داستانا
 «حواريون» هه ئه سللي نه م ناوه به زماني كوردى «هؤرپن» و تراوه
 پاش نه وه عيسا له ناوا ده رچوو «انجيل» له و ناوا فه وتا زووبه زوو
 نه م چوار ئينجيله ئيستته ديارن ئينشاي چواركه سي زاناي به كارن
 «مارقس» و «لوقا» و «متى» و «يوحنا» يه ك له دواي يه ك له رپووي زه مانا
 هه ريه كي بؤ خؤي نووسي ئينجيلي له بؤ گه لي خؤي بوو به ده ليلي
 هه موو تاريخ و نه حواللي عيسان نه وه ك ئينجيلي سه ماوي نه وسان
 ئيعتيراف نه كه ن گه لي «نصاري» ئينجيلي عيسا زوو له ناو برا
 ئيتر بيئ بلين بزانيه كام دين هه ربه نه سيحه ت كه وته سه رزه مين

* * *

نه مجار بيئه لاي خوينه ده واره كان

كه له سه ر ئيسلام نه كه وه نه ته كان

بکه‌ین به‌حه‌کم و بیجدان و ئینساف
 لاده‌ین له‌ ریڭگی عه‌ناد و خیلاف
 ئه‌گه‌ر شی‌ر و تیر مایه‌ی خه‌تایه
 ئه‌غلب کارخانه‌ی له‌ «ئه‌وروپا» یه
 خو‌یان ئه‌زانن خاکی ئه‌وروپا
 قه‌ت خالی نه‌بووه له‌ جه‌نگ و غه‌وغا
 جه‌نگی وا بووه له‌ سه‌د سال زیاد
 ه‌وی فه‌نا بووه بوؤ ئاده‌میزاد
 ه‌ر له‌سه‌ر ه‌ه‌وا و ئاره‌زووی چه‌ن که‌س
 به‌یی غایه‌یی پاک و موقه‌دده‌س
 ئه‌وه‌نده له‌سه‌ر «ه‌دنه» یان^۱ ماون
 که‌ جارێکی تر شمشیر بساون
 بیجگه له‌ جه‌نگی سیاسی خو‌یان
 که‌ په‌ره‌ی میژوو بوؤ ئه‌کا به‌یان
 بی‌ن ته‌ماشاکه‌ن جه‌نگی «صلیبی»
 به‌ قه‌ساوه‌تۆ جه‌فای عه‌جیبی
 پاشا و قه‌شه‌کان به‌ به‌هانه‌ی دین
 ئه‌هاتن بوؤ جه‌نگ له‌ بوؤ «فلسطین»
 به‌ خو‌ین پرتزانی میله‌ته‌ی ئیسلام
 بوو به‌ گورستان خاکی «مِصر» و «شام»

بۆمان دەرئەخا مېژووی سەرزەمین
دەورەى «نورالدين» تا «صلاح الدين»
كە چەن بە مەردى ھاتنە مەيدان
بە نوور نووسيان تارىخى مەردان
ئەگەر بەھانەى ئىسلاھ ئىتە بەين
ھەردوو تەرەفمان ئىددىعاى ئەكەين
ئەگەر مەبەستان ئىستىلاى خاكە
چوون خۆتان وانە بېدەنگ بن چاكە
مەدەن لە ئىسلام تانە بە بوختان
كەمى پروانن بۆ ھالى خۆتان
لاپەرەى مېژوو بە ھەق ناتىقە
بۆت بەيان ئەكەن ئەم ھەقايقە
كە عەقل و نەقلى تارىخ ھاتە ناو
مەجال نامىنى بۆ درۆى داماو

* * *

هۆى ژيانى بى بى ترسى گيان
به ئاسوودهى تا والە جيهان
مايهى سەربەرزى پۇژى جەزا بى
پايەى پىرۇژى و مايهى زەزا بى
ئايىنى ئىسلام لەسەر مەعناى خۆى
كەس چاتر لەوہ رىك ناكەوى بۆى
ئىتر بۆچىتە ئايىنى تازە
نەگا بە پايەى ئەو سەرفەرازە
جان دىل رابگرە تا بۆت بەيانكەم
حىكمەتى واقع بۆتو عەيانكەم

* * *

لەسەر سى بەشە ئەحوالى بەشەر
لەمە دەرنەچى بە بىر و باوہر
يەكەم: حالى ئەو لەگەل خودادا
كە ئەوى هينا بە رووى دونيادا
دووہەم: حالى ئەو بۆ وەزعى نەفسى
بە نەوعى بگا بە پايەى قودسى
سىيەم: ئەحوالى لەگەل بەشەرا
لەگەورە و بچووك بىگانە و برا
ياساى ئەمانە ھەيە لەم دونيا
ئەژى لەگەلتا لە ماوہى ژينا

به نه‌وعی بروا له‌گه‌ل «تَطوُّر»
 به‌لام به‌ئه‌ده‌ب نه‌ك به «تَهوُّر»^۱
 رینگه‌ی ئیجتهاد له‌بو زانای به‌رز
 کویر نابیته‌وه له‌سه‌ر پانی عه‌رز
 پیت نیشان ئه‌دا ئه‌مه‌ی که وتمان
 کرده‌وه‌ی مه‌ردان به‌ توولی زه‌مان
 ئه‌وه‌ی نه‌گۆری به‌س موهمماته
 که راگرتیان فه‌رزی حه‌یاته
 وه‌کوو ئه‌سللی دین، ئه‌رکانی ئیمان
 ئادابی ئیسلام له‌سه‌ر رووی جیهان
 پاراستنی گیان، پاراستنی هۆش
 پاریزی نامووس له‌ شه‌خسی نه‌خۆش
 پاراستنی مال به‌ یاسای ئیسلام
 به‌ نه‌وعی نه‌بی به‌ مه‌ینه‌ت بو‌ عام
 غه‌یری ئه‌مانه‌ هه‌رچی ریکه‌وی
 ئیسلام له‌ چاری په‌کی ناکه‌وی
 ئیسلام به‌ نه‌وعی رینگای گوشاده
 هه‌رکس پیا بروا شاد و ئازاده
 * * *
 عه‌لاوه‌ی ئه‌مه‌ له‌ زه‌مانی زوو
 ئه‌م عیلمه‌ی ئیمپروکه‌ی له‌ ناوا بوو

هۆى په يکى ئىعلان يهك له ههزار بوو
ريگهى پږهوان ساراو کۆسار بوو
رههبه رانى پاك له به شهر دوور بوون
هه ركام له شوينى مات و «محصور»^۱ بوون
به ماوهى چهن سال پاش مه رگى رهه بهر
له بو دینه كهى نه ده ما خه بهر
ناچار بوو به شهر له بو دينى نۆ
هه تا به شيكيش پږكه وى بو تو
خودا زانا بوو كه دينى ئىسلام
هاورپى گۆرانه بو چه رخی ته بيا م
زانستى جيهان زور سه رته كه وى
پيشه و فه ننى به رز زور ده رته كه وى
دينى كى واى نارد بو ئاده ميزاد
بو پيرۆزيان ببى به بونىاد
ئه سلى رابگرن به بى «تهور»
له ژيننا برۆن له گهل «تطور»
* * *
واته بى هه يه پاي بگره به دل
«تطور» بو دين نابى به موشكل
حه قيقهت و ينهى نوورى هه تاوه
به كار هه تا هم دونيا ماوه

عهداڤت وښه‌ی کوره‌ی زه‌وییه
 پیوستی شوینی به‌رزی و نه‌وییه
 عقڤل به‌وښه‌ی پرووناکی چاوه
 پیوستی تویه تا عومرت ماوه
 ناموس یو به‌شهر هؤی که‌رامه‌ته
 روکنی ژبانه و زور به‌قیمه‌ته
 ئازادی به‌شهر له حال و مالا
 شان به‌شان ئه‌روا له‌گهڤ که‌مالا
 سوجه‌ی به‌نده‌گی، ریازه‌ی نه‌فسی
 پیوستی تویه بو ژینی قودسی
 ئینسان له‌حیوان زور جیاوازه
 ئه‌م ئارام ئه‌روا و ئه‌و به‌جانبازه
 دین ئینسان ئه‌کا به‌ئینسانی به‌رز
 ناهیللی بیی به‌وه‌حشی سه‌ر‌عه‌رز
 ئه‌م حه‌قایقه‌ قه‌ت کونه‌ نابین
 فه‌رزه بو٥ هه‌رچه‌ن له‌سه‌مادا بن

* * *

دين پيوسه

دين قووتی رڳو حه وه کوو نان و ناو
دين بڙ ڙيني تڙ ټه بي به هه تاو
بي هه تاوی رڳو سه مه ر پي ناگا
به بي تاوی دين به شهر تي ناگا
چ ټينسان ټيکه باوه پي وا بي
ټه تڙ ټه غه دراجه زايي نايي
چ ټينسان ټيکه ټينسان بکوڙي
به وټنه ي هه نار خوټي هه لمڙي
چ ټينسان ټيکه به هه وا و توغيان
جيهان ټه ټينسان بکا به زيندان
چ ټينسان ټيکه وه ټنه ي که وه مار
په لامار بدا بڙ گياني هه ڙار
چ ټينسان ټيکه به په ستي نفوس
هيڙش بباڻه سه ر مال و ناموس
حه قيقه تي دين وټنه ي قه لايه
ټينساني بي دين دهر د و به لايه
بڙ عالم دهر کهوت له سه ر به راورد
مه ر حه ق بوو ڙيا و هه ر ناحه ق بوو مرد

رۆحی دین حه‌قه له‌م رپووی دونیایه
 مایه‌ی «خلود»، هه‌تا هه‌تایه
 ورده پێویستت له‌سه‌ر ئیجتیهاد
 دین مه‌نعی ناکاله ئاده‌میزاد

* * *

ئه‌و موهمماته ئیشاره‌م بۆکرد
 بۆت به‌یان ئه‌که‌م بۆی بپروانه‌ ورد
 ئیسلام له‌بۆتۆ ئه‌بێ به‌ په‌هه‌بر
 بۆشتی به‌سوود له‌ بیره و باوه‌ر
 ئه‌لێ پێویسته باوه‌رت بپێ
 که‌ په‌روه‌ردگار بۆ دنیا هه‌بێ
 خاوه‌ن که‌مال بێ و له‌ نووسان به‌ری
 به‌ مه‌عنایی عام بپێ ده‌ردی سه‌ری
 ئه‌بێ ئایینی بپێ بۆ عاله‌م
 ری نیشان بدا به‌ به‌نی ئاده‌م
 واسیته‌ی ئه‌مه‌ فریشته‌ی ئه‌مین
 «کُتُب» ی هینا له‌بۆ مورسه‌لین
 له‌م کتیبانا به‌یان کراوه
 له‌سه‌ر کرده‌وه جه‌زا دانراوه
 هه‌تا رۆژی ئییت، یانی قیامه‌ت
 جه‌زا وه‌رئه‌گرن ئه‌فرا دی ئوممه‌ت

باوهرت و ابی خالیقی دنیا
خالقیه له بسۆ جه میعی ئەشیا
هەرچی ئەو ئەیکا خاوەن حیکمه ته
ئە گەرچی دەرکی حیکمهت زهحمه ته
باوهر به خوا و فریشته و پرهه بهر
به کتیب، به جهزا، به قهزا و قهدهر
ئوسولن، یانی بناغهی ئابین
پیویسته له سهر گشت موکه للیفین
له موهمماته بسۆ هه موو ئوممهت
که تهوانای بوو ئەدای شه هادهت
شه هادهت وینهی دهفتهری نفوس
ئیسلام دهرئه خا بسۆ به خوسوس
ئهمجار پینچ فهززه که ناوی نوێزه
دوو یان بسۆ شه وه و سییان بسۆ رۆزه
ئهمجاره پۆزوی مانگی په مهزان
له گشت سالیکا له ماوهی ژیان
جازه کاتی مال بسۆ موسولمانان
واناو براون به نه سسی قورئان
ئهمجاره جه ججی «بیت الله» ی ئە کره م
له شاری مه ککه، که عبهی «مُعَظَم»
له عومرا جاری به شه رتی ئیمکان
له سهر ده ستووری خودای لامه کان

لہ مہماتہ دووری لہ تاوان
ئہوہی زیانہ بڑ ماوہی ژیان
بڑ پاراستنی دین و گیان و مال
بڑ پاراستنی نامووس و کہمال
ئہمانہ ہموو دستووری «عام»ن
خاوہنہ کانیان بہ حق نارامن
ہہرکس تی بگا لہم لاپہرانہ
باوہری ئہی بہم باوہرانہ

* * *

حیکمەتی ھەندیٰ لە ئادابی دین

چا بە قەی ئیمکان حیکمەتە کە یان
بە کورتی و سافی بۆت ئە کەم بە یان
بەو باوەرپانە دل ڕووناک ئە بێ
وێلی کردەووە و خولقی چاک ئە بێ
چونکی کردەووە بارە ی باوەرپە
خاوەن بیری پاک زۆر دوور لە شەرە
بیری ڕووناک بێ ئاوە کە ی سافە
کەشتی ئاوی صاف خاوەن شە فافە
باوەرپێ باش بێ دوو بارە ی^۱ تیا یە
یە کەم: بە ندهی زاتی خردایە
دوو ھەم: دئسوۆزی بو ئادە میزاد
تا ھەموو بژین ئازاد و دلشاد

* * *

بە «شەھادتین» خۆت پیشان ئە دە ی
بیرو باوەرپێ خۆت ئیعلان ئە کە ی
موقەددیمە ی نوێژ ھۆی «نظافت»^۲
مایە ی دوور کە وتن لە کە سافە تە

۱. کە لک، سوود.

ئىنسان سبەينى كە ھەستا لە خەو
 وا بە لەشەو ھە چلكى كاتى شەو
 ئاين پيٽ ئەلئى لەشت بشورى
 لە پيسى و پەستى ھەزعت بگورى
 ئەمجارە ھەرزى بەندە گى بكەى
 بە دووركات نوٲر خوت نيشان بەدى

* * *

باش ھەتاو كەوتن ھەتا نيوہ پو
 ئىنسان مەشغوولە بە ھوى ژينى خو
 لەش، بە خسووس روخسار، ھەموو دەست و پي
 چللك و عارەقى لئى پەيدا ئەبئ
 ھەلاوہ كاتى سەرفى تەعامە
 كاتى پىعايەى پاكى ئەندامە
 كاتى تاعەتى زاتى خودايە
 كە تەوئىقى داي پاىە بە پاىە
 لەم نيوہ پوژا تاعەت و پاكى
 ئەبئ بە ماىە بو دئ رووناكى

* * *

عەسر مەوسىمە بو ئىستىراحت
 لئرا «نظافت» چاكە بو بەشەر
 كاتى شىوانىش كاتى تەعامە
 بىجگە لە خوړاك كاتى تاعەتە
 بو رابواردن لە گەل جەماعەت
 ھەتا گىرۇدە نەبن بە زەرەر
 پىوستى ئىنسان پاكى ئەندامە
 تاعەت بە پاكى ھوى سەعادەتە

* * *

عیشا کاتیکە ئینسان ئەنوی
حەواس لە پاسى بەدەن ئەکەوی
لەم بى ھۆشیا نایەوی ئیسات
ئینسان تروش ئەبى بە «مستقذرات»^۱
بۆ یەکی ساغى و سىححەتی بوی
پىویستە لە گەل پاکیا بنوی

* * *

حیکمەتی غوسلی جەمعی ئەندام
لە پاش جەنابەت لە دینی ئیسلام
ئەمە بە ئینزال کاتى ھاتە جى
بۆ ھەموو «مسام»^۲ تە ئیسیری ئەبى
بۆ کردنەوی ئەو مەسامانە
خۆ شورین مایەى ساغى گیانە
بۆ یە دوکتۆران لەسەر خاس و عام
بىراریان داوہ شورینی ئەندام
ھۆی گەردەوہ بوون لەبۆ نوێژە کان
ئولفەتی دلە بۆ ھاودینە کان

۳

تایبەتی جومعە گەورەى پۆژانە
ھۆی یە کگرتنی موسلمانانە

۱. گەندەلی و پۆخلاوات.
۲. کونە وردیلە کانى لەشى مروّف.
۳. لێرەدا بە یتیک ھەيە و لە دەسخەتە کەدا تەواو روون نیە.

تا پیشه‌وایان جیداری ره‌ه‌ب‌ه‌ر
 سه‌رکه‌ون بۆ سه‌ر مه‌قامی مین‌ب‌ه‌ر
 به‌ مرناسی چه‌رخ‌ی پرووی زه‌مان
 ئاگادار بکه‌ن گشت موسولمانان
 به‌ دوو خو‌تبه‌ی به‌رزکۆرت و پر مه‌عنا
 خه‌به‌رداریان که‌ن بۆ دین و دنیا
 ئه‌وه‌ی پی‌ویسته‌ بۆ ژینی «مؤمن»
 ئه‌وه‌ی چاره‌یه‌ بۆ کینه‌ی دوژمن
 * * *
 جا بینه‌ سه‌یری ئه‌م گرد بوونه‌وه
 له‌ گه‌ل ته‌ریبه‌ی په‌هنموونه‌وه
 پوژی پینج ده‌عه‌ زۆر بن یاخۆ که‌م
 هه‌فته‌یی جارێ هه‌موو به‌ سه‌ر جه‌م
 وه‌ریگرن ده‌رس و ته‌ریبه‌ی ئیسلام
 نه‌زان نامینی له‌ سه‌ر پرووی ئه‌بیام
 بیجگه‌ له‌ باره‌ی پیروزی بۆ دل
 بیجگه‌ له‌ چاره‌ی هه‌زاران موشکل
 بیجگه‌ به‌ خشی خودای عاله‌مین
 بۆ دل و گیانی گه‌لی موسلیمین
 که‌ نوێژ می‌عراجه‌ بۆ دلی ئاگا
 به‌رز ئه‌بیته‌وه‌ بۆ فه‌یزی خودا

ئەبىي بە ھەسار لە فەحش و مونكەر

لائىھەبا لە دل خەسارى خەتەر

* * *

بىنە تەماشاي حېكمه تى پۇژوو

پايەبە لەبۇ بەرزى خولق و خوو

پۇژوو دوژمنە بۇ نەفس و ھەوا

نەفس پام ئەكا بۇ حوكمى خودا

پۇژوو ھات و چووى شەيتان ئەبىرئ

بۇ دلئى ئەوئى كە پۇژوو ئەگرئ

پۇژوو دەروونت پاك ئەكاتەوہ

لەو خولقە پيسە وابەلاتەوہ

پۇژووہ دلئى نوورانى ئەكا

وئىنەى فرىشتە لەناو فەلەكا

پۇژووہ وئىنەى مەكىنەى بەتاو

دلئى ئىئىتە جۇش بە وئىنەى ھەتاو

پۇژووہ ماىەى ئارامى تۆبە

لەو پەلەپەلە بە نەفسەوہبە

پۇژوو ئىنسانى پىئى ئەبىي بە مەرد

خۆى پىئى ئەگىرئى كاتى ئىش و دەرد

پۇژوو لائىھەبا ئەو دەردودايە

لە ناو مەعیدەى ئادەمىدایە

بہ پوڑووی بہ حق ٲہبی خہبہردار
 لہسہر ٲہحوالی ٲینسانی ہہزار
 مہتہلی ہہیہ وہک واتہی قودسی...

ٲیر ٲاگای نییہ لہ حالی برسی
 ٲہمہیہ ہندی حکمہتی پوڑوو
 لای خوت رای بگرہ بہ وینہی میڑوو
 بوہ واجب بوو پوڑوو بو عالم

پاش دەوری ئادەم تا عەھدی خاتەم

* * *

ٲہتو پروانہ بو جہٲنی شادی پروانہ فہیزی گہردن ٲازادی
 ہہزار دوڑمنی دل پر لہ کینہ پاک ٲہبیتہوہ بہ سہفای سینہ
 چونکی لہ کاتی دەست کردنہ مل رہحمہتی خودا ٲہباری بو کول

* * *

حیکمہتی زہکات بہ دینی ٲیسلام
 یارمہتی دانہ بہ یاسایی عام

خودا ٲہیہوی ٲینسان خاویں بی
 بو سوودی ٲیسلام وینہی ہہویں بی

بہ ہہموو نہوعی داوای لی ٲہکا
 حہقی بہندہگی بو ٲہدا بکا

بہ سوجدہ بردن بہ ہوی نوٲڑہکان
 بہ ریازہتی پوڑووی پہمہزان

به بهخشینی مال له بۆ ههژاران
بۆ داماوانی پرووی پوژگاران
خودا نایهوی ئینسان «لئیم»^۱ بی
ئهیهوی به حق مهرد و کهریم بی
چ و یجدانیکه ئینسان دابگری
ئه و بژی و برای له برسا بمری
بهستی ته بیعت بۆ حه یوانانه
دوو ره له خو لقی ئه وهی ئینسانه
به کئی دهس ببا هر بۆ ده می خو ی
مه عنای ئینسانی پئی ناکه وی بۆ ی
هه رکهس له هه ژار ده رگای خانووی بهست
قایی په حمه تی له سه ر خو ی داخست
شه ره ف ئیخلاسه و که رامهت که ره م
شه ره ف و که ره م فه رزن بۆ ئاده م
مادام تۆ له گه ل براتا باش بی
له بۆ سوودی ئه و خاوه ن ته لاش بی
خودایش قایی خو ی ئه کاته وه لیت
ده قات له خیرات ئه داته وه پیت
به به ک دل ئه ژین له گه ل براکان
له پوژی په شاناکه ونه ته کان

بوويە ئايىنى ئىسلام بۆ نەجات
 فەرزى فەرموۋە فەرىزەى زەكات
 پېنج يەك و دە يەك، بىست يەك و چل يەك
 روكنى ئىسلامە بەبى شوبهە و شەك
 لە قووتا «دە يەك» يا «بىست يەك» فەرزە
 لەبۇ موسولمان ھۆى خۆشى عەرزە
 لە مالى نەختا و جىنىسى تىجارەت
 «چل يەك» واجبە بەبى خەسارەت
 ئەگەر فەرماندار باش بەجىبى بىنى
 ئىنسانى ھەزار قەت دانامىنى
 بىجگە لەمانە لەبەر ناچارى
 فەرزە سەرفى مال لەبۇ رزگارى
 لە دەستى پەستى دوژمنى كافر
 لە سالى قاتى نان ئەبى وافر
 لە باقى دەرد و موشكىلەى زەمان
 ھەتا رزگار بن گەلى موسولمان
 بەلام ئەمانە وینەى دەس قەرزە
 ھەزار كە سەركەوت دانەۋەى فەرزە
 جا دەستوورى وا بۆ بەنى ئادەم
 بۆ بەكار نايى لە ھەموو عالم

* * *

بئی بۆ حیکمەتی ھەجی «بیت الله»
بۆ خواوەن دەستان لە چەرخى دنیا
بەوینەى ھەتاو ئەگرى «خاقین»
نووری پەحمەتی خودای «مشرقی»
کە موسوڵمانان خواوەن مأل و جا
بپرۆن حازر بن لە لای «بیت الله»
جی بەجی بکەن «مناسک» ی دین
تەوافی کەعبەى قبیلەى سەرزەمین
یادی خودایە بە دلیکی پاک
دل بەمە ئەبئی بە جامی پرووناک
یادی ئیبراھیم «خلیل الرحمن»
بانى «بیت الله» بە عەزم و ئیمان
یادی جیھادی «رسول الله» یە
کە پرۆزى بەرزى چەرخى دنیا بە
نایبەتى کاتی چوون بۆ مەدینە
ببۆ زیارەتى ئەو نازەنینە
بارانى پەحمەت لە سەردا ئەپرۆی
دل بە نووری ھەق تەواو ئەبرۆی
یادی یارانى فیداکارانى
بۆ دین بوون بە قۆچ، قۆچى قوربانى
ھەتا تى بگەن کە دین و ئایین
چۆن بلأوہ بوو لەسەر پرووی زەمین

بىجگە لەمانە ھەزارن ڤەحمەت
 ئەبارئ لەسەر كۆمەلى ئوممەت
 كە گەردەوۈ بوون لەو دەر و دەشتا
 كە بەردى داوہ بەسەر بەھەشتا
 كە گەبىن بە يەك بە يەكەتى دل
 ۋەريان گرت لە يەك مەسئەلەى موشكل
 كە قسەيان كرد لە ۋەزعى ئەيام
 لە چارى دەر دو ئازارى ئىسلام
 گشت سەعاتىكى سەعادەتتەكە
 بۆ ئىنسانى پاك عىبادەتتەكە

* * *

بىجگە لەمانە ئايىنى ئىسلام
 لەسەر فەرموودەى «سەيد الأنام»
 ھات بۆ ئىتھامى دائىرەى ئەخلاق
 ھات بۆ ڤىرۋزى سەراسەر ئافاق
 يانئ سەمەرەى ئادابى ئىسلام
 ئەخلاقى بەرزە لەبۆ خاس و عام
 يانئ بە دارى ئەخلاق و ڤەوشت
 ڤووى زەوى ئەبئ بە باغچەى بەھەشت
 يەقین بەم تەرزە ئايىنى ئىسلام
 كافيە لەبۆ سەعادەتى عام

لہ مہ جوانتر پیم بلیٰ کامہ؟
کہ ئہ مہی و تمان دینی ئیسلامہ
لہ مہ زیاتر دینت بؤچیہ؟
کام چاکہ ہہ یہ لہ دینا نیہ؟
نوقسان لہ دینا نیہ بہ تہ حقیق
ئہ گہر موسولمان بیتہ سہر تہ تبیق

* * *

یانئ «محمد» ئامادہ کرا
بؤ دلی عاقل بوو بہ چل چرا
کارہ پای دینی زور خواہن بہرقہ
رہش و سپی و سوور لہوا بیٰ فہرقہ
ہہ تاو کہ ہہ لہات بہ ئہ مری خہ للاق
روون ئہ کاتہ وہ سہراسہر ئافاق
کویرئ نہ بیینی خہ تای ئہ و نیہ
چاوی خوی ہیژی بینایی نیہ
زور بہ ئیحتیرام بہ دلیکی ساف
بہ باوہری ساغ بکہ ئیعتیراف
موحہ ممہد ئاخر پہ ہبہری دینہ
بہ حق «رحمۃ للعالمین» ہ
پوژی کہ ہہ لہات بہ سہر عالہما
تاوی دابہ سہر بہنی ئادہما

بی‌تفاوته بو چینی و هیندی
 بو سامی و ئاری بو فورس و کوردی
 همه‌موویان بران به دینی ئیسلام
 به قه‌دهر ته‌قوا وهرئه‌گرن ئیکرام
 «فَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
 وَ سَلَامٌ اللهُ عَلَى الْمُرْسَلِينَ»
 * * *

پاش دینی ئیسلام ته‌ریقه‌ت چیه؟

پرسیاری سیزده‌هه‌م:
 مامۆستا، به دَل زانیم که ئیسلام
 په‌سه‌نده و به‌سه له‌بو خاس و عام
 پاش دینی ئیسلام دینی‌تر نییه!
 ئیتر پیم بلی ته‌ریقه‌ت چیه؟
 دین به وه‌حی حه‌ق هاته‌سه‌رزه‌وی
 که‌یشت به‌عالم بوله‌ند و نه‌وی
 ئە‌گه‌ر له‌دینه ئیسلام کافیه
 ئە‌گه‌ر دین نییه بی ئینسافی
 ده‌میکه به دَل ویلی ئەم سه‌ودام
 دَل بـریندارم، داماوای ده‌وام

وہلام:

شاگردى زانام سەرۋەرى گيانم
بەندى جگەر و نوورى چاوانم
من لە گەل تۆدام لەسەر عەقل و فام
پىرۆزى نىيە بى دىنى ئىسلام
بەلام ھۆشيار بە ئىسلام يانئ چى؟
بە چ ياسايئ ئىسلام دىتە دى
ئىسلام ھاتە جئ ھىچ باسى نىيە
لە ژوور پاستەوہ پاسئ تر نىيە
واتە خالىقى تەوانا و زانا
پەرى و ئادەمى بۆ دانش دانا
دانش بناغەى بىناى عىبادەت
لەسەر زانستە قەلاى سەعادەت
كە زانست بوو خزمەتكار ئەبى
بۆ خوداى عالم تاعەتكار ئەبى
وہ كوو دارىكى پىر بەرى سەر بەرز
بۆ خۆت و بۆ خەلك بە ھەرەدار ئەبى

* * *

خزمەت وتار و پەفتارى پاسە
كە پاستى نەبوو عالم ھەر پاسە
وتار و پەفتار درەخت و شاخە
باوەر پىشەيە، ئادەمى باخە

ئاوی ئەم پښه و درهختی باخه
 ئیخلاسی مەردی خواوەن دەماخه
 ئیخلاس بە فەیزه و بە سروشتی پاک
 بە هاومەشرەبی مەردی دڵ پرووناک
 ئادەم بە ئیخلاس ئەبێ بە کۆی «طور»
 ئەبێ بە مەزھەر بۆ تەجەللای نوور
 واتە و زەفتار و باوەر و ئیخلاس
 چوار پوکنی دینن لەسەر شیوەی خاس
 ئەم چوار پوکنە بون، ئیسلامی راسە
 ئەنا هەر ناو و هەر دەنگوباسە
 ئەوێ دیتە ناو تەنیا بە شیوە
 سوورەت ئادەمی و بە سیرەت دێو
 * * *
 خوا پەھبەری نارد بۆ ئەم سەر عەرزه
 بۆ تەمبێ هۆشیار بەم دەرسە بەرزە
 یانی بەبێ خووی پەھبەری نازدار
 کردەوێ ئینسان هەر ئیشە و ئازار
 بی سوودە حالی دوور لە حالی ئەو
 کەمائی دوور بی لە کەمائی ئەو
 پیرۆزی بەشەر ئەمە یە پەھبەر
 «مُكَبَّرَات بِي وَ تَوْش «مُصَغَّر»
 یانی ئەو حەسەن، ئەتۆش حوسەین بی
 لەسەر دەرزی ئەو بە عیلم و عەین بی

بەلام ھۆشيار بەو خۆت مەكە پەرۋش
كە چوۋى بۆ بازار لاي ئالتون فرۋش
دەسبېر و دز و درۋزن زۆرە
بە سوورەت پووناك، بە سىرەت بۆرە
نەچىتە داۋى دەسبېرى دەغەل
سەرگەردان نەبى بە ھەوا و ئەمەل
نیشانەى پاكان وايە بۆ فەتوا
دوورى لە ھەوا، نزيكى تەقوا
لە زاھىرى دىن قەتەن لانا دەن
حەقت پى و تن ملان بانادەن
لە لای ئەوانا خاتر جەم ئەبى
موحىبى شەرى شای خاتەم ئەبى
«سپماھم، سپنا أهْلُ الشُّهُودِ
مِنَ الشُّجُودِ وَ مِنَ الْجُودِ»
بۆ كەشتى نەجات ئەبى بە لەنگەر
بە وینەى "جوودى" «الله اكبر»
رەببى ئەكەر^۱، رەببى ئەنەر^۲
«رسول الله» يە تا رۆزى مەحشەر
رەببى لە گىژى كەشتى ئەم دونيا
پزگارمان بكە بۆ «رسول الله»
لەو دونياش لە ژېر ئالای رەسوولا
بمانبە لە گەل فەوز و وسوولا

۱. كەشتىيەوان، ئەو ەى كەشتى لى ئەخورى. ۲. مەردى شازەبا پەلە و پاەكانى بەنداىەتى.

بۆچى لاوان له ئايين دورن؟

پرسىارى چواردههم:

مامۆستاي زانا به ياسا و دستور

دهماخ پر له مؤخ، دل تيراو به نور

مادام ئهم دينه نورىكى پاكه

ههركهس ديندار بى دلى پروناكه

دين سه عاده ته و پيرۆزى ئادهم

هۆى سه ربه رزيه بۆ ئه هلى عالم

بۆچى وا ئيمپرو لاوانى ئيسلام؟!

لايان دا له دين بۆ بارى ئه وهام

بۆ بوونه دوژمن بۆ ياساي خوڤيان؟!

بۆ ئه و دستوره نازل بوو بوڤيان؟!

به هۆى چييه وه سهريان لى شيوا؟!

بۆچى دهروونيان له ئيسلام دىوا؟!

بۆچى سهركز بوون له بهر كافرا؟!

بۆ سه ودايان دى به سه خاترا؟!

پيم بلى دهواى ئهم دهرده چييه

بۆمان دهريخه چى ههيه و نيه

وہ لام:

نووری چاوانسم، پرووناکی دلم
چرای پرفسہفای مال و مہنزلم
جیہان دامہزرا بہ «سنت اللہ»
لہسہر ئەسبابہ سہراسہر دونیا
لہ ماددہ و مہعنا، «جۋہر» و «عرض»
ہہرکام بہسوودن بۆ نہوعی «عرض»
بہکی لہمانہ بۆت نہیبتہ جی
ئیشٹ ماتلہ و ناکہویتہ پری
کہ دینی ئیسلام عالہمی داگرت
کۆفر و گومراہی لہ ناوا لابرڈ
بہ دل دوژمنی زوری بۆ دەرچوو
بۆ تۆلہ سہندن ہاتنہ ہاتووچوو
دلیان ہاتہ سہر زیان لہ ئیسلام
چ لہ موسولمان، چ یاسا و نیزام
جا پاش ماوہیی لہ ئیسلام پابورد
گہلی کارہسات بہسہریا پابورد
لہ بہر بہدبہختی کاربہدہستہ کان
دار کہوتہ دەستی پەستہ مہستہ کان
غایاتی شہخسی و کورسی و خہیالات
گہلی زیانی گہ یاند بہ ولات

ھەلى ھازر کرد بۆ دەروون پېشان
 بۆ ئىمھاي ئىسلام بە پېشە كېشان
 لە مەشرېقەو ە جەنگى تاتارى
 ئەم چەرخەى گېرا بە كوورەى نارى
 لە مەغرىبەو ە جەنگى سەلىبى
 ھاتە دونىاۋە زۆر بە ە جىبى
 ئەو ەى ئەمانە ھىنايانە پېش
 بە مىزانى عام قەت نايىتە كېش
 چ بە قەتل و عام، چ تاۋى تالان
 چ لە ئازارى ژن و مندالان
 چ لە سووتانى كىتېخانە كان
 چ لە فەوتانى خانەدانە كان
 بە شېكى زۆرى ئاسيا سووتا
 لە سەد، نەو ەدى مەعلوومات فەوتا
 مىللەتى ئىسلام كز بوو بە جارى
 لە باخا نەما مەر دېك و دارى
 تا «صلاح الدىن» شامەردى ئە بىيام
 سەلىبى دەركرد لە خاكى ئىسلام
 پاش ئەم ەربانە لە ئەو روپاۋە
 دوژمنى ئىسلام چاويان كراۋە
 كەوتنە سەر فەننى عولوومى سەنعت
 خۇيان خازر کرد بۆ ھىز و ھەلمەت

رۆژ بە رۆژ ئەچوون بەرەو پرووی پيشه
خۆيان دامەزران بە هيز و پيشه
موسولمانە كان زۆر پاش كەوتوو بوون
نيسبەت بە دورژمن وئنهى نەبوو بوون
بە رەغمى هەموو ئەم كارەساتە
ئيسلام خۆي راگرت لەم سەر بيساتە
توركى عوسمانى هيزى پەيدا بو
ئيسلام ژياوه و سەرنگون نەبوو
بەلام بە فیتنه و شۆرشى تەيموور
ئاسيا شـيوا لە نزيك و دوور
تەكرار بە يارى خواي عالەمين
هيزيان گرتەوه توركان لەسەر دين
بەلكوو بە هەلمەت بەرەو ئەوروپا
گەلئ ولاتيان داگرت لە دونيا
جائەوروپايى كەوتنە ئەنديشه
تائەم توركانە دەرکەن لە پيشه
لە ئـيراندا بە بيري قەوى
كەوتنە «تأسيس»ى حوكمى سەفەوى
هەر بە تەگبیر و قيادهى ئەوان
حوكمى سەفەوى كەوتە ناو ناوان
ئـيرانيان گۆرى بە فیتنه و بیدعت
دايان لە دینی سوننه و جەماعەت

دىنى شىئەيان دانا بە پەسمى
 ئىسلام نەماوہ مەگەر بە ئىسمى
 ھەروا ئەفغانىش كەوتنە ئازادى
 لەبەر رزگار بوون لە شەپرى عادى
 پشتمەى پەيوەندى مەحبەت پچرا
 موسولمانانە كان دەستيان لىك برا
 جا شەپرى تورك و سوپاى سەفەوى
 ئىسلامى داخست بۆ پاىەى نەوى
 كاتى كە ئەمان گىرۆدەى شەپ بوون
 لە دەنگى تۆپ و تەفەنگا كەپ بوون
 ئەوروپائىيە كان مەشغوول بوون بە كار
 بە فەننى بەسوود بۆ غابەى دەمار
 بەو ھەلە ھەلكەوت فرسەتيان ھىنا
 كەوتنە ئەفرىقا و خاكى ئاسيا
 ھاتن بۆ ھىند و ئەندەنووسيا
 كەوتە لای ئەوان خەزىنەى دونيا
 لەولاوہ خاكى غەرب و جەزائىر
 كەوتە بەردەسيان وەك نانى حازر
 جا ئامادە بوون بۆ دەورەى دووھەم
 لەبۆ ئىستىلاى تەواوى عالەم
 ئەوروپائىيە كان چەننى پىشكەوتن
 موسولمانانە كان ئەونە پاشكەوتن

چونکی ولاتیان پاره پاره بوو
هه رکهسی بۆ خۆی به قهواره بوو
فهئن و سه نعه تیش نه بوو بۆ ئەمان
بهم ئەسبابانه پاش که وتن له وان
جا جهنگی به کهم هاته پیشه وه
دونیایا کهوته بهر دهرد و ئیشه وه
لهم ئەنجامه دا ئەوان کهوتنه سهر
ده وله تی تورکیش فهوتا سه راسه ر
هه رچهن به شیوه دامه زرایه وه
به شیوه و یاسای خۆی نه مایه وه
بهم ئیختیلال و ئەم سه ره وسه ره
ئاسیا شوبها به موسته عمه ره
ئهوسا که ئیسلام ئەژیا به عیززه ت
خاوهن بوو له بۆ هیممه ت و هه بیه ت
که وه حده ت نه ما شریت خاوه بوو
داوی حه و تالی بوو به تالی موو
ئه مجار بۆ مه عنا و ماده مان ده رچوون
هه رچهن به هیز بوون چهن قات زیاد بوون
هه رکهس هاوده میان نه بوو له جیهان
نه یان هیشت بچی به گه وره ی شاران
هه رکهس بۆ ئەوان خزمه تکار نه بوو
به فیلی ئەوان فهوتا زوو به زوو

له‌سەر ئاره‌زوو و مه‌به‌ستی خوڤيان
 و لاتيان به‌ش کرد بۆ ئيداره‌يان
 مه‌که‌تبه‌يان دانا به‌ هيواي به‌رزی
 وه‌هاکه‌ شوعوور له‌به‌ريا له‌رزی
 له‌باتی «تَثْقِيف»^۱ به‌ دین و ئه‌خلاق
 له‌ پيشه‌ی به‌ نرخ بۆ هه‌موو ئافاق
 ئه‌خلاق و دینيان خسته‌ دواره
 وتیان به‌ ئه‌خلاق بپرو به‌ولاره
 کاتی خواهن دەس بیری بگۆرئ
 به‌ونه‌زمه‌ ياسای عالم ئه‌گۆرئ
 که ئوممه‌ت گۆرایی پڤی «ثقافه»^۲ یان
 که‌وتنه‌ ته‌کدیری^۳ ئه‌سلافي خوڤيان
 که‌وتنه‌ سه‌ر هه‌وای نيزامی تازه
 هه‌ریه‌ک به‌ نه‌وعی و به‌ یه‌ک ئاوازه
 ئه‌حزاب هاتنه‌ پيش ئه‌فکار بوو به‌ فه‌رز
 هه‌وا خيوه‌تی هه‌لدا له‌سه‌ر عه‌رز
 له‌ گه‌لی شوڤنا نيزامی ئيسلام
 هه‌ر ناوی ماوه‌ وه‌ کوو ماده‌ی خام
 بيجگه‌ له‌مانه‌ سوپای «مُغْرِيَات»^۴
 دونیای داگیر کرد و لات به‌ ولات

۱. فێکردن و په‌روه‌رده‌ کردن.

۲. رووناکبیری، زانیاری.

۳. ئازاردان، ناشیرین کردن.

۴. فربوده‌ران، هه‌لخه‌تینه‌ران.

مه‌لها^۱ و سینه‌ما و ته‌له‌فیزیۆنه‌کان
مه‌لعب و نادى و باقى شوینه‌کان
موسه‌ووه‌راتى مه‌چه‌للالتى دوور
دونىای داگیر کرد له خوار هه‌تا ژوور
هیشتا هه‌ر باشه به‌م نیوه‌شه‌وه
که دینى ئیسلام خاوه‌ن پرته‌وه
چونكى که وکه‌بى عالم‌ئارای دین
نوورى قورئانه له‌سه‌ر عالمین
له‌سه‌ر پرته‌وى قورئانى عه‌زیم
له‌سه‌ر ئه‌خلاقى په‌سوولى که‌ریم
به‌شى ماونه‌وه له موسولمانان
که له‌سه‌ر حه‌قن به‌دین و ئیمان
له‌هموو سینفى مولکى و مه‌ده‌نى
له‌سه‌ر دین ماون به‌ئه‌رجومه‌نى
پاش چه‌رموزاخى دوژمنانى دین
دینیان کردووه به «حیل‌المین»
* * *
ئه‌مجار ئه‌پرسن کامه‌یه‌ چاره
بۆ موسولمانان له‌م پرووى دياره
من به‌حەق ئه‌لیم چاره مه‌علوومه
به‌دینى ئیسلام خه‌تى مه‌پرسوومه

گەرپانەو ەبەبە بۆ حوكمى قورئان
 لەسەر پرووناكى دەستورى ژيان
 يانى ئەم دىنە بۆ دىن و دونيا
 ئىنسان ئەباتە مەرتەبەى عوليا
 واتە دوو شتە چارەى موسولمان
 بۆى بە عىززەت لەسەر پرووى جىهان
 بگات بە خودا لەگەل پەزادا
 بى ئازار لە ژېر بارى سزادا
 بەكەم: عەقىدە و كردهو ەى پەھبەر
 يانى حەزرتى «سید البشر»
 دوو ەم: ەەر عىلمى بەسوودە بۆتان
 بستان پارىزى لە شىو ەى سووتان
 دىن بىرە و باوەر، كردهو ە و ئەخلاق
 كە ئەبن بە ەوى پرووناكى ئافاق
 فەن عىلمىكى وا سبەىنى پروا
 لەبۆ پىشكەوتن ەتا پۇزاوا
 لە ەموو فەننى عەرزى و سەماوى
 كە ئەبى بە ەوى چارى دامامى
 ئىمەش ئىنسانىن و ەها بىنە دەو
 زۆرى پى ناچى ئەگەىنە پرتەو
 من ەيوادارم كە ەنۆشيارەكان
 بۆ ئەم چارەى بىنە سەر تەكان

رازی!

رازیگم ههیه بۆ بههره مەندان
له رازی کۆنهی گهلی پیشینان
به کئی عاشق بوو بهوینهی «لهقلهق»
له دونیا گهردی ته بهق به ته بهق
گومانی و ابو لهقلهق بیرۆزه
بۆ هانا و هاوار تهیری دلسۆزه
وتی: چاک وایه برۆمه پهناي
به ههوال پرسى و به مه دح و سهناي
بپرسم ههوال بۆ به چکه کانی
بۆ برا و دۆس و ئاشناکانی
به لکوو به سۆزی دهروونی پاکى
دوعام بۆ بکا بۆ دل پرووناکی
جا ههستا و پۆیشت به قه در و ئیکرام
بۆی ته قدیم فهرموو دروود و سهلام
پئی وت: ئه ی حاجی لهقلهقی عهزیز
ئه ی تهیری دلسۆز بۆ خاوهن ته میز
دلسۆزی ئادهم، دوژمنی ماران
جیهان گهرده که ی پرووی رۆزگارارن

دەمىكە چاوم نەكە وتووۋە پىت
 وا ئىستە ھاتم ۋەستام لەبەر پىت
 ئەحوالت چۆنە لە دەستى خەلكان
 چۆنە ئەحوالى وردە بەچكە كان
 حاجى لەقلەق گيان تەبرى گەلگەلى
 چۆنە سىمورغ تۆعەشقى عەلى
 چۆنە ئاشناى سىنە و دل سافت
 ھاۋرازى نازى پاش قوللەى قافت
 من شادمانم بە شادى ئىۋە
 بۆ ھەۋال ھاتم ۋەستام بە پىۋە
 كە لەقلەق بىستى ئەم راز و نازە
 ئەۋنە دلشاد بوو ئەتوت شاپازە
 شەقەى دا لە بال، لە سەر ھاتە خوار
 بە خۆش ئامای دۆس كەۋتە سەر وتار
 باسى دلخۆشى خۆى و بەچكەى خۆى
 باسى سىمورغى گىپرايەۋە بۆى
 لەپاش ماۋەيى بە دەۋر و دىمەن
 ژيان پىكەۋە لە ساحەى چىمەن
 كاتى ھاتە پىش ۋادەى جىايى
 كابرا ھاتە باس بۆ مال ئاۋايى
 لەقلەق پىى فەرموۋ: چىيە دلخۋازت
 بەل بەجى بىنم ناز و نيازت

وہلامى داوہ: من دلّہندی تۆم
ساغى تۆم ئەوئى و دۇعايى بۇ خۆم
جا بە سۆزى دلّ جەنابى لەقلەق
سەرى ھەلبېرى بۇ سەماي ئەزرەق
وتى: ھەرچەنئى من شەرمەسارم
رەببى بۇ ياران من تىكاكارم
ھەرگىز نەيئىشى لە جەستەي ئەوان
ئىسقانى بى گۆشت، گۆشتى بى ئىسقان
لەناو ئەمانا بە تايبەتى دلّ
ئەمجا ئىشى دان، موشكلە موشكل
بەلام ئاسانە چارى دان ئىشان
بەكەم: دەرمانە و دووھەم: دەرکىشان
چاويش نەمىنى چارى، کوپر ئەكرى
بەلام دلّ نەخۆش بە ئازار ئەمرى
ھەركەس بى دلّ بوو گىرۆدەي دەرەدە
كارى موشكلە و ھەناسەي سەردە
گەلى لەناو خۆ دلّيان بئىشى
ھەرگىز مەبەسيان ناچىتە پىشى
ھەرگەلېكم دى كە دلّيان ساغ بوو
دىن و دونيايان بە حەق پەرداخ بوو
بەلام ئەوگەلەي دلّيان ساغ نەبى
بە داخىي عالەم دلّيان داخ ئەبى

هەر بێ دلی بوو بۆ گه‌لی ئیسلام
وا پاشی خستن بۆ جه‌وری ئە پیام
موسوڵمانه‌کان هه‌تا یه‌ك دلی بوون
هه‌موو خاوه‌نی ماڵ و مه‌نزلی بوون
من هیوام وایه به‌ یه‌کیه‌تی دلی
بگه‌رینه‌وه بۆ ماوا و مه‌نزلی
* * *

جه‌بر و ئیختیار

پرسیاری پازده‌هه‌م:

مامۆستای زانای، خاوه‌ن بیر و هۆش
ده‌رمانی دلی ئینسانی نه‌خۆش
نوخته‌یی هه‌یه بناغه‌ی ئیشه
له سه‌رچاوی دلی مایه‌ی ته‌شویشه
وه‌کوو خۆت فه‌رمووت خالیقی عالم
خالقه‌ له‌بۆ کائینات سه‌رجه‌م
هه‌ر شتی خواستی خوا‌ی له‌سه‌ر بێ
ئه‌بێ هه‌ر بێ و نه‌بوونی نابێ
ئیتیر بۆچ به‌شه‌ر له‌سه‌ر خێر و شه‌ر
وه‌رئه‌گرێ جه‌زا و ئه‌بینێ زه‌ره‌ر

ئەم حەقىقەتەم بۇ بەيان بىكە
دلى بىمارم بۇ دەرمان بىكە
كە خوا خالىقە بۇ كىردارى من
چى ھۆى جەزايە، يا ئازارى من
جا كە قەزاي حەق ھەرگىز ناگۆرى
بەشەر بۇ پارىز بۆچى ھەلسوورى

وہلام:

ھىزى ئەنئوى دل، نوورى چاوانم
ھۆى ئاسايشى ماوہى ژيانم
ئايىن پەرستان لە پرووى پۆزگار
باوہريان وايە خواى پەرورەدگار
پەرورەدگارە بۇ گشت مەوجودات
بى گيان و گياندار، بەشەر حەيوانات
ھەرۋەھا لە بۆ كارى ناچارى
وہ کوو مەرگ و ژين بە بەختيارى
وہ کوو جوانى يا ناشيرىنى
وہ کوو سىماى پاك كە خۆت ئەبىينى
ئەوہى مەوزووعى باسى جاريە
تەنيا كىردەوہى ئىختيارىيە
وینەى وتار و كىردەوہ و پەفتار
وہ کوو بەخشىن و نۆشىنى ھۆشيار

به بیری گه‌لی سوننه‌تی ره‌ه‌ب‌ر
 ئە‌مه‌یش مه‌خلۆقه بو خودای ئە‌ک‌ب‌ر
 ئە‌ن‌یا ک‌ه‌س‌ب‌ه‌ ک‌ه‌ له‌بو ئاده‌مه
 باقی ه‌ه‌واله‌ی خودای عاله‌مه
 بو ئە‌م ک‌ه‌س‌ب‌ه‌یه ته‌کل‌یف ک‌راوه
 له‌سه‌ر ئە‌م ک‌ه‌س‌ب‌ه‌ تو‌ل‌ه‌ی دان‌اوه
 به‌لام به‌بیری ماعه‌دای ئە‌مان
 نه‌وع‌یک‌ی تره‌ ئە‌ه‌وزاع‌ی جیهان
 جا با در‌یژه به‌م باسه‌ بده‌ین
 باسی بیره‌کان به‌ پاستی بکه‌ین
 * * *
 لای «معتزله» ئیش به‌ ئیختیار
 مه‌خلۆقی عه‌بده به‌بی «اضطرار»
 لای «فلاسفه» یش مه‌خلۆقی عه‌بده
 به‌لام به‌ پشته‌ی ناچارى به‌نده
 چونکی لای ئە‌وان ئە‌سباب هاته‌ جی
 «تخلف» مه‌نعه و «مسبب» ئە‌بی
 ئە‌م دوو بسیرانه‌ لامان به‌تاله
 ئیجاد له‌بو عه‌بد قه‌تعه‌ن مه‌حاله
 به‌شه‌ر نازانی چۆن ئە‌بی ئە‌نجام
 نازانی چه‌نده ه‌ره‌که‌ی ئە‌ندام

چلۆن خالیقی بۆ نه زان ئه بی
زانالهم ئیشه زۆر چهیران ئه بی
«أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ»^۱ وایی
ئیجاد بۆ جاهیل به قه تعی نابیی
علاوهی نه سسی خالیقی بیچوون
«وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ»
«اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ»
غامٌ لِكُلِّ ضَوْءٍ وَ قَيْءٍ»
بۆ یارمه تی بوو ده لیلی ئایه ت
به لکورو بۆت بیی به هۆی هیدایه ت
له لای «جبریّه» یش ئینسان ناچاره
به وینه ی مردوو، یا به رد و داره
ئه وه ی ئیته جیی به خودایه و به س
به شهر بیی ده خله حه تتا له نه فه س
ئه مه یش خه تایه، چونکورو ئه زانین
ده خلمان هه یه هه تا بتوانین
بت جوولینه وه تا هه ستیته وه
یا خۆت به دلخواز بجوولیتته وه
فه رقیکی پۆشن له به ینا هه یه
له ما چاره دار، له و بی چاره یه
کاتی هه لکه وتی خۆت دائه مینی
ده ستت پیوه نین تو له ئه ستینی

۱. ئایا که سینک ئەم خەلکە ی دروست کردیی، بە نەهینی ناو دلیان نازانی؟

ئەگەرنا بۆچی تەکلینی خودا
 پرووناکا لە کەس لە کاتی خەودا
 یانی خیتابی تەکلیف و ئیلزام
 نەك «خِطَاب الوَضْع» بۆ حیفزی نيزام

* * *

بە بیری ئوستادا^۱ بە «قُدْرَتَيْن»
 خودایە و بەندەیش هیزی بۆ عەینە
 بە خواستی خودا هیزی بەشەر دئی
 هەتا کوو تۆلەهی لەبۆ بیته جی
 ئەمەیش لای ئیمە دوورە لە هودا
 بەشەر شەریك بیی لە کردەوه‌دا
 لای «باقلانی» خەلقى زاتی کار
 مەربووتی هیزه بۆ پەروەردگار
 وەسفی تاعەت و مەعسیەت ئەبی
 بە هیزی بەندە جی بە جی بیی
 بەن لەبۆ حەقە، پەنگ لەبۆ بەندە
 لەم پەنگ‌بازیبەش دل دەردمەندە
 ئەگەر بەن نەبی پەنگ‌کەر چی ئەکا
 ساقی بەبی جام ئاو لە چی ئەکا

* * *

۱. ئەبوو ئیسا حاقی ئیسفەرائینی.

بۆ ئه هلى سوننهت به ياساي كىتاب
بۆ خودا خهلقه و بهنده «اكتساب»
لهم كه سبا واتهى دوو كهس ئىته دى
يه كه م «ئەشعەرى» دوو «ماترىدى»
به دل هۆشيار به ئەگەر ئەته وئ
كه سبى ئەشعەرى بۆتۆ دهركه وئ
خودا به قودرهت عىلمى داوه پىت
له خىر و شهرى ئەوهى ئىته پىت
هئىزى ئىيراده خواستى پىت داوه
كاتى كارى بوو داير لهو ناوه
خۆت به داماوى دهردى سهر نه دهى
ته رجىحى لايى له دوو لا بدهى
قودرهتى داوه ئەتوانى بيكهى
هر لايى به خواست ته عىنى بكهى
ئەم سى سيفه ته دياره و مه شهوود
داويه به بهنده خالىقى مه عبوود
جا كاتى زانست پرووى كرده كارى
خواستت هاته جى پرووى كرده بارى
قودرهت دى بۆى بىنيتيه وجوود
له ويا بۆت ئەكا «خالق الموجود»
دهى پىكه و تنى ئەم سيفه تانه
كه سبه به بىرى ئەم زانامانه

ھەرچەن تەئسىريان نىيە بە ئىجاد
 چوون ئىجاد «حَصْر» ە بۇ خوداى عىباد
 بەلام بە عادت ئەبن بە سەبەب
 بۇ ئىجادى حەق باش و مورەتتەب
 بۇ سەبتى ئەمە شەخسى ئەشعەرى
 بەيانى ئەكالا ھەوا بەرى

* * *

يەكەم: بە عىلم و خواست و تەوانا
 كردهو ە ئەكەبن لە پرووى جىھانا
 بە پرووناك ديارە لەناو وىجدانا
 ەلاقەدارىن لە كارەكانا
 غەبرى و جوودى ئەم سىفەتە
 سىرپرى ەلاقە لامان پەنھانە
 مانبعى نىيە نەزانىن چىيە
 سىرپرى ەلاقە زۆر پەنھانىيە

* * *

دووهەم: ديارە لەسەر پرووى ئافاق
 خوا تەكلىف ناکا بە «مالا يُطَاق»
 ھەر كردهو ەيىك لە تاقەتا بى
 ھۆى تۆلەى تۆيە ھەرچۆن پەيدا بى
 ئەو ەندە ھەيە بەيانى تاقەت
 بۆمان ناوترى لەسەر حەقىقەت

* * *

سپہم: ئادەمی ئەگەر بئی بەش بئی
لەو کردەوانە لەوۆ ئینە جنئی
بئی سوود دەرتە چئی لەسەر پرووی جیہان
وہ حسی و ناردنی گہلی پەھبەران
ئەمەیش لە حکمەت بە ئەمیال دوورە
کەوا بوو بەشی بەشەر زەرورە

* * *

ئەمجار بڕوانە وینە «مُھتدی»
بۆ کەسبێ بەشەر لای «ماتریدی»
ئەئیت ئادەمی مەخلووقە و ناچار
لە خەلقى خۆیا و سیفاتا یە کجار
یانئ لە ئەسلی ئەوسافە کانا
زانست و خواست، هیزی تەوانا
بەلام بۆ ئەوہ چاریکی هەبئی
لە کارا وینە بەرد و دار نەبئی
خودای بئی هەمتا بەبئی دەردی سەر
سەرفی ئەو خواستە داوہ بە بەشەر
یانئ ئەو وەسفە کە خواستی تۆبە
رەبتی بە کار و بە دەستی تۆبە
وہ کوو چۆن بینش بە ناچارییە
بەلام پوانین ئیختیارییە
بە خواستی کوللی تیایا ناچاری
لە سەرفی ئەوا بە حەق موختاری

ئەم سەرفە مەلّی خەلق و ئیجادە
 ئیجاد بۆ «عَین» و «عَرَض» ئازادە
 ئەم سەرفە وەسفی ئیعتیبارییە
 لەسەر «تفویض»ی زاتی بارییە
 جا ئەگەر مەیلت «تفویض»ە بۆ حەق
 ئەشعەری بگەرە، راست و «مُصَدِّق»
 ئەگەر تالیبی بۆ ئارامی دڵ
 لای «ماتریدی» وەر بگەرە مەنزڵ
 * * *
 کە باش حالی بووی لە دەخلی بەشەر
 بە یاسای کەسبی راستی موعتەبەر
 بزانه خودا خواستی هەرچی بێ
 لەسەر خواستی ئەو ئەشیا ئیتە جی
 بەلام بە خواستی حەزرتی باری
 لە کەسبی خۆتاقەت ناچار نابێ
 عیلم و ئیرادە و تەقدیری مەشهور
 مانای وانییە تۆ بێ مەجبور
 مەعلومی ئەهلی عیرفان و عیلمە
 کە ئیرادە‌ی حەق تابیی عیلمە
 عیلمی ئەزەلیش تابیی فیعلە
 فیعلی موکەللەف مەتبوعە و ئەسلە

خۇدا زانىيويه تۆ به ئىختيار
له «مُسْتَقْبَل» دا چۆن ئىتته كردار
له سهر ئه و عيلمه ئىرادهى فهرموو
وا خواستى عىلمى و عىلمى فيعلى بوو
يانى زانىيويه كاتى «مُسْتَقْبَل»
چلۆن «مُكَلَّف» ئىتته سهر عه مهل
خواستى به و جوۆره پرووى كرده ئه شيا
ههركام له و كاتا بووى قهرار دريا
كه بپرپارمان دا «قضا» زانسته
خواستيش به و شيوه پرووى له مه بهسته
قهرت ئىجاب نايى بۆ كرده وهى تۆ
تۆ ههر موختارى له كرده وهى خۆ
وينه يى ئه لىم بۆ كه شف و «توضيح»
له لاي عاقلان شيرينه و مه ليح
ئه گهر كاشفى بزانه گهنجى
ئه دؤزىسته وه بى دهر د و په نجى
ياخود بزانى ئىمپرو له بازار
به هۆى شتىكوؤ ئه گهى به ئازار
له سهر تۆ نايى به هۆ بۆ «اجبار»
نه بۆ گهنجه كهت، نه له بۆ ئازار
ههروايه عيلم و ئىرادهى بارى
بۆ كرده وهى تۆ ئه تۆيش «مُختار» ي

له ئەسلا زانی به ئەحوالی تۆ
 بۆیە خواستی بوو بۆ ئەفعالی تۆ
 خواستی تۆ نابێ بەبێ خواستی حەق
 خواستیشی بۆ عیلم تابیعە و «مُلْحَق»
 عیلمی حەق کە شەفی کردەووەی تۆی کرد
 «فَجَرَى بِه التَّقْدِيرُ الْمُطْلَق»
 ئەمە بۆ عاقل مەفهوومی سافە

غەیری ئەم شیۆرە شیۆرە خیاڵە

* * *

بێینە سەر لادان لە ئەسبابی شەر
 یا کوۆشش کردن لەبۆ خیر و فەر
 «سنة الله» یە لەسەر رووی جیهان
 ئەسباب و «شروط» بۆ پروداوەکان
 گەلی ئەسباب و گەلی «مَوَازِع»
 گەلی «دَوَاعِي» و گەلی «دَوَافِع»
 سەبەب و شەرت و مانیع و ئالات
 بۆ ئەشیا هەیه لە رووی سەربەسات
 نان و ئاو مایە زیننی ئینسانە
 سووژدە و عیبادهت مایە ئیحسانە
 لافاو بۆ تەخریب، ئاگر بۆ سووتان
 هێرشێ دوژمن هۆنە بۆ فەوتان

شۆرپش و غەوغا مايەى فەنايە
ژىن ناخۇش ئەكەن لەم پرووى دونيايە
خودايش ئامىرە بە ئەسبابى خىر
«ناھى» يە لە زىيان بۇ خۇت و بۇ غەير
تۆيش لەسەر ياسا ئەبى تىكۆشى
شىرىنى و تالى ئەبى بىنۆشى
بەلام نازانى لەسەر كام سەبەب
نەجاش وەرئەگرى و ئەگەى بە مەتلەب
يا كام مانىعت لى ھەلئە سوورئ
رىگەى مەقسوودى خىرت ئەگۆرئ
خودا ئەزانئ بە چى پى ئەگەى
بە كام كۆسپى رى بە مەبەس ناگەى
لە.....عەقل و فام
.....تىكۆشى بە تۆ.....ئەنام^۱
نابى تۆ بلىيت «قضا» براوہ
ئىتر بى سوودە كۆشش لەم ناوہ
قەزاي نامە علروم چۆن ئەبى بە ھۆ
لەبۆ تەممەلى و سەرگەردانى تۆ
كاتى ھاتە جى ھۆى سوود ياسزا
بۆت دەرئەكەوئ تەقدىر و قەزا

۱. ئەم بە يتەش لە تىكستە كەدا ناتە واوہ.

ئایه‌ی ﴿لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ﴾^۱

بۆ قه‌زایه‌که له لای تو‌یه گوم
تۆ خۆت ون مه‌که له مه‌یدانی کار
«وَاللّٰهُ هُوَ الْوٰجِدُ الْقَهَّارُ»

پاسته‌فه‌رمووده‌ی په‌هه‌به‌ری کولله
«كُلِّ مُيَسَّرٍ لِّمَا خُلِقَ لَهُ»^۲

تیکۆشه‌له‌سه‌ر یاسای موسته‌قیم
لاده‌له‌هه‌وای ئه‌ه‌فکاری سه‌قیم
ئهمه‌یه‌په‌نگه‌ی عه‌قل و هۆش و فام
ئهمه‌یه‌چرای نه‌جات له‌ئهوهم

* * *

بیجگه‌له‌مانه، ئینسانی والا
که‌له‌عه‌قل و هۆش نه‌بی ته‌وه‌للا
ئه‌زانئ به‌شه‌ر جیایه‌له‌هه‌یوان
به‌عه‌قل و عیلم و ئه‌خلاق و ویجدان
به‌فه‌ن و پیشه‌ی ماددی و مه‌عه‌نوی
به‌سه‌عی و کۆشش به‌بازووی قه‌وی
ته‌بعه‌ن مه‌ده‌نی و به‌یه‌ک موحتاجن
بۆ یاره‌تی یه‌ک زۆر ناعیلاجن

۱. به‌شیکه‌له‌ئایه‌تی ۱۵۴ی سووره‌تی ئالی‌عیمران، واته: ئه‌گه‌ر ئیوه‌له‌مال و حالی
خۆیشتانا بوونایه...

۲. هه‌رکەس ئاماده‌کراوه‌بۆ ئه‌وه‌ی بۆی دروست کراوه.

هەروا بە ھەوای ئارەزووی نەفسى
«تَعَرَّضُ» ئەكەن بۆ غايەى شەخسى
كەوابى ئەگەر جوزئى ئىختىيار
نەبى بۆ بەشەر بە كەسب و كردار
ئەگەر ياساينى نەبى بۆ ئەمەل
ئەگەر «حدود» ئى نەبى بۆ ئەمەل
نيزامى عالەم ئەروا بە جارئ
بۆ كەس نامىنى قەول و قەرارى
كەس مەخسوس نابى بە مولك و مالى
كەس تى ناكۆشى لە بۆ كە مالى
كەس مەسئول نابى لە جىنايەتى
كەس مەورد نابى بۆ شكايەتى
چونكى لە ئىشائەلى ناچارم
مەربووتى قەزا و بى ئىختىيارم
وینەى قەلەمى دەستى «خَطَّاط» م
ياخود مەقەسى دەستى «خَيَّاط» م
كەوابى عەقلەن فەرزە ئىختىيار
بى بۆ بەشەر بۆسەعى و كردار
فەرزە ياساينى بىكا بە «مقياس»
راگىرى بىكا لە بۆ عام و خاس
ئەو حەقى چىيە لە سىرپرى قەزا
ئەبى بە ھۆى سوود يا بە ھۆى سزا

قه‌زا شامله بۆ به‌شی «مُجْرَم»
 ناگۆرئ وە کوو ئایه‌تی «مُحْكَم»
 شامله له بۆ «مُعَلَّات» یش
 له بۆ ئه‌سیاب و له بۆ ئالایش
 تۆیش بی‌خه‌به‌ری له‌م دوو نه‌وعانه
 کامه ئیته‌ر پیت له‌م پرووی جیهانه
 پێگه‌ی خووت بگه‌ «کَمَا تَشَاءُ»
 وَ يَمْحُو اللَّهُ لِـمَنْ يَشَاءُ^۱
 ئیمه ئه‌خوینین وینه‌ی قوتابی
 «وَ عِنْدَ اللَّهِ أُمُّ الْكِتَابِ»
 * * *

قه‌زا و قه‌ده‌ر

پرسیاری شازده‌هه‌م:

مامۆستا لێرا نوخته‌یی باوه
 با عه‌رزت بکه‌م تاله‌ بیر ماوه
 مه‌شه‌ووری عامه‌ بی‌ ده‌ردی سه‌ری
 «حَذْرٌ لَا يُغْنِي عَنِ الْقَدْرِ»^۲
 «حذر» له‌ قه‌ده‌ر مادام بی‌ سووده
 خۆ پاراستنمان بۆ چی مه‌قسووده؟

۱. به‌شیکه له‌ ئایه‌تی ۳۹ی سووره‌تی ره‌عد، واته: ئه‌وه‌وکه‌می خوا بیه‌وی لایته‌با.
 ۲. وریایی و خو‌پاریزی مرو‌ف لانا‌دات له‌و شتانه‌ی که‌ خوا دیار بک‌ردووه و پ‌ریاری له‌سه‌ر داوه.

وہ لَام:

نووری چاوانم ئەو واتە پاسە
بە لَام مەعناکە ی لە لای «خَواص» ه
پەروەردگاری زانا و تەوانا
لە پرووی جیھانا ئەسبابی دانا
بە نان تیر ئەبی، بە ئاویش تیرا
کویر ئەبی ئینسان کە برا لە ئا
شمشیر ئەت بری و خوینت ئەپرێ
ماری خاوەن ژار ئینسان ئەکوژی
خوایش پێی داوین دوو ھیزی جوان
ھیزی جەلبی خەیر، دەفەیش بۆ زیان
فەرموو بە تی پیت: لادە لە زیان
راکیشە بۆ خۆت ئەسبابی زیان
تۆش لەسەر زانست و ھا پری ئەکە ی
تا سوود و ھربگری و بە زیان نەگە ی
ھەر بەم یاسایە جیھان ئاوا یە
ئادەمی ئەگا بە پایە و مایە
بەراوردت کرد، بە پاسی و ابو
ئەم یاسا لە گە ل «واقع» دا دەرچوو
تا پارێزت کرد لە ئیشی زیان
ساغ و سەلامەت دەرچوو ی بۆ زیان

تا خۆت هاو‌یشته ناو ئیشی بی جی
 نه شانت ماوه، نه نان و نه جی
 به‌لام هه‌روه‌ها خودایش زانایه
 به چی تووش ئه‌بی له‌م پرووی دونیایه
 ئه‌زانسی رۆژی که ئاکامت هات
 تۆ خۆت ئه‌خه‌بته ناو چالی نه‌هات
 جا له‌م کاته‌دا خۆت «حذر» ناکه‌ی
 تا له‌ مه‌راره‌ت خۆت رزگار بکه‌ی
 یا پارێزه‌ که‌ت له‌ بازی ده‌رده
 ئه‌ویا ده‌ردی‌تر له‌سه‌ر پتی مه‌رده
 به‌میان تووش نابی، به‌ویانه ئه‌م‌ری
 چونکه ئاکام هات ئه‌بی هه‌ر بمری
 یانی هه‌ر «حذر» له‌ قه‌زای موبره‌م
 بی سوود ده‌رئه‌چی بۆ به‌نی ئاده‌م
 ئه‌نا گه‌ر چه‌زهر ئه‌گه‌ر بی سووده
 نه‌خۆشخانه‌کان بۆچی مه‌وجوده
 بۆ ده‌رمان ئه‌خۆی کاتی نه‌خۆشی؟!
 بۆ پارێز ئه‌که‌ی له‌ تالی و تورشی؟!
 بۆچی ئه‌خوینی بۆ عیلم و که‌مال؟!
 بۆچی ئه‌کۆشی له‌بۆژن و مال؟!
 بۆ قه‌لا ئه‌گری له‌ تپی دوژمن؟!
 بۆ په‌نا ئه‌گری به‌ مه‌ردی زامن؟!

بە كورتى قەزا بۆتۈ دوانە:

«مُبْرَم» ئەويانە، مۆلەق^۱ ئەميانە

موبىرەم «لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ

قَدْ اخْتَرْتُمْ بِرَبُّوتِكُمْ»

مۆلەق ھەستە پىي و دوژمن رامالە

ئەگەر مەبەستت پارىزى مالە

ئىتر ھەلە يە تۆ ھەزەر نەكەي

لە ياساى پەساي ەقل و دىن لادەي

يانى نىزامى عالەم «حَذَر»ە

ەقل و دىن لەما خاوەن خەبەرە

«جَلَّ شَأْنُهُ الْعَزِيزُ الْعَالِي

فِي شُئُونِهِ عَلَى التَّوَالِي»

* * *

قهزای موبره م و قهزای موعه للهق

پرسیاری حه فده هم:

مامؤستا، چرای دلّهی ئاواره م

به دلّ بیدار به له م پرسیاره م

هموو ئه زانین به شیوهی سهواب

که موسه بیهبات فهرعن بو ئه سباب

بوونی مومکینات له سه ر ئه سبابه

بی سه به بسازی مه قسه د نایابه

به م شیوه و تمان قهزای زاتی حهق

به ستهی ئه سبابن، یانی «معلق»

لاش بکه ینه وه لای زاتی خوا

به هموو شتی خه بیره و زانا

له سه ر ئه م یاساش «قَدْ جُفَّ الْقَلَمُ»

قهزای حهق هموو مه ختومه و موبره م

ئیتریانچی به میزانی حهق

قهزای «مبرم» و قهزای «معلق»

خۆ عیلمی خوا هه رچۆن جاری بوو

گۆرانی نییه به یهك سه ری موو

وہلام:

شاگردی شیرین، دەرمانی دەر دم
مایە ی پزگاری لہ ئاهی سەردم
ئەوہی باس ت کرد ھەمووی سەراسەر
خیلافی نییە راستە و «مقرّر»
بە زەبتی ئەسباب گشت موعەللەقن
بە زەبتی عیلمیش موبرەم و حەقن
بەلام تەقسیمی قەزای غەیبیہ
بۆ ئەم دوو قیسمە مەنشەئێ ھە یە

* * *

وہایان دانا بە گوێرە ی ئەسباب
دوو بەشە قەزای حاکی و ھەھاب
یە کەم: موبرەمە، یانئ ئەو قەزا
بئ سزودە لەوا ھاوار و نزا
خیر و سەدەقە، دۆعا و دەوای عام
حەول و تەقالای بیر و ھۆش و فام
یانئ ئە گەرچی سەبەبی ھە یە
پە یوہندی غەیری خودای تیا نییە

* * *

دووەم: موعەللەق بە مانا ئەوہ
بە حەولئ ئیمە بەسراوہ تەوہ

يانئى كوردەوۈ ۋە پەفتارى بەشەر
 قەيدە بۆ قەزاي خالقي ئەكبەر
 وای بېريار داوۋە بە تەقالاي خۆت
 نائىك و شانئى پەيدا بېئى بۆت
 دەس بېهەى بۆ چەك يا لەبۆ دېنار
 يا لەبۆ دەرمان يا تىكاي روودار
 يا بە ھۆى خېرات يا دۆعاى پاكان
 يانئى ھىممەتى دەروون پووناکان
 قەزاي ھەق واىە و وای بېريار داوۋە
 مەينەت بەمانە بېروانە دوواوۋە
 يا قەزاي واىە غافل دانىشى
 تا بارى دوژمن بە شان بىكىشى
 ئىمە بىئاگان ئە سىرپى قەزا
 بەلام ھوشيارىن بۆ شەرت و جەزا
 بەبېرى خۆمان ئەكەوينە دەو
 بەدواى مەقسوودا بە پۆژ و بە شەو
 لەم ئەنجامەدا دەر ئەچى بۆمان
 چۆن بووۋە قەزاي خودا لەسەرمان
 يانئى مەشرووت و قەيد و شەرتەكەى
 داخلى قەزان لەسەر زەبىتەكەى
 ئەمیان مۆلەقە و ئەويان موبرەمە
 ئەم باسە بە عەقل زۆر موسەللەمە

به کورتی «مبرم» حوکمیکی وایه
بهس ئیجادی حهق لهو ئیشه‌دایه
یانئ سسه‌به‌بی عاده‌تی نییه
یان کهسبی ئیمه عیلله‌تی نییه
یا کهسبی ئیمه له‌وا بی سووده
چوون ئه و قه‌زایه لای حهق مه‌قسووده
«معلق» مانای شتیکی وایه
عه‌لاقی کهسبی ئیمه‌ی تیدایه
وای بریار داوه به کهسبی خو‌مان
بوون و نه‌بوونی ده‌ریجی بو‌مان
خویشی ئه‌زانی کام لایان ئه‌بی
چوون خو‌ی عالمه بی یا نه‌بی
نیسه‌ت به‌م عیلمه ئه‌حکام موبره‌مه
له‌مه زی‌اتر «الله اعلم»

* * *

ده‌فته‌ری «لوح‌المحفوظ» ی خودا
ده‌فته‌ره له‌بۆ هه‌م‌وو ماسیوا
تیا هه‌یه «تنجیز»، تیا هه‌یه «تعلیق»
تیا هه‌یه شهرت و سه‌به‌ب بۆ ته‌وفیق
له‌سه‌ر «ما فی اللوح‌معلق به»
هاته‌جی مه‌شرووت ئه‌بی، «فانتبه»

که نه‌بوو نابیی، خویشی نه‌زانئ
 کام لا ئیته جئ له پرووی جیهانی
 چونکی عیلمی حق یا «امّ الکتاب»
 بریویه‌ته‌وه ئاخری حساب
 «يَمْحُو وَيَثْبِت» «لوح المحفوظ»ه
 «امّ الکتاب»یش قه‌تعی و «ملحوظ»ه
 چونکی خودا خوئی نه‌سبابی دانا
 قه‌ت غافل مه‌به به‌قه‌ی ته‌وانا
 بی‌گومان راسته‌له‌لای «مَنْ وَعَى»
 ﴿لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى﴾

* * *

له مانای پړوح و نهفس

پرسیاری هه ژده هم:

ماموستای به رزم، ئیشکالی ماوه

دل له بۆ حه للی به جۆش و تاوه

نهفس و پړوح و دل ناویان ئه بری

له گه ل عه قلدا ته فسیریان ئه کری

بۆم به یان بکه مه عنای ئه مانه

تا بۆم ده رکه ون به و ته فسیرانه

عه لاوه ی ئه مه یش ئینسان ئه زانی

خیر و شه پ چیه له پرووی جیهانی

که خراپه ی کرد بۆ هه رخۆی نییه

ئه ئین شه یتان و نهفسی «دنی» به

وه لام:

نووری چاوانم، ئینسان دیاره

به شکل و شیوه و بالا و قهواره

پیست و گوشت و په گ، ئیسکی جوانه

به لام بۆ هه موو گیانله به رانه

هه روا حه واسی «خمه» دیارن

له حه یواناتا خاوه ن ئاسارن

«فارق» هر عه‌قله، هه‌یه بو ئینسان
 نه‌ك بو حه‌یوانات، له‌سه‌ر پرووی جیهان
 مه‌به‌س له‌م عه‌قله‌ عه‌قلیکی وایه
 هۆی «تطوّر» له‌م پرووی دونیایه
 عه‌قلیش سیفه‌تی نه‌فسی ئینسانه
 پایه‌ی که‌مال و مایه‌ی نوقسانه
 هر به‌م عه‌قله‌یه ده‌رکی «کلیات»
 «تطوّر» کردن له‌ پرووی سه‌ریسات
 نه‌فسی ئینسانیش له‌ گه‌ل رۆح و دل
 «غزالی» ئه‌لّیت: یه‌کن «بالحاصل»
 چونکی مانای دل ئه‌م ماده‌ نییه
 هۆی جووله‌ی خوین و «نبض»ی «عضو» یه
 حه‌قیقه‌تیکه‌ عه‌لاقه‌ی هه‌یه
 نه‌ گه‌ل ئه‌و ماده‌ سنه‌ و به‌ریبه
 «إِذَا صَلَحَتْ صَلُحَ الْجَسَدُ
 إِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ»^۱
 که‌شمنی حه‌قیقه‌ی رۆح و نه‌فس و دل
 ﴿قُلِ الرُّوحُ﴾ ئه‌لّی موشکله، موشکل
 که‌ زانیت هه‌موو یه‌کن به‌ مانا
 ئه‌مه‌یش بزانه‌ ئه‌ی برای زانا

۱. به‌شیکه‌ له‌ فه‌رموودیه‌ کی پیروزی هه‌زردت عزیزه‌، واته‌: ئاگادار بن له‌ناو لاشه‌ی مروّفا پارچه‌ گۆشتیک هه‌یه، ئه‌گه‌ر باش بوو، هه‌موو ئه‌ندامه‌کانی تری باش ئه‌بن، ئه‌گه‌ر خراپیش بوو، هه‌موو ئه‌ندامه‌کانی خراب ئه‌بیت، ئه‌و پارچه‌ گۆشته‌ دلی مروّفه.

هیزیکى تىايه له بو خيِر و شهَر
ئەبى بە ماىەى کردەوہى بە شهَر
رووى کردە چاکە بە «روح» ناوئەبرئ
بو بەدى بە «نفس» له قەلەم ئەدرئ
يانئ نفَس و رُوح زاتيان تەنيايە
بەھۆى ئيشەوہ ناويان جيايە
ھۆى شەپ گەليکن: «خارج» و «داخل»
ئينسان بانگ ئەکەن بو کارى «باطل»
خارج بە شهَر بوو شەيتانى ئينسە
ھيزى پەنھان بوو شەيتانى پيسە
شەيتان ھەرچۇنى تەفسير بو بکەى...
ھەيە، ئەگەر تۆ لە حەق لانەدەى
ئەم نەھيئىيە ناوى شەيتانە
«عدو»ى ئينسانە و نەسى قورئانە
«دُرَيَّه»ى زۆرن، وان لە عالەما
ئيش ئەکەن لە گەل دلى ئادەما
بەلام خو شەيتان پاشاى تۆ نيە
تۆ بە گوپى نەکەى قيمەتى چيە!
ھەر نەفسى خو تە بە تانووکە و دەو
وہ کوو دز دەسەك موتيعە بو ئەو
ئەگەر بە مەردى بووى بە عەبدى خوا
«سلطە»ى نامينى شەيتان بەسەرتا

بہ یادی خودا دائمہ زری دَل
 بۆ نووری خودا ئەبی بە مەنزل
 بە خۆپەرستی لیت ئەبی بە خان
 ئەبی بە «مأوی» بۆ سوپای شەیتان
 ئەو لەو دونیادا بەبی تەحاشا
 ئە برایی تۆ ئەلی سەد حاشا
 بەر لە حاشای ئەو تۆ حاشا بکە
 ریگە ی رزگاریت تەماشای بکە
 ئەوانە ریگە ی پەزای حەق ئەگرن
 بە مەردی ئەژین، بە مەردی ئەمرن
 ھەرچۆنیش بمرن زیندوو ئەبنەو
 بە نەسیمی حەق ئەشنینەو
 رچامان وایە لە خودای کەریم
 بگەینە لای حەق بە قەلبی سەلیم
 * * *

پرسیار و ئازاری گۆر پاش مردن

پرسیاری نۆزدههم:

مامۆستای فهدم، بۆ تهعلیم کردن

مه شهووره سوئال له دوای مردن

ئینسان که مرد و کهوته ناو عهرزئ

له پاش چهن رۆژئ لهشی دائه رزئ

به عزئ ون ئه بئ و ئه قوولئ ده ریا

بازئ ئه سووتئ و ئه پرواته ههوا

به هه رحالئ بئ بئ حیسس و فامه

له بازئ شوینا ههم بئ ئه ندامه

دهی چۆن ئیته جئ پرسیار کردن

یا خۆشی و ئازار له دوای مردن

وه لام:

پۆلهی شیرینم، خاوهن رۆحی پاك

باش ورد به رهوه به دلئ پرووناك

بۆت به یان ئه كهه ئه حوالئ مردوو

له ماواي «برزخ» حالئ ببه زوو

ئهم ئه حوالانه راسته و بئ عه بیه

له ئه حوالاتی عالهمی غه بیه

یانی بۆرۆحه «جِس» و دهرک و فام
 پیوستی نییه‌ه‌وو‌اس و ئەندام
 وه‌کوو فەرموو‌به شیخی غەزالی
 بپرژئ بەسەریا نووری جەلالی
 یەکی نووستبئ بە خۆشی و تازام
 بەبئ تەکان و حەرەکە‌ی ئەندام
 تۆ‌هیچ نابینی لە ئاساری ئەو
 لە شادی و خۆشی و لە تازاری ئەو
 «مع أنه» ئەو خەو ئەبینئ
 خودا چەن ئەحوال بە ئەو ئەنوئینئ
 جارجار لەو خەوا لەلای عەشرەتە
 مەشغوونی شادی و زەوق و عوشرەتە
 بازئ جار پۆحی دیلی حەسرەتە
 گیرۆدە‌ی جەفا و ئیش و زەحمەتە
 هەرچەن ئەم حالە هەر لەبۆ گیانە
 کەس وەرناگرئ ئەوۆ نیشانە
 هەروایە حالی مردوو پاش مردن
 چ سەفا و جەفا، چ سوئال کردن
 مادام ئینکاری خەو‌بینین ناکە‌ی
 بۆچی بۆ مردوو خۆت «مُنکِر» ئەکە‌ی
 عالەمی بەرزەخ عالەمی غەیبە
 خەبەری رەه‌بەر راستە و بی‌غەیبە

باسی مه عاد و زیندوو بوونه وه

پرسیاری بیستم:

ئوستادی زانای خوۆش بیروباوهر
رههنومای به شهر بۆ دینی ئهنوهر
دهلیلی چیه فهوتانی جیهان؟
دونیا یی تازه خووی ئه دا نیشان
به شهر له م عه رزا ئه مرن سه راسه ر
زیندوو ئه بنه وه و ئه پوۆن بۆ مه حشه ر
دونیا چی ئی دی و مه حشه ر کوی ئه بی
رووناکی عالم له چیه ئه بی
حساب و میزان شیوه ی چلۆنه
عه قلم له م باسا زۆر سه رنگوونه
یا پردی «صراط» به به یانی خاس
باریک تر له موو تیتر له ئه لماس
چلۆن مه عقووله رابوردن پیا یا
عه قلم هه رانه له م نه وه ئه شیا
بۆم به یان بکه له رپی خودادا
با رپی هه ق بگرم له م رووی دونیادا

وه‌لام:

نه‌سیمی سه‌فای ماوه‌ی ژیانم
 رۆله‌ی عه‌زیزم، ئازامی گیانم
 راستن ئەمانه، دوورن له‌ خه‌یال
 له‌ خه‌یالی‌ خاو، نه‌ك‌ خاوه‌ن‌ كه‌مال
 یه‌كه‌م: مردنی گشت به‌نی‌ ئاده‌م
 دووه‌م: وێرانی‌ ئەم‌ چه‌رخه‌ سه‌رجه‌م
 سه‌یه‌م: ئاده‌می‌ زیندوو‌ بینه‌وه
 له‌ دادگادا‌ گرد‌ بکری‌نه‌وه
 چواره‌م: حساب‌ و‌ کیشی‌ کرده‌وه
 پینجه‌م: هاتوو‌چو‌ به‌سه‌ر‌ پرده‌وه
 به‌لام‌ ئەمانه‌ لای‌ تۆ‌ گرانن
 لای‌ هی‌زی‌ خودا‌ سه‌هل‌ و‌ ئاسانن

* * *

به‌چاو‌ ئەبینن‌ به‌بی‌ ئیشتیا
 ده‌زگا‌ و‌ مه‌کینه‌ی‌ به‌رقی‌ کاره‌با
 به‌ته‌نیا‌ ده‌ستی‌ له‌ مه‌رکه‌ز‌ بدری
 هه‌زاران‌ شوینی‌ پی‌ رووناك‌ ئەکری
 به‌ده‌ستی‌کی‌ تر‌ ئەکوژینه‌وه
 مه‌گه‌ر‌ جارێ‌ تر‌ هه‌لکری‌نه‌وه
 هه‌م‌ له‌م‌لایشه‌وه‌ ئەزانین‌ هه‌وا
 مایه‌ی‌ ژیانه‌ «تَنفَس» له‌وا

شه پۆلی هه وایش پامی خودایه
هات و نه هاتی له لای شه وایه.
دهی زۆر قابیله خه للاقى عالم
سه عاتی هه و بگری له ئادهم!
بیانمرینى به تهنیا ئانى
ئهم دونیا بکا به بیابانى
یا جارئ هه و تیکه ل بئ به غاز
دونیا بگری نشیو و فهراز
یا مه پۆ بو غاز، هه پایه ی گهرما
له سه د ده ربچی یا پایه ی سه رما
له م کاتانه دا هه موو گیانله بهر
ئهمرن له عه رزا، نه ک تهنیا به شه ر
تۆ ساغیت ئه وئ به شیوه ی پامی
گری بگری له من شه گهر حه ق ناسی
مادام وای لی هات سه نه عتی به شه ر
به ئانى شارئ شه خاته خه ته ر
خویشته ئه زانی دامووی ئینسان
«ظاهیر» و «باطن» پره له نوقسان
حه ق نییه فه تعه ن وه سه ره سه و خه یال
له حاسی^۱ هیزی خودای «ذی الجلال»

قیمہ تی نییہ بہ قہدہر موروی

کہ بہنی ئادہم بمرن بہ فووی

ہہروہا ئافاق ہہمرو مومکینات

کان و گیا و دار لہسہر پرووی بیسات

بیر بکہیتہوہ بہ ہڑی بہسیرت

تاقیقئی بکہی بہ پاکی سیرت

بؤت دہرئہ کہوی بہ پرووی حہقیقت

ضعفی مومکینات لہسہر تہبیعت

تیئہ گہی عالمہ خواہن ئیمکانہ

بوون و نہبوونی بہ حہق یہ کسانہ

ہہرچی مومکین بی بوون و نہبوونی

زات و سیفہتی، یا چہند و چوونی

گہئی ئاسانہ بہ ہیژی قودرت

نہمانی ذاتی یا فہنای سیفہت

مہسہلا سہلہ بہ ہؤی تہکانی

ژیرہ و ژوور ببی کہون و مہکانی

نابینی جاری بہ بومہ لہرزہ

ژیرہ و ژوور ئہبی ئہم کیو و عہرزہ

ہہر وایہ ہہموو ماددہی ئاسمان

ئہشی بؤ فہنا، بی شوہبہ و گومان

بروانه هیزی زه‌پرپی نه‌وه‌وی^۱
چۆن ئەسووتینی تهختی سه‌رزه‌وی
هیزی له‌وه‌ی بکه‌وێته‌کار
عه‌لاوه‌ی بیی نیسه‌تی میلیار
ئه‌وجار ئەزانی چۆن وێران ئەبی
جیهان به‌جۆری دڵ‌حه‌یران ئەبی
به‌بی ماتل بوون له‌به‌رد و له‌غار
کۆساران ئەکا به‌گه‌رد و غریار
له‌مه‌قیاس که‌بو کاتی ته‌بدیل
ته‌ئسیری نه‌فخی سووری ئیسرافیل
هیزیکی وه‌های تیا دانراوه
وه‌کوو له‌دینا به‌یان کراوه
باش وێران ئەکا ئەم دونیا هه‌موو
کیوشی ئەکاتۆ به‌وینه‌ی په‌موو
«فَیَذْرُهَا قَاعًا صَافًا»^۲

پرووناکه و سافه له‌لای «عُرفا»

* * *

زیندوو بوونه‌وه‌ی گه‌لی مردووان	ته‌ماشاکه به‌چاویکی جوان
چۆن تۆمی گیا نه‌روێته‌وه	گیا وه‌کوو جازان ئەبووژێته‌وه
باغچه و بیستانان ئەشنیته‌وه	گۆل وه‌کوو سالان ئەگه‌شیته‌وه

۱. نه‌وه‌وی: ناوکی، هه‌سته‌یی، نه‌تۆمی.

۲. شوینه‌کانیان ئەهیلێته‌وه و ئەیانکا به‌ده‌شتیکی ساف.

﴿يُخَيِّبَهَا الَّذِي قَدْ أَنْشَأَهَا

أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾ «وَمِنْشَأَهَا»^۱

يَجْمَعُ الْأَجْزَاءَ أَوْ بِمِثْلِهَا

كُلُّ مَسْنَدٍ إِلَى أَصْلِهَا»^۲

له پاش ئەم ئینشا که خویمان ناسی

ره وایه برۆن له سهه رپی راسی

برۆن بو ده رگای دادگای عالم

جیی بهرز و نزمی مه رته بهی ئاده م

زیندوو بوونهوه ی گشت ئاده میزاد

له عورفی دینا پیی ئەئین «معاد»

یانئ مه عادی جیسمانی عه یان

وه کوو چۆن ئەژیا له یه که م جیهان

له سهه زاهیری به عزی له ئایات

به جه معی ئەجزا ئیته وه حه یات

له سهه به عزی کیش به خه لقی وینه

هه ردوو رووناکن وینه ی ئاوینه

* * *

سه رگه ردان مه به له جه معی ئەجزا

که بزوان به خاك و چروون به عه رزا

۱. ئەو که سه زیندووی ئە کاته وه که یه که مجار خویشی و بنجینه که شی دروست کردوو که خوایه.

۲. هه موو پارچه کانی له ش وه که خوئی یا وینه ی ئەوان کو ده کاته وه، هه ر کام له و دوو قسه (بیرورا) پال دراوه له بنجینه و به لگه که ئیی وه رگه راوه.

ياخود به ئاگر هه موو سووتاوه
ياخود نه ئاوا ماددهى فهوتاوه
چونكى نهو نه جزا مه شموولى عيلمن
هه موو ته سخيري نفووزى حوكمن
به قودره تى خووى خالىقى عه للام
گرد نه كاته وه گشت نه جزاى نه ندام
رېك نه كه ونه وه بو نه شهى «ثانى»

بۆيان دېته وه رۆحى ئينسانى

* * *

به خهلقى ويته يش نه كه ين ئيعتيراف
چونكى نابيين غوبارى خيلاف
ئاپهى لاپه رهى ئاخرى «ياسين»
چراى خودايه له بو حهق ناسين
خه للاقى عه ليم به حهق دانايه
بو خه لئقى «امثال» باش ته وانايه
هيج عه يى نيه له ويتهى نه جزا
دروست كاته وه قامهت و بالا
مه ربوت بيته وه به عه ينى نه فسى
كه ماوه ته وه له غه يى قودسى
نوقسانى نيه بو رۆزى حساب
بو تو له و جهزا، سه واپ و عيتاب

چونکی موخته بهر نه فسی ئینسانه
ئه وه مه وردی قه هر و ئیحسانه
تۆ که قه زاربی کاتی مندالی
عومریش بگا به هفتا سالی
به پیی سه نه د و ئه وراقی پاسی
قه رز ئه ده یته وه ئه گه ر هه ق ناسی
دادگانالی ئه وسه منالی بوو
به ده نی ساغ و نه وسونع و سال بوو
ئیسته داماره و زه عیف و پیره
داوای ئه و قه رزه غه در و نه قسیره
هه روایه حوکمی به شهر له مه حشر
ئه گه ر بگۆرئ شیوه ی پرووی به شهر
یاخود ئه و ئه جزای قه دیم نه مینئ
به ئه جزایی نو خودا بینوینئ
نابی به مانع بو تۆله ی کردار
لای ئه هلی عه قل و شوعوور و «ابصار»
که ئه م مه تله به له لات مه علووم بوو
به میسکی ئه زفه ر باسی مه خترووم بوو

* * *

بپروانه له بوۆ حیکمه تی «معاد»

زیندوو بوونهوه بوۆ ئاده میزاد

ئینسان لہم ژینا که خواہن فام بوو
 جینگه‌ی ته کلینی خودای عه‌لام بوو
 ئەبێ پۆژیککی وه‌ه‌ایش ببینی
 تۆله‌ی کرده‌وه‌ی تیادا بسینێ
 به‌چاو ئەبینی و به‌دڵ ئەزانی
 کرده‌وه‌ی نه‌فسی و ماددی ئینسانی
 به‌کێ ئەبینی کرده‌وه‌ی پاکه
 ره‌وشتی به‌رزه و ئەخلاقی چاکه
 به‌پایه و به‌مال، به‌زمان و قه‌لم
 هه‌ر خزمه‌ت ئەکا بۆ به‌نی ئاده‌م
 به‌لکوو به‌وینه‌ی قۆچی قوربانی
 خۆی فیدا ئەکا له‌پێی حه‌ق‌زانی
 سوودی بۆ عه‌الم ئەوه‌نده زۆره
 پرت‌ه‌وی وینه‌ی پرت‌ه‌وی خۆره
 له‌هه‌ر شوینیکا شو‌له‌ی ده‌رکه‌وی
 تاریکی دلان نامینێ له‌وی
 به‌سوورته‌ به‌شه‌ر، سیره‌ت فریشه
 جیهان به‌مانه وینه‌ی به‌هه‌شته
 * * *
 هه‌روا ئەبینی سینفیککی سه‌رخۆش
 به‌دڵ و ده‌روون ناساغ و نه‌خۆش

به خو پهرستی هه یکه ل په رسته
له سوودی عالم بیهوش و مهسته
ئه یه وی جیهان بوی بی به جام
هه ر خوئی تیدا بی به توولی ئه پیام
دهس به ردار نای بی بهم حاله پهسته
ئازاری خه لکی له لاه مه بهسته
بی داد و نامه رد، بی میهره بانی
وه کوو دوره ندهی کاتی گران
خوین ئه رژینی له سه ر رووی زه مین
کهس له ده ستیا ناژی به ئه مین
دهست دریز ئه کا بۆ مال و ناموس
له پاش فهوتانی «ارواح» و «نفوس»
نه دینی هه یه، نه فام، نه ویجدان
نه شهرمی هه یه له پوژی تاوان
به کورتی ئه وهی دووره له شو عوور
ئایینی ئه وه بۆ نزیك و دوور
بهم حاله ئه زی نزیکهی سه د سال
سال له سال به دتر بۆ ئیشی به تال

* * *

دهی چۆن ئه و که سه ی که خاوه ن فام بی
خاوه ن ویجدان و هو شی ته مام بی

قه‌ناعه‌ت ئە‌کام ئە‌م دوو ئینسانه
 ئە‌و به‌و که‌م‌الە و ئە‌م به‌م نو‌قسانه
 هه‌روه‌ها ب‌م‌رن ده‌رچ‌ن له‌ دونیا
 عاله‌می نه‌بی بۆ تۆ‌له و جه‌زا
 ئایه‌ی ﴿أُمِّ حَسِبَ﴾ بیست و یه‌که‌مین
 له «جا‌ئیه» دا دڵ ئە‌کام ته‌ئ‌مین
 که‌ هاوشان ناب‌ن ئە‌م دوو ئینسانه
 شان‌ی ئە‌و سووده و ئە‌میان زیانه
 که‌واب‌ی فه‌رزه به‌ عه‌قل و ویجدان
 عه‌لاوه‌ی ئایه‌ی عالیه‌ی قورئان
 هه‌ردوو حازر بن له‌ دادگادا
 له‌ناو کۆمه‌لی به‌نده‌ی خودادا
 ئە‌ویان بگاته‌ پایه‌ی دلبه‌ندی
 به‌ خۆشه‌ویستی و به‌ ئه‌رجومه‌ندی
 سه‌ربه‌رزی ئە‌به‌د وه‌ر‌بگری بۆ خۆی
 پایه‌ی که‌رامه‌ت ده‌رکه‌وی له‌بۆی
 ئە‌میان دانه‌وی بۆ پایه‌ی نه‌وی
 ده‌ره‌کی ئە‌سه‌فل، له‌ چالی زه‌وی
 شه‌رمه‌سار ب‌بی له‌ناو عاله‌ما
 لای خودا و له‌لای به‌نی ئاده‌ما
 له‌سه‌ر ئە‌ندیشه و پ‌یشه‌ی پرووی جیهان
 وه‌ر‌بگرن تۆ‌له‌ی خۆیان به‌ عه‌یان

قیمة تی چیه که کهس نه یزانی
 تۆله ی ئەمانه له بهر په نهانی
 یانی مه عادی پۆحانی ته نیا
 پیی دهرناکه وی سورره تی ئەشیا
 ئەوه به دهردی خاوهن تاوانان
 که ریسوا ببن له ناو هاوسه ران
 ئەمه به بهرزی بۆ خاوهن ئیحسان
 پایه ی دهرکه وی بۆ گه لی ئینسان
 یانی مه عادی پۆحی و جسمانی
 یانی هه یکه لی شه خسی ئینسانی
 بیته بهردهرگای دادگای خودا
 خیتابی خودا بی به سه ر ئەودا
 بزانی کابرا چ که سه و کییه
 کرده وه ی چۆن بوو، خه لکی کام جیه
 ئیمپۆ کام پۆژه واهاته مه یدان
 کهوته مه یدانی دادگای به زدان
 له سه ر ده فته ر و نامه ی کرده وه
 باش بۆی دهرکه وی هه رچی کردووه
 وه ربگری نامه ی جهزای ئیلاهی
 ئەسه ر «اوامیر» ئەسه ر «مناهی»
 یا سه ر دا بخا له شه رمه ساری
 یا سه ر فه راز بی له تۆله ی کاری

رەببى بە فەزلى پايەدارى خۆت
 بە فەزى قودسى بەرقەرارى خۆت
 بە تگای پەناى مەيدانى مەحشەر
 يانى «موحه مەد» رەھبەرى بەشەر
 سەرفەرازمان كەى له «دارالبقا»
 شادمانمان كەى بە نوورى له قا
 تاله فيردهوسى ئىحسانى عاما
 بـژين له پەناى «خير الانام»!

* * *

«مُخْبِر»ى سادق وهك هەتاوى رۆژ
 پىي نيشان داوين وهزعى پاشەپۆژ
 ئادەمى ئەمرى، پۇحى ئەمىنى
 خۆشى و ناخۆشى خوا پىي ئەنوینى
 جيهان ساف ئەبى له بەرز و نەوى
 بەسەريا برۆى پىي هەلناكەوى
 فەلەك بەراستى دەورى نامىنى
 نە رۆژ و نە مانگ، هەتاو نانوينى
 بە نوورى قودرەت وه كوو بەربەيان
 روون ئەبىتەوه عالم بۆ ئىنسان
 كۆمەلگای ئادەم خودا ئەيزانى
 ئەم حەشر و نەشرە هەر ئەو ئەتوانى

میزانی عه مه ل، حیساباتی عام
حه وائهی بکه به خودای عه للام
ئیمه مه ئموور نین به ته فسیلی حال
بوچی پروو بکه ین له گری و ئیشکال
به ههشت و دۆزه خ ئسته مه وجودن
بو ئه هلی خو یان به چاو مه شهوودن
له لای عیلمی خوا عه رز و سه ماوات
به ههشت و دۆزه خ، باقی کائینات
وه کوو نمیکه له ده ربای بی په ی
«لَمْ يَحْطُ بِهَا إِلَّا اللَّهُ الْحَيَّ»
«قَطْرَةٌ مِنْهَا ضَارَتْ دَلِيلًا»
وَمَا أَوْتَيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا»
هه رچی مومیکن بی به عه قلی به شهر
قاییله بی و بیینی «بَصْر»
«يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنُهُمْ
أَيْدِي الْعِبَادِ وَأَرْجُلُهُمْ»
هه رچهن دهس نادا بو ت بکه م به یان
وینه ی دهس مؤری سه ره نه جه ی ئینسان
«أَنْطَقْنَا اللَّهُ» بو ت به یان نه کا
غه یری عاده ت بو عه یان نه کا
میزانی وه زنی کرده وه ی ئینسان
هه یه له ئایه ی مه نسووسی قورئان

عوبووری سهر پرد، ئە گەرچی بۆمان...
 گران ئەنوینیی بە یاسای زه‌مان
 بە‌لام ئەو پڕۆزه پڕۆزی قودره‌ته
 عالهم به قودره‌ت خاوه‌ن سووره‌ته
 وینە‌ی ئەمانه‌ ده‌رکه‌وتن بۆمان
 سه‌یاره‌ی سه‌رتهل له‌ پرووی ئاسمان
 میزانی «ضغط»ی^۱ خوینیی ئاده‌می
 میزانی ئەنوائ جه‌ووی عالهمی
 میزانی گه‌رما و سه‌رمای سه‌رزه‌وی
 میزانی به‌رزوی و په‌ستی جیی نه‌وی
 ئە گه‌ر نه‌ته‌دی ئەسه‌بابی ئەمه‌رۆ
 چۆن حالی ئەبووی هه‌ر به‌گفتوگۆ
 «مع‌ آنه» ئەخباری جه‌زه‌ت
 به‌قه‌ی ئەفه‌هامه‌ بۆ عه‌ق‌لی ئوممه‌ت
 باش ئیقتراز بکه‌ به‌ فیکر و ته‌دبیر
 بلی: «أَمَنْتُ بِاللهِ الْقَدِيرِ»
 زۆر چاک‌ی فه‌رموو شیخی مه‌وله‌وی
 په‌حمه‌ت له‌ پڕۆح‌ی پاکی مه‌عه‌نه‌وی:
 «گه‌ر زه‌رپه‌یه‌ شعور هه‌یه‌ پێته‌وه
 که‌ وتیان خودا، ئەبه‌رپێته‌وه»
 «تَسْأَلُ الْمَوْلَى حُسْنَ الْخِتَامِ
 بِحَمْدِ اللَّهِ مَعَ السَّلَامِ»

ئایا کارى كەسى بۆ كەسىكى تر بە سوودە؟

پرسیاری بیست و یە كەم:

مامۆستای دەرزی موشكالاتى دین

رههنومای حەیران بۆ رینگەى یەقین

گەلى ئایاتى كەرىمەى قورئان

بۆمان دەرئەخەن بى شوبهه و گومان

ئینسان مەرھوونە بە كردهوى خوی

كارى یەكى تر سوودى نییه بۆى

﴿يَوْمَ لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ﴾

وینەى بورهانە بۆ نەفسى قودسى

﴿لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى﴾

بورهانە و ماىەى یەقینە «قَطْعاً»

كەوابى ئەبى سوودى كامە بى

خیری له غەیری جیبه جى ببى

یاخود كامە یە دەلیل و حوججەت

لەسەر مونكیری بابى شەفاعەت

وہلام:

جگەرگۆشە كەم، هیزی ئەژنۆى دل

بە ئەوھامى خۆت قەت مەبە ماتل

له‌سه‌ر پرووناکی ئایات و ئه‌خبار
 له‌سه‌ر دوو به‌شه یاسای کردگار
 یه‌که‌مین عه‌دله‌ پرووبه‌پرووی ئینسان
 بۆ تۆله‌ی عه‌مه‌ل بی‌ که‌می و نوقسان
 دووه‌مین فه‌زله‌ و مه‌حزی ئیحسانه
 مایه‌ی پیروزی نه‌وعی ئینسانه
 ﴿يَوْمَ لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ﴾
 به‌ یاسای عه‌دله‌ بۆ تۆله‌ی شه‌حسی
 هه‌روه‌ها ئایه‌ی ﴿لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ﴾
 وینه‌ی ئه‌مانه‌یش بزانه‌ یه‌کسان
 «مُستثنیٰ» کانی حه‌دیس که «نص»
 هه‌موو به‌ وینه‌ی کرده‌وه‌ی شه‌حسن
 یانی به‌ یاسای عه‌دلی ئیلاهی
 له «دار التَّضَا» ی «لا مُتَنَاهِي»
 به‌پیی ره‌فتار و کرده‌وه‌ی به‌شه‌ر
 جه‌زا دائه‌نری به‌ سوود و زهره‌ر
 به‌ یاسای دووهم یانی فه‌زلی خوا
 ته‌نیا کرده‌وه‌ نییه‌ له‌ ناوا
 قاپی مه‌رحمه‌ت گه‌لی گوشاده
 دلی موسوئمان به‌و په‌حمه‌ شاده
 دوعای په‌هه‌ران له‌بۆ ده‌سته‌یان
 بۆ چاری دهردی دلی خه‌سته‌یان

دوعاى اى خوش بوون له موسولمانان

ئەى خوڤنيتەوہ له ئايەى قورئان

﴿وَأَتَّعْتُهُمْ دُرَّيْنًا مِّنْ لَّدُنِّي﴾

بخوڤنە و بلئى: ﴿فَطُوبَىٰ لَّهُمْ﴾

يا ئەو خيڤرته به ئەمرى حەزرت

به جيان هينا به حوسنى نيبەت

وہ کوو وہ قفى مال يا قەزاي رۆزوو

يا حەج بۆ شەخسى له قووەت كه وتوو

هەموو ئەمانە له بەشى فەزلە

دەرکى ئەم فەزلە بۆ عاقل سەهلە

هەر وہا باقى خيڤرى مو حسيڤين

له بۆ مردوويان له سەر پڤڤگەى دين

مەسەل بيستووتە حەديسى حەزرت

ئە باسى تۆلەى كردهوہى ئوممەت

دانەى حەوگولەى حەوسەد دانە بار

ئە قورئانايە، بيڤنيوتە چەن جار

هەم تيبدا هەيه زياتر لەمانە

هەمووى مەنسووسى ئايەى قورئانە

* * *

باسی شه فاعهت

باسی شه فاعهت تکای پیغه مبه ر

برژئی به سه ریا ره حمه تی نه کبه ر

به نه سسی ثایهت ده رئه که وی جوان

به چهن «استننا» ی مه نسووسی قورئان

﴿إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ له ئایه ی کورسی

﴿إِلَّا لِمَنْ أَرْتَضِي﴾ نه بیسی

نه گهر نه بوایه ریگه ی شه فاعهت

هه رگیز نه ت نه دی «استننا» ی ثایهت

حه دیسی حه زرهت بز ئه م خوسووسه

به گه لی ته عبیر هه یه و «منصوص» ه

عه لاره ی ئه مه، سپرپی شه فاعهت

پروونا که له لای ئه هلی مه عرفهت

به نه وعی ئه هلی ویجدان و ئینساف

به تکای ره هبه ر نه که ن ئیعتیراف

* * *

که گوشادتره له عالم یه کسه ر

یه که م: په حمه تی خالیقی نه کبه ر

دهروونی ره هبه ر له بز شه فاعهت

هه رئه وره حمه ته ئیته حه ره که ت^۱

فه زلی موحه ممه دسه بیدی ئه عیان

دووه م: ئه مه یه ده رکه وی عیان

۱. هه ر به و ره حمه ته، «نوسخه».

لە ترسى خودا ئەكەونە خەرۆش
 بۆ تاوانباران تەكايى بىكا
 لە بۆحە زەرەت دى بۆگەلى ئوممەت
 لە پاش پىغەمبەر لەسەر دىگەرەن
 بە تەكا كەردن لە بۆ تاوانبار
 شاياوى لوتف و فەيزى ئىحسانە
 پەرۆزى قىامەت كە ئىت بە ئازار
 پەرىشان ئەبىن كۆمەلى بەشەر
 بۆ پرزگارى خۆى زۆر حەيران ئەبى
 ھەموو لە ھەولاً ئىنە تەكودەو
 بۆلاى «اولوالعزم» لە پىغەمبەرەن
 دوورى لە ھەزەى شەفاعەت ئەكا
 ئەپۆن بۆ قاپى «سەيد الانام»
 ئىتە جۆش قەلبى بەرزى والای ئەو
 لەويا دەس ئەكا بە رجا و تەكا
 بۆ تەكاي ئوممەت ئىجازەى ئەدرى

يانى لەو پەرۆزا دونيا ئىتە جۆش
 كەكەس ناو پىرى سەرى خۆى دەرخا
 بەر لە ئەنبىا ئىزنى شەفاعەت
 سىھەم: دەركەوئى فەزلى پەھبەرەن
 چوارەم: دەركەوئى مەرتەبەى ئەبرار
 پىنجەم: ھەركەسى خاوەن ئىمانە
 سابتە بۆمان بە «نص» ى ئەخبار
 عالم داتە گرى زەلزەلەى مەحشەر
 لە ترسا ئىنسان سەرگەردان ئەبى
 پەرۆزى پۆشنىان لى ئەبى بە شەو
 جاگەل گەل ئەپۆن بۆلاى پەھبەرەن
 ھەرىكەى نەوعى مەعزەرەت ئەكا
 تالە ئەنجاما ئوممەت خاس و عام
 كاتى گەيشتن بە خاكوپاى ئەو
 سوجدەى بەندەى ئەبا بۆ خودا
 تالای خوداوە ئىلھامى بۆ دى

* * *

ئەمجارە سەرى بەرز ئەكاتەو

پەردەى شەفاعەت لائەداتەو

بەكەم: پراوەستان بېرىتەو

دەرگای حىسابات بىكرىتەو

دو وہم: بۆ ئه وه گه لێ له پاكان
 بۆ حساب برۆن بۆ ئه علامه كان
 سێهههه: پزگاری گه لێ له ئوممهت
 كه تاوانبارن له باری زهحمهت
 چوارههه: بۆ ئه وه كه تهخفیف بدری
 ئازاری گه لێ كه عهزاب ئه دری
 پینجههه: بۆ به رزی پایهی شهرافهت
 بۆ گه لی چاكان له ریزی ئوممهت

* * *

بههه «فتح الباب»ه ئه كهونه تهكان
 گه لی ئه نبیا، ههه ئه ولیاكان
 یانی كۆمهلی ئه نبیای كیرام
 ئال و یاران و شوهه دای ئیسلام
 باقی ئه ولیا و عوله مای ئه علام
 باقی چاكه كان، موئیعی ئه حكام
 ئه كهونه تكا بۆ تاوانباران
 جا رهحمهت ئه رژی به وینهی باران
 سهیلی ئیحسانی خودای میهره بان
 ئه گا به عالمه بۆ حه دد و پایان
 ئه وه لهه فه یزه دووره و «مَنَسَى»یه
 مهوردی فه یزی زاتی قودسیه

وہ کوو فہرموویہ شیخی مہولہوی
 برپڑی بہسہریا فہیزی مہعنہوی
 «کہ دەسمان برپا له ههموو لایه
 نہوبہی پرحمہتی حق تہعالایہ»
 یا بہ مہرحمہت نہجاتی ئہدری
 یا بہ نہوعی سووک عہزابی ئہدری
 ئہمجار دہرئہچن له عہزابی نار
 ئہرپون بؤ بہہشت بہوینہی ئہپرار
 لہوی شاد ئہبن بہ لبقای خودا
 بہ نووری سیمای چرای ئیہتیدا
 ئومیدہوارین بہ خودای عالم
 بہ پایہی بہرزی پہہبہری ئہکرہم
 لہ لیوای ئہودا حہشرمان بکری
 لہ سایہی ئہودا جیٹمان پی بدری
 ئہمہ بہ یاسای نیزامی ئیسلام
 ئینسان بترسی له خودای عہلام
 ئومیدہواری بی بہ فہیزی پرحمہت
 بہ عہفووی گوناہا له چارہی ئوممہت
 دائیر بی لہناو خہوف و رچادا
 بؤلای «امن» و «یأس» ہہرگیز لانہدا
 جائہگہر ہہر ہات بہ تاوانباری
 کہوتہ تاریکی رپی شہرمہساری

ٹومیدی نہ بریؑ بہ شیوہی بیدعت
 لہ بارہی خیری پایہی شہ فاعہت
 ئیسلام نہ یفہ رمرو بہ ئە تباعی خوئی
 تاوان تاو بدا تا پریکھوئی بڑی
 بایی بیؑ بہ ہوئی تکای تکاکار
 باری خوئی بکا لہ باری ئە وزار
 پشتینہ کہی خوئی ئیؑ بکاتہ وہ
 بہ ہوئی شہ فاعہت لانہ کاتہ وہ
 «حاشا و کلا» ئایینی ئیسلام
 ترسہ و تہ مایہ بہ خودای عہ للام
 * * *
 نہ وہک بہ وینہی «کشیش» ی کہم فام
 کہ «عیسی» ئە کا بہ قوریانی عام
 لای ئەو حہ زرہ تی عیسیؑ «بن مریم»
 خوئی کرد بہ فیدیہ بوؑ بہ نی ئادہم
 یانی ہر کہ سیؑ کہ تاوانبار بیؑ
 ئە گہر تاوانی ہہ تا میلیار بیؑ
 کہ رویشتہ لای وہ کیلانی باب
 ہہ مروی ئە بہ خشیؑ و نابینی عہ زاب
 نازانی ئە مہ فکریکہ عہ جہب
 دوورہ لہ یاسای ئابین و ئە دہب

نہ موافیقی دین و ٹایینہ
نہ لہ سہر یاسای عقل و تہ مکینہ
ہہی واتہ غہ لہت، ہہی بیری بہ تال
چہن دوورہ لہ پئی شعور و کہ مان
عاسی رابو پئی لہ مہ لہای شارا
عیسا لہ بو تہو بکری بہ دارا

* * *

گہلی رہ ہہہران، تہ نبیا و «رُسل»
ہہ موو ہاودینن بی عیب و «عُتل»
لہ تہ سلی دینا یہ ک پئی ان ہہ یہ
ٹیختیلاف لہ ویا بہ قہ تعی نیہ
بہ لئی تہ حکامی فہرعی رہ ہہہران
گورراوہ بہ پئی مہ کان و زہ مان
تہ سل و فہرعیان رووہ پرووی ٹینسان
تہ مہ یہ فہرزہ بو تادہم ٹیحسان
پیویستہ دوور بی لہ تاوانباری
دوور بی لہ خہتا و لہ شہرمہ ساری
بترسی بہ دل لہ خودای عالم
لہ رُوژی حیساب بی خاترجہم
دوورکہ ویتہوہ لہ فہحش و مونکہر
لہ جہور و بی داد لہ سہر گیانلہ بہر

مسقالہ زہر پرہ بخوئیتہ وہ
 کہ خودا تو لہی ئە سینیتہ وہ
 بە لام ئومیدی ئەمەیشی بی
 خودا کہ خواستی پر حمەتی ئە بی
 ئە توانی بہ حق ببە خشی تاوان
 یا بەھۆی تکای گەلی پرەبەرەن
 جا ئە گەر وابوو فەزڵ و پرە حمەتە
 ئازاریش بەدا عەدڵ و حکمەتە
 ئەمە یە دەرزی مامۆستای ئایین
 حەق پەرستانی کورە ی سەر زەمین

* * *

به میلیارد میلیارد کرده‌وی ئیحسان
 ناگا به شوکری نیعمه‌تی ئینسان
 چ جایئ پایه‌ی سه‌وابی عوقبا
 سه‌فا و سه‌یرانی شه‌جهره‌ی «طوبی»
 یا ئاسایشی به‌هه‌شتی فیرده‌وس
 یا ده‌س‌که‌وتنی «ما تَشْتَهِي النَّفْسُ»^۱
 یا نه‌پرانه‌وه بۆ خوۆشی و نیعمه‌ت
 بیئ «معارضه»‌ی نه‌خوۆشی و زه‌حمه‌ت
 بیجگه‌ له‌ زیاده‌ی ده‌ره‌جه‌ی ئیقبال
 یانی دبتنی خودای «ذی‌الجلال»
 مادام‌که سه‌واب فه‌زل و ئیحسانه
 نه‌ك موقابیلی تا‌عه‌ته‌کانه
 نه‌بیئ بترسی هه‌رکه‌س ئینسانه
 له‌ قه‌تعی خیری، مه‌حزی ئیحسانه
 * * *
 دووه‌م: با بلیین کرده‌وی ئینسان
 عیله‌ته‌ له‌ بۆ جه‌زای «ذو‌الإحسان»
 خوۆ توۆ ئه‌زانی ئه‌م کرده‌وانه
 هه‌مزو‌گروه‌ی ئادابه‌کانه
 توۆ چوۆن ئه‌زانی ئه‌رکان و ئاداب
 هه‌موو هاته‌ جی به‌ یاسای حیساب

۱. واته: له‌ به‌هه‌شتا هه‌یه‌ ئه‌وه‌ی نه‌فسی مروۆ ئاردزووی بکات.

ياخود كرده وه فەرعى نىيەتە
يانئى بىي نىيەت بىي مەزىيەتە.
شەرتى نىيەت ش ئەمەيە چاك بىي
لە تۆزى شوبهە و پەزىلە پاك بىي
بەوئىنەى عوجب و پەزىلەى رىيا
يا باقى وەسفى پەستى رووى دونيا
ئەمەيش دەس نادا مەگەر بۆ ئەبرار
بۆ موخلىسانى كۆمەئى ئەخيار
ئىخلاسى نىيەت خەيلى زەحمەتە
مەگەر بۆ دلىي جىگەى پەحمەتە
عارفە كانىش كە زۆر موخلىسن
لاى خۇيان ئەوان زۆرتر موخلىسن
چوون هەتا ئىنسان بە حەق زانا بىي
ئەبىي بە ئەسرار زۆر ئاشنا بىي
بە گوپرەى دەرك و زانايى خۇيان
پەى دەرپەى نوقسان دەرئەچىي بۇيان
حەسەنەى ئەبرار وەك «سىيات»ە
لاى دلىي عارف بەو دەرەجاتە
كەوابىي دايم دلىي ئەلەرزىي
لەلاى تەنگ ئەبىي پانى سەر عەرزىي
ئىتر چۆن ئەبىي دلىي ئەمىن بىي
لە قارى خودا دلىي تەئىمىن بىي

سیّه‌مین: ئەلّیم به ئیستیقامهت
 خاتیمه‌ی ئینسان ئەبێ سه‌لامهت
 مه‌رته‌به‌ی عالی بو موسته‌قیمه
 بی ئیستیقامهت ئینسان «سَقیم»ه
 جا که‌ی ئەمین بی له‌گۆرانی حال
 له‌وه‌رگێرانی کاتی ئیستیقبال
 هه‌تا بنازی به‌کرداری خو‌ی
 ئیستیغنا بکا به‌ره‌فتاری خو‌ی
 ئیتاعه و ئیخلاص به‌ئیستیقامهت
 مایه‌ی رزگارین پوژی قیامهت
 مادام نه‌خو‌شی بگا به‌دل‌مان
 ئەرو‌خی پابه‌ی ئیسلام و ئیمان
 لهم ئەمانه‌ته‌به‌شه‌رزه‌عیفه
 ئەم په‌ی‌عابه‌ته‌خه‌یلێ مه‌خیفه
 بۆیه‌ساحیبی مه‌قامی مه‌حموود
 فه‌رمووی له‌تیغه‌ی «شَیْئِی هُود»^۱
 «یا مقلب القلوب» یش پ‌اسه
 هانا و هاواری «سید الناس»ه

ئىنسان ئەگەر چى خاۋەن شمشىر بى
مادام بە تەنيا ھاۋدەمى شىر بى
ئابى ئەمىن بى لەو چىنگ و پەنجە
ئەگەر خاۋەن بى لەبۇ سەرنجە
نەفسى ئىنسانىش شىرىكى سۈورە
بۇ بەدكردارى گەلى جەسۈورە
يەككى گىرۋدەى نەفسى بە «جىرص»ە
ئابى ئەمىن بى لەو ماره پىسە
واتەبى راست و پروون و مەعقۇلە
خاتىمەى ئىنسان لەلای مەجھۇلە
بۇيە كۆمەلى ئەبرار و ئەخيار
بە دەوام دلىان پىرە لە ئازار
* * *
ئەگەر تۆ ئەللىت گەلى ئەنيا
خاۋەن مەرتەبەى بەرزى پرووى دونيا
دراۋە بەۋان موزدە بە نەجات
زەحمەتيان ئابى رۇزى عەرەسات
دەى بۇچى هېشتا حەزرتى پەسۈول
ئەگىيا بە جۇش، بە دلى مەلۈول؟!
ئەللىم ئەنباى خاۋەن دەرەجات
مەعمورن ھەموو بە «تجلىيات»

پرت‌هوی خوا ئینسان دائه‌گری
 شیوه‌ی حالی خوئی له‌لا لائیه‌بری
 فه‌رامۆش ئه‌کا ئه‌حوالی شه‌خسی
 ون ئه‌بی له‌ناو ته‌جه‌للای قودسی
 له‌لای نامینئ موژده‌ی رزگاری
 بۆیه ئیته سه‌ر زاری و زگاری
 بۆی ده‌رئه‌که‌وئ نوقسانی به‌شه‌ر
 له‌هۆی سوپاسی «مُنْعِم»ی ئه‌که‌به‌ر
 جا ته‌بعه‌ن چاوگه‌ی دلی ئیته جوۆش
 ئه‌سرین ئه‌رپژن چاویان به‌خرۆش
 ته‌قربه‌ن ئه‌مه‌ه موقته‌زای زاته
 به‌ئهو ئینسانه به‌که‌مالاته

* * *

عه‌لاوه ئه‌لیم نوخته‌ییکی ورد
 پره‌له‌مه‌عنا بۆ ئینسانی فه‌رد
 دوو شته‌مه‌بنای حوزنی ئینسانی
 خه‌وفی نه‌فسانی و حوبیی رۆحانی
 له‌بۆ ئه‌نبیا جوۆشی سینه و دل
 گه‌رمی مه‌حه‌به‌ت ئه‌به‌ینیته‌کول
 نابینی له‌پاش زه‌مانی فیراق
 که‌ئه‌گه‌ن به‌یه‌ک موشتاق به‌موشتاق

دلّیان تہ برژئی بہ وینہی کہ باب
فرمیسک تہ پڑن بی حدد و حساب
تہمہ و بجدانہ ہرکسے نہ بیی
یا خوا لہ ناوا دہفتہری تہی بی
ہرکسے نہ بیی گہرمی کوورہی مہیل
زہنجیر نہ کرابی بہ تہی گیسووی لہیل
لہ خامی خہ یالّ قہت خالی نابی
بہ «الف لیلة» بۆت خالی نابی

* * *

عہلاوہی تہمہ نیشانہی عیباد
ہیچ نییہ ئیللا خالی «انقیاد»
ئینقیاد یانی ئیتاعہی دہروون
فہرمانبہرداری بہ دلّی مہحزوون
با خوا بہ حق موژدہ بدا پیت
دہرگای مہرحمہت بکاتہوہ لیت
دہس نادا بۆ مہرد بی باکی و «طرب»
دہس نادا رہزعی غہفلت و لہ عہب
قہتعن پیویستہ تہ حدیدی حودوود
فہرمانبہرداری زیللہت بۆ مہعبوود
بہندہ بہندہیہ و بہندی مہولایہ
گیرۆدہی حوکمی حق تہعالایہ

مه‌عبود بی باکه و بی نیاز له عام
 حاکی موتلق فه‌رمانره‌وای تام
 که‌وابی به‌نده له ئیلتیجادا
 راه‌ستی له‌ناو‌خه‌وف و ره‌جادا

مونکیر به‌وه‌می ده‌ماغی زشتی
 دینی ته‌شبه کرد به‌ماده‌ی که‌شتی
 وتی چوون که‌شتی مایه‌ی ئه‌مانه
 ئه‌مانی ئینسان پایه‌ی ئیمان
 مادام موئمین بی ئه‌بی ئه‌مین بی
 نابی له‌قاری حه‌ق نائه‌مین بی
 یائی «مخافت» بو «مؤمن» له‌غوه
 هه‌رکه‌س بترسی ترسه‌که‌ی سه‌هوه
 له‌خوی نه‌گه‌یشت به‌حوق «جاهل» ه
 له‌حقیقه‌تی ته‌شبه غافل
 واقیعه‌ن که‌شتی وه‌سیله‌ی خیره
 مایه‌ی رزگاری وه‌سیله‌ سه‌یره
 به‌لام که‌شتیه‌وان ئه‌بی «فتان» بی
 بو‌که‌شتی‌رانی خاوه‌ن نیشان بی
 له‌سه‌یری که‌شتی به‌«احتیاط» بی
 له‌کاری خو‌یا به‌«انضباط» بی

له سووته مه نی و هموو ئه سبابی
بیهژی نه کا به ناحیابی
خه تی حه ره که ی ده ریا بزانی
لابدا له گیژ هه تا ئه توانی
نه کا له نا کاو بشکی به مه وجی
بیی به مایه ی فهوتانی فهوجی
هه روا دیانه ت وینه ی که شتییه
به لام موحتاجی سه ره رشتیه
کرده وه ی ئیخلاص به ئیستقامه ت
شهرتی پزگاری پوژی قیامه ت
ئه م خه وف و رجا ئیمه هه مانه
له بـژ پاریزی خاتیمه مانه
خودا به فه یزی میهره بانی عام
بپاریزی که لیمه ی خیتام
ته وفیتمان بده به ئیستقامه ت
شاد بین به لیقات پوژی قیامه ت

* * *

«مناجات»

ئه پارېمه وه به سیدق و ته سه لیم

به ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

«یا حیُّ اَکرم، یا حیُّ اَکرم»

که ره م فراوان، «فیاض» ی ئه رحه م

میهره بانی عام، به خشه نده ی که ره م

به فه یزی په حمه ت راگیری عالم

دانای ته وانای خواهان به سیفات

گۆیا و شنه وا و بینای کائینات

په روه ردگاری سه راسه ر جیهان

دانا به راز و نیازی په نهان

بی وینه و مانه ند، بی پرشته ی په یزه ند

بی نیازی به کهس له نیازی ده و له مه ند

په نهان به په رده ی کیبیریای زاتی

عه یان به جیلوه ی «شان» ی و سیفاتی

فه رمانه پوه ای حق به سه ر جیهانا

به سه ر عه یانا، به سه ر نیهانا

له سه ر گیاندار و بی گیانانی عالم

له سه ر فریشته و په ری و بنیاده م

له چه رخی گه ردوون، له بالای عه رشا
له فه زای جیهان، له کالای فه رشا
فه رازه ندهی چه رخ گه ردوون سه ما
نه وازه ندهی باب به عیلم ئه سما
تۆی خاوه ن گه نجی خه زینه ی په حمه ت
تۆی خاوه ن کونجی ده فینه ی نیعمه ت
ته وانای مو تله ق، تۆی خاوه ن فه رمان
به تۆیه ده رد و له تۆوه ده رمان
تۆ عه رزی نیاز ئه که ی به پۆزی
تۆ سه به بسازی، تۆ سه به بسۆزی
هه رتۆی قاپی خیر واز ئه که یته وه
هۆی راز و نیاز ساز ئه که یته وه
به تۆیه مایه ی به ختیاریمان
به تۆیه ئایه ی «عون» و یاریمان
تۆ ئه که یته وه گری له مو شکل
هه رلای تۆ ئه شی لاله و زاری دل
تۆ بۆ داموان که ره م به جو شی
تۆ بۆ تاوانبار تاوان ئه پۆشی
تۆی هۆی پزگاری له تۆفانی ده رد
تۆ پزگار ئه که ی مه ردان له نامه رد
تۆی جیی ئومیدی ئومیده واران
تۆی مایه ی شیفای دل ده رده داران

تۆی له تۆی شه‌وان رۆژ ته‌که‌یته‌وه
 دونیا به‌ پرته‌و پروون ته‌که‌یته‌وه
 هه‌ر تۆی وه‌رته‌گری رازی مونا‌جات
 تۆی بۆ مو‌حتاجان «قاضی الحاجات»
 هه‌ناو سو‌وتاو‌م، هانا‌م هه‌یناوه
 به‌ جیی هانا‌ی عام په‌نام هه‌یناوه

* * *

قه‌سه‌مت ته‌ده‌م به‌ کبیریای زات
 به‌ جیلوه‌ی جه‌لای «نعوت» و «صفات»
 به‌ کونه‌ی زات به‌ مه‌عنا‌ی سینات
 به‌ ته‌جه‌للای خو‌ت له‌سه‌ر کائینات
 به‌ هه‌زار و یه‌ک ناوی ناودارت
 به‌ ته‌سمای حوسنا‌ی به‌ ئیعتیبارت
 به‌ سپرپی سه‌فای ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْ﴾
 به‌ نووری به‌های ﴿عَلَّمَ آدَمَ﴾
 به‌ جیلوه‌ی نووری ئیسمی ته‌عه‌زمت
 به‌ سینای «طور»ی زاتی ته‌که‌رمت
 به‌ سه‌ده‌زار و بیست و چوار هه‌زار
 په‌ه‌نوما‌یانی ریگه‌ی ئیعتیبار
 به‌ سیسه‌د له‌گه‌ل سیازده پیغه‌مبه‌ر
 په‌وانه‌ کراو بۆ ته‌میی به‌شه‌ر

به پینج «اولوالعزم»، عومدهی ره هبه ران
به فه خری عالم، مه ولای سهروه ران
به مه لائیکه ی «خَمَلَة العَرش»
به نیگابانی عالمی پرووی فه رش
به «مقربان» له باره گادا
به ئەمین له سههروه حی خودادا
به باقی سینفی فریشته ی گهر دوون
گهر دن که چه کان بو ئەمری بی چون
به پایه ی ئاده م له سههه فریشته
به مایه ی به رزی له گل سهروشته
به رزگاری نروح له توفی توفان
به بورده باری ئەپایی عیرفان
به رههنومایی قهلبی ئیبراهیم
بو ته و حیدی خۆت به سیدق و ته سلیم
به رزگاری ئەو له ناری نه مروود
به گه یشتنی به مایه ی مه قسوود
به خوگرتنی قهلبی ئیسماعیل
له بو سههه رپین به دهستی خهلیل
به حوزنی یه عقووب له دووری دلبه ند
به سهه بری جه میل له هیجری فه رزه ند
به سهه بری ئەییووب له بهر به لادا
به تاکی یوسف له بنی چادا

به ته سبيحاتى يونسى «ذوالنون»
 له سكى ماسى ناو ده رىاي نوگوون
 به سه ئتته نه تى نه بى سوله يمان
 له سه ر وه حشى و ته يرا له سه ر ئينس و جان
 به مونا جاتى حه زره تى موسا
 به ده ره جاتى حه زره تى عيسا
 به نه غمه ي داوود له به ربه يانا
 به ته سبيحاتى له گه ل كيوانا
 به ته جه للاى خوت له سه ر موحه ممه د
 خاوه ن مه قامى ريساله ي ئه به د
 به خو لقى به رزى له رووى عاله ما
 به فه يزى به سه ر به نى ئاده ما
 به تكا و رجاى روژى ره ستاخيز
 بو تاوانبارى گيروده ي بى هيژ
 به سه برى سه فاي له جه فاي نامه رد
 به حيلمى له گه ل دوژمنى دل به رد
 به هوى پيروژى كه ليمه ي ته و حيد
 به هوى دلسوزى قورئانى مه جيد
 به ماده و مه عنا مو عجيزه ي قورئان
 به پا يه دارى تا ئاخريزه مان
 به را گرتنى قورئانى ئه نوه ر
 به وه رگرتنى حه ديسى سه روه ر

به سيرپرى قورئان له بهر كردنى
له پسه ردهى دلا ئسه سه ر كردنى
به سازى ئاواى قورئان خوئنه كان
به سه فای سینهى حهق نوئنه كان
به ئالى به یتى كائينات ئازا
به نه سلى ئه سلى فاتيمهى زههرا
به يارانى «بدر»، شيرانى ره شيد
به تيبى «أحد»، به حه مزهى شههيد
به دهستى دهستى «بَيْعَةُ الرِّضْوَانِ»
به ره زامه ندیت له سه ره هموويان
به موحه دديسان، به په پره وانى
به تا ابيعنى پر له ئيمانى
به موخته هيدان له عيلمى دينا
به مو جاهدان له پرى يه قينا
به غازيانى سه ر كه شتى دهريا
به و خوئنه شههيد ئه رزى له به ريا
به نوو سه رانى ئه بحاسى عيلمى
به ئوستادانى ته ريبهى ئومى
به هوئى ته عيلمى ئوستادانى پاك
به سيدق و سه فای فه قيبى دلپرووناك
به هوئى غه ريبى عيلم خوئنه كان
له دلى نه زان خه مپه وئنه كان

بە نوورى سىنەى ئەولىكانت
 وئىنەى دەفىنەى ئەسفىكانت
 بە «فىوضات»ى نوورى تەجەللى
 بە مەقاماتى قوپۇب و تەدەللى
 بە ئىپشاداتى مورشىدانى پاك
 بە رىيازاتى مورىدى چالاک
 بە شەو بىداران لە خەلۋەتگای ناز
 بە دل ھۇشياران بۇ عەرزى نياز
 بە بىدارانى كاتى بەربەيان
 بە سۆزى سىنەى جەرگ و دل بوريان
 بە كەمەربەندى خادمانى پاك
 بە خىرۇمەندى مەردانى چالاک
 بە ۋەعى قەلبى خاۋەن عىنايەت
 بە سەعى و كۆشش بۇ رېئى ھىدايەت
 بە رېرەۋانى رېئى ئىستىقامەت
 بىن پاك لە زەحمەت ھەتا قىامەت
 بە جىلوھى ۋەفالا ناور دلانا
 بە شىۋەى سەفالا سەر گولانا

* * *

بە سوچدەبەران بە رووى پىشانى
 بە رۇژروگىران بى دووى نەفسانى

به هه لسوورانی دهوری «بیت الله»
به ئیخلاسی دل به رۆحی ئاگاه
به واجب دهراڻ له رپی خودادا
بی باری منته به سه رگه دادا
به ئیحسان له گه ل موسته حه فته کان
به حه ق په رستهی خاوهڻ حه فته کان
به فه ریاد پرسی د لسوزانی پاک
بۆ غه می داماو به راسی غه مناک
به عه دل و دادی خاوهڻ داده کان
به فه رمانداری پاک نیهاده کان
به په ناداری خاوهڻ په ناکان
به تاوان به خشی سینه میناکان
به پاکی نییهت به ئیخلاسی دل
به جه هد و کۆشش بۆ حه للی موشکل
به نوور و به های خاوهڻ شعوروان
به شهرم و حه یای چیهره مه ستوروان
به تکای مه ردی به ئایه و مایه
لای فه رمان پره وای به هیژ و پایه
به موسلیحانی وه یشوومه ی عالم
به ره هبه رانی نه ته وه ی ئاده م

به عهشقی پاکی قه‌یسی پۆس به کۆل
 به ئاه‌ی داماو له رېبازی چۆل
 به ناله‌ی عاشق پر به په‌ره‌ی دل
 به جۆشی بولبول له‌سه‌ر چیه‌ره‌ی گۆل
 به تاوی تۆبه‌ی تاوانباره‌کان
 به په‌شیمانی شه‌رمه‌ساره‌کان
 به پارانه‌وه‌ی داماوی ماتل
 به مونا‌جات و لاله‌ و پاله‌ی دل
 به سزا و ناله‌ی گیرۆده‌ی ده‌ردان
 به تکا و رجای هه‌ناسه‌سه‌ردان
 به سۆزی سینه‌ی هیجرانان دیده
 له دووری پۆله‌ی تـاـزه‌ په‌سـیده
 به ئاه‌ و ناله‌ی ده‌روون بوریانان
 به داد و لاله‌ی دیده‌گیریانان
 به سه‌رگه‌ردانی غه‌ریبی شاران
 به بی‌ده‌رمانی خه‌سته و بیماران
 به لاره‌ملی هه‌تیوی داماو
 به چه‌لوملی شه‌خسی لی قه‌وماو
 به کزه‌ی سینه‌ی دایه‌ی میه‌ره‌بان
 به میه‌ره‌بانی بابه‌ی دل بوریان
 به کزه‌ی دایه‌ بۆ پۆله‌ی مردوو
 به کزی دیلی نامه‌ردان بردوو

به كزی دلی باوکی به هره مه مند
بمری بی جیدار، بی رۆله ی دلبه مند
به كزه ی دلی مه ردی خانه دان
که به بی وه جاخ ده رچی له مه یدان
به كزه ی دلی كچی بی تاوان
به غه م گه راوه له مائی باوان
به داخی دلی خاوه ن ئومیدان
که نا ئومید بوون له جیی ئومیدیان
به داخی دلی سه مه ر فه وتاوان
به ئاخ و ناله ی جگه ر سووتاوان
به داخی دلی ئامۆژگاره كان
که سوودی نه بی بۆ به دكاره كان
به داخی دلی كتیب نووسه ران
فه وتا كتیبیان له ده شت و ده ران
به داخی دلی په نجان بابردوو
سوودی له په نج و مه ینه ت نه بردوو
به ئیشی مه رگی مه خدوومانی به رز
له ریشه ی جه رگی مه ردانی به عه رز
به ئیشی تانه ی تالی به ده ئه ندیش
به یانه ی خالی له خزم و له خویش
به ئیشی خانه ی خاوه نان مردوو
به ئیشی رۆله ی بی ناز داکه وتوو

به ئیش و نالهی بیماران به دل
 گیرۆده‌ی گریی کارانی موشکل
 به ئیش و نالهی خه‌سته‌ی دل پردوو
 له نیشی دهردی زوو جیگه‌گرتوو
 به ئیش و نالهی گرفتاری ژان
 له سک و مه‌مه و سه‌روچاو دژان
 به دیلی نامه‌رد به هه‌ناسه‌ی سه‌رد
 بهو هاوارانه‌که ناگه‌ن به مه‌رد
 به گیرۆده‌ی چای به‌ندیخانه‌ی جه‌ور
 له کاره‌ساتی گه‌ردوونی که‌چده‌ور
 به ئیشی ته‌مای دیداری یاران
 به‌چاوه‌روانی دل ئینتیزاران
 بهو هه‌نسکانه‌که داماو ئه‌یدا
 فرمیسکی گه‌رمیش ئه‌پژئی له‌گه‌لیا
 به ئاهی بابه و دایه‌ی دوواگیان
 کاتی ئه‌پروانن بۆلای پۆله‌یان
 ئه‌مجار بهو په‌حمه‌له‌بۆ خۆت دانا
 بهو په‌حمه‌به‌خشیت به‌رووی جیهانا
 به‌نه‌شئی شه‌وبای شه‌مالی په‌حمه‌ت
 که به‌ریاد ئه‌کا خه‌رمانی زه‌حمه‌ت
 به‌نه‌وای شیفای له‌تیف‌په‌نه‌نایت
 به‌سه‌فای شوّله‌ی رووی میهره‌بانیت

به شیفای بیمار له دهرد و ئازار
به حه‌للی موشکل له پرووی پۆزگار
به شادمانی گه‌لی دلداران
به شادی لبقای دیداری یاران
به پاراستنی دۆستت له دوزمن
به فه‌نای دۆژمن بۆ به‌قای «مؤمن»
به و په‌حمه ئه‌یکه‌ی به ناته‌وانان
ئه‌یان که‌ی به شای پرووی چه‌رخ‌ی زه‌مان
به تۆله سینیت له سته‌مکاران
ئه‌بن به عیبه‌ت له بۆه‌زاران
به و هیزه هه‌ته له فه‌زای گه‌ردوون
موعجیزه ئه‌که‌ی به «کُنْ فَيَكُونُ»
وا حه‌قی حه‌قدار باش ئه‌ده‌یته‌وه
غه‌می چه‌ن ساله‌ی بیه‌ر ئه‌به‌یته‌وه
به و په‌حمه ئه‌یکه‌ی به خاوه‌ن «عِصَّتْ»
که دایئه‌پۆشی به په‌رده‌ی «عِصْمَتْ»
به و په‌حمه ئه‌یکه‌ی له گه‌ل جه‌وانان
ئه‌گه‌ر پینه‌وه له پینگه‌ی تاوان
به جۆشی په‌حمت به وینه‌ی باران
بۆ عه‌فووی گونا‌ه له تاوانباران
به پرشته‌ی سونه‌ی حیکمه‌تکاری خۆت
به یاسای نه‌زمی جیهان‌داری خۆت

بە تاوى پەرتەو كائينات ئارا
 پەرتەو ئەبەخشى بەسەر كۆسارا
 پروون ئەكاتەوہ كپو و دەر و دەشت
 جيهان خوش ئەكا بەوینەى بەهەشت
 بە لرفەى نوورى مانگ لە مانگەشەو
 بە برکەى شەوقى ئەستيران بە دەو
 بە نالەى پەعد و بە بەرقى پرووناك
 بە ھالەى قەمەر لە فەزای ئەفلاك
 بە ھەورى پەحمەت، بە تاوى باران
 بە تافەى ئاوان لەناو پرووباران
 بە خوۆشى خوورپەم لە بەھارانا
 بە تاو ئیتە خوار بە كۆسارانا
 بە قەدرى باران بۆ خاوەن كشتان
 بۆ فەلاى سارا، بۆ بیل بە مستان
 بە سافى شەونم لە پرووى گولالان
 چوون نم لەسەر پرووى نازك نەوسالان
 بەو نەزاكەتە لەناو دلایە
 بەو لەتافەتە لەسەر گولایە
 بە عەتر و عەنبەر، بە پەوح و پەيحان
 بە نەشەى واتەى زمان فەسيحان
 بە نەشئونماى گيا و گيانداران
 بە شنەى گەلاى سەر شاخى داران

که هه موو ئه شنین به هیزی زاتت
هه موو بوره نان له سه ر سیفاتت
به ئه هلی رهزا، به قه زای جه بیار
به سا بیرانی مهینه ت و ئازار
به خیرۆمه ندی خاوه ن ده ولّه تان
به سو پاسکاری خاوه ن نیعمه تان
به فه رمانبه ری پۆله ی به مایه
کاتی زه عینی بوّ بابه و دایه
به سیله ی په حمی مه ردی به غیره ت
بوّ خویشی دلپیش، له چینی عه شره ت
به مه ردی مه ردان، بوّ دراوسییان
به دلنه وایه ی له بوّ هاوړپیان
به خاترداری عالمی زانا
له ناو نه زانان بی مایه و په نا
به خاترداری پیاوی به مایه
کاتی لئی قه وما له م رووی دونیایه
به خاترداری میوانی غه رب
وه کوو میوانی دل به ندی حه بب
به هۆی ئینسافی خاوه ن ئینسافان
به پاکی نیهاد لای ده روون سافان
په ببی من به کوول ئه پارتمه وه
به زمانی دل ئه لایمه وه

بہ میہرہ بانیت لہ گہل پ رہہبران
 بہ نیگابانیت بؤ گیانلہ بہران
 بہ و لوتفہ کردت بہ دہولہ مہندی
 لہ گہل موحمہد، بؤ ئہ رجومہندی
 کردت بہ پ رہہبر بؤ ہموو عالم
 کردت بہ سہروہر بؤ بہنی ئادہم
 ئہ یخہیتہ تکا بؤ تاوانباران
 تا عفووت ئہرژئ بہوینہی باران
 ئہمجا چار ئہدرئ لہ مہحشہرگادا
 بہ ناو ئہ نیباو بہ ئہولیاذا
 ہہرکس ئہیہوئ بیت بؤ شہفاعت
 خودا تالبہ بؤ عفووی ئوممہت
 * * *
 بہو بارہ داتنا لہ کانی خاکا
 بہو خیرہ داتنا لہ شیری پاکا
 بہو نورہ داتنا لہ ناو جہمالا
 بہو فہیزہ داتنا لہ گہل کہمالا
 بہو ئاسایشہ والہ بہہشتا
 کہ وینہی نیبہ لہ عالم گشتا
 بہو جہزبہ داتنا لہ دہنگی خوشتا
 بہو دہرکہ داتنا لہ فکر و ہوشتا

به و تامه داتنا له میوه جاتا
به بهرزی و نزمی له دهره جاتا
به سیرپی «خلود» له بو «خالدین»
به عیش و نوشی جهرگهی ئه هلی دین
به هوی ئه وه دهسته بهرز ئه کرته وه
خواهونی له خودا ئه پارته وه
دیشان به و پایه که دات به خاتم
کردت به شفیع بو به نی ئاده م
خوت قایی ئیحسان بکه وه لیمان
لوتف و په حمی خوت نشان ده پیمان
ته سلیمان مه که به نه فسی خو مان
خوت بسازینه مه رام له بو مان
بمانپارینه به سه فای مهردان
له تیری تانه و جه فای نامهردان
راگیرمان بکه له سه ره حه قیته ت
پسایه دارمانکه له سه ره شه ریه ت
به هوی کرده وهی ناباری خو مان
مه به سه ته قایی ئیحسانت لیمان
به له شی ساغ و قلبی به ته مکین
به کارمان بیته بو خزمه تی دین
پسوامان مه که له دنیا و دینا
له ناو کو مه له ی ئه هلی به قینا

به نکا و رچای په‌ه‌به‌ری نازار
 له عه‌ره‌ساتا بو ئه‌ه‌لی ئازار
 نه‌شه‌ی فه‌یزی خۆت که‌ره‌م که پیمان
 نه‌سلمان نه‌پۆن بی‌دین و ئیمان
 ته‌وفیقمان بده له‌سه‌ر پئی ئیسلام
 ئاخ‌رمان بی‌نه‌ به «خیر الختام»

* * *

ژماره‌ی به‌یتن ئه‌م په‌قه‌مانه
 نیشانه‌ی حوسنی خاتیمه‌مانه^۱
 له‌ناو په‌دره‌سه‌ی غه‌وسی گه‌یلانی
 له‌سالی ه‌یجری په‌ه‌به‌ری نازار
 هه‌زار و سیسه‌د، هه‌م هه‌شتا و چوار^۲
 تازهم کرده‌وه نامه‌ی به‌ختیار
 له‌بو ئی‌رشادی نه‌ته‌وه‌ی هۆشیار
 خاتیمه‌م ه‌ینا به‌م مونا‌جاته
 «انشاء‌الله» مایه‌ی په‌وای حاجاته
 واته‌ی ئاخ‌رم «صلاة» و «سلام»
 بو‌رۆحی هه‌م‌وو ئه‌نبیای کیرام
 مه‌خسوس موحه‌مه‌د «ختم المرسلین»
 ئه‌م‌جار بو‌ئال و «صحب» و تابعین

مهختووم به همد و سهنا بو خودا

«الْحَمْدُ لِلَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ»

ته و او بوو «وَلِلَّهِ الْحَمْدُ» ئەم نامەى بهختیاره له گهڵ ئەم موناچاتا له

دهرگای خودای «ارحم الراحمين».

و أنا المُفْتَقِرُ إِلَى اللَّهِ، عبدالكريم محمدالمدرس الكردي الشَّهْرَزُورِي

مدرّس مدرسة «عاتكه خاتون» بالحضرة الكيلانية قدّس سرّه العزيز،

آمین.

* * *

پاش ئەمە ئەلیم ھۆی ئەم تەئلیفە
 بۆ ئەو یارانە خوویان شەریفە
 دلم نەخۆش بوو بە گەلن ئیشکال
 بۆ دلم بووبوون بە مایە مەلال
 پوژ لە پوژ بەدتر چاوم تاریک بوو
 رینگەى ھاتووچوووی دلم باریک بوو
 جا کەوتە گەردش بە دواى دەرمانا
 لە سەر زەمین و لە ئاسمانا
 بە لکوو پزیشکی دانای دەس کەوی
 لە دەرمان کردن پەکی نەکەوی
 بیکا بە یار و بە ئاشنای گیان
 ھۆی پزگاریم بۆ بۆ ماوەی ژیان
 ”نامەى بەختیار“ بداتە دەستم
 تا بەختەوەر بم لە سەر مەبەستم

